

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Xenofobie a rasismus v České republice

Bc. Sabina Ludvíková

© 2017 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Sabina Ludvíková

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Xenofobie a rasismus v České republice

Název anglicky

Xenophobia and racism in the Czech Republic

Cíle práce

Diplomová práce se zabývá problematikou xenofobie a rasismu v současné české společnosti. Cílem diplomové práce je porovnat, zdali se liší míra rasistického a xenofobního smýšlení obyvatel v závislosti na lokalitě, ve které žijí. Pro tuto diplomovou práci jsou autorkou práce, dle jejího subjektivního mínění a vnímání problémovosti lokalit, vybrány pro stanovené porovnání v cíli práce dvě lokality, severočeské město Litvínov a hlavní město Praha.

Metodika

Předpokladem vypracování empirické části práce je opora v její teoretické části, která vychází z důkladného prostudování odpovídající teoretické literatury, dokumentů, materiálů a odborných zdrojů, vztahujících se ke sledované problematice a vymezující tak základní pojmosloví rasismu a xenofobie a jeho vývoje v současné společnosti s důrazem na Českou republiku. Empirickou část práce tvoří tři na sebe logicky navazující celky, v nichž jsou nejprve komparována data sekundární a následně jsou zjištěna, učiněná na základě vyhodnocení sekundárních dat komparována s daty, získanými pomocí vlastního terénního šetření, tedy s daty primárními. Úvod empirické části tedy nejprve tvoří sekundární a komparativní analýza dat z již uskutečněných výzkumných šetření Sociologického ústavu Akademie věd České republiky zaměřujících veřejné mínění obyvatel České republiky o problematice vztahů a postojů k vybraným skupinám obyvatel; ta je následně doplněna navazující, obsahovou analýzou dokumentů kvantitativního charakteru (vztahující se k problematice rasismu a xenofobie) konkrétně periodika Deník (vydáváného v regionálních mutacích), kdy byl pro účely této diplomové práce zvolen Mostecký deník (zahrnující město Litvínov) a Pražský deník. Na základě zjištění, učiněných pomocí sekundární a komparativní analýzy dat z vybraných výzkumů veřejného mínění SÚ AV ČR o problematice rasismu a xenofobie a obsahové analýzy vybraných vydání periodika Deník, jsou následně konstruovány oblasti pro polostrukturované rozhovory, realizované během vlastního empirického šetření, s vybranými obyvateli Litvínova a Prahy s cílem zjistit, zda a případně jaký existuje rozdíl mezi vnímáním rasismu a xenofobie u obyvatel ve dvou odlišných lokalitách (tj. v Litvínově a Praze). Veškerá získaná data (jak primární, tak sekundární) budou zpracována následně analyzována, komparována, vyhodnocena a interpretována.

Doporučený rozsah práce

cca 60 – 80 stran textu

Klíčová slova

kultura, společnost, etnicita, menšina, rasa, etnocentrismus, xenofobie, diskriminace, rasismus, nacionalismus, extremismus, antisemitismus, Praha, Litvínov

Doporučené zdroje informací

- ČERNÝ, Václav. Rasismus, jeho základy a vývoj. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 1995.
DANICS, Štefan. Extremismus. 1. vyd. Praha: Existencialia, Triton, 2003.
ERIKSEN, Thomas Hylland. Etnicita a nacionalismus. 1. vyd. Praha: SLON, 2012.
HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace. 2. vyd. Praha: Portál, 2005.
LÉVI-STRAUSS, Claude. Rasa a dějiny. 1. vyd. Praha: Atlantis, 1999
PECHOVÁ, E., MARTÍNKOVÁ Š. Vietnamská menšina v ČR: Náboženství, kultura, soužití. In: Identity v konfrontaci: Multikulturní výchova pro učitele/učitelky ZŠ a SŠ. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011.
PETRUSEK, M., MAŘÍKOVÁ, H., VODÁKOVÁ, A., Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996.
ŠVEC, Jakub. Příručka pro sociální integraci. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009.
WOLF, Josef. Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Lucie Kocmánková Menšíková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 12. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 31. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Xenofobie a rasismus v České republice" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 3. 2017

Sedláčková

Xenofobie a rasismus v ČR

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá xenofobií a rasismem v České republice a vytyčila si za cíl zjistit, zdali současná česká společnost smýšlí xenofobně či rasisticky a jakou roli hraje lokalita, ve které lidé žijí, v míře tohoto xenofobního či rasistického smýšlení, přičemž byly pro potřeby této práce vybrány dvě lokality, hlavní město Praha a severočeský Litvínov. Cíl práce byl splněn nejprve za pomoci teoretické části práce, které bylo dosaženo studiem odborné literatury a relevantních dokumentů. Na teoretickou část navázala část empirická, kterou tvoří tři šetření kvalitativního i kvantitativního ladění, konkrétně sekundární analýza dat z výzkumů veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky, dále obsahová analýza periodika Deník a v neposlední řadě semistandardizované rozhovory s vybranými obyvateli Prahy a Litvínova. Komparace výsledků jednotlivých částí empirického šetření přinesla zjištění, že v současné české společnosti se xenofobie a rasismus objevuje a lokalita je jakýmsi zastřešujícím prvkem při vzniku xenofobního či rasistického smýšlení, zároveň jsou však při tomto vzniku velmi důležitými faktory i šíření zažitých stereotypů, které o národnostních menšinách v České republice panují a absence osobního poznání jinakostí, pramenící z neopodstatněných obav.

Klíčová slova: kultura, společnost, etnicita, menšina, rasa, etnocentrismus, xenofobie, diskriminace, rasismus, nacionalismus, extremismus, antisemitismus, Praha, Litvínov

Xenophobia and racism in the Czech Republic

Summary

This master's thesis deals with xenophobia and racism in Czech Republic. Its research aim is to find out whether the Czech society tends to have xenophobic or racial prejudice towards minorities and if so, to which extent does the locality have an influence on a such perception of other people. For the purpose of this research two locations have been selected: Prague and Litvínov. Aim of this research has been achieved through a study of literature and relevant documents in the theoretical part of the thesis and of three qualitative and quantitative researches in the empirical part especially a secondary analysis of an opinion poll conducted by Institute of Sociology of the Czech Academy of Sciences. The content analysis of Deník journal and semi-structured interviews with selected citizens of Prague and Litvínov were used as further methods of the research. Comparison of the sets of data collected through the empirical research have led to a conclusion that racism and xenophobia do appear in contemporary Czech society and that a locality represents a bearing agent in the process of creating a racist or xenophobic attitude. Concurrently contributing factors to this process are the spreading of the stereotypes about minorities in the Czech Republic and absence of personal experience with foreign elements caused by baseless apprehension.

Keywords: culture, society, ethnicity, minority, race, ethnocentrism, xenophobia, discrimination, racism, nationalism, extremism, antisemitism, Prague, Litvínov

1. ÚVOD.....	8
2. CÍL PRÁCE A METODIKA	10
3. VYMEZENÍ TEORETICKÉHO RÁMCE A ZÁKLADNÍHO POJMSLOVÍ ZKOUMANÉ PROBLEMATIKY	13
4. RASISMUS, XENOFOBIE A MODERNÍ SPOLEČNOST	20
4.1. PODSTATA RASISMU A XENOFOBIE	20
4.2. HISTORIE RASISMU	23
4.3. FORMY RASISMU V HISTORII.....	26
4.3.1. <i>Americké otrokářství.....</i>	26
4.3.2. <i>Osvícenství.....</i>	27
4.3.3. <i>„Vědecký“ rasismus</i>	28
4.3.4. <i>Imperialismus a kolonialismus</i>	28
4.3.5. <i>Nacismus.....</i>	29
4.3.6. <i>Fašismus.....</i>	31
4.3.7. <i>Jižní Afrika.....</i>	32
4.3.7. <i>Mimoevropský rasismus</i>	33
4.4. EXTREMISMUS	34
5. RASISMUS, XENOFOBIE A ČESKÁ REPUBLIKA VE 20. A 21. STOLETÍ	37
5.1. HISTORIE RASISMU V ČESKÉ REPUBLICE	37
5.2. RASISMUS A PRAVICOVÝ EXTREMISMUS V ČESKÉ REPUBLICE PO ROCE 1989	40
5.3. VYBRANÉ ETNICKÉ A NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČESKÉ REPUBLICE.....	44
5.3.1. <i>Romská menšina</i>	45
5.3.2. <i>Ukrajinská menšina</i>	48
5.3.3. <i>Vietnamská menšina</i>	48
6. EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ O MÍŘE RASISTICKÉHO A XENOFOBNÍHO SMÝŠLENÍ OBYVATEL ČESKÉ REPUBLIKY	51
6.1. SEKUNDÁRNÍ ANALÝZA DAT Z VÝZKUMŮ VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ	51
6.1.1. <i>Názor na usazování cizinců.....</i>	52
6.1.2. <i>Postoje české veřejnosti k cizincům.....</i>	55
6.1.3. <i>Tolerance k vybraným skupinám obyvatel</i>	56
6.1.4. <i>Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v České republice</i>	58
6.1.5. <i>Soužití s Romy očima české veřejnosti</i>	60
6.2. OBSAHOVÁ ANALÝZA PERIODIKA DENÍK.....	62
6.2.1. <i>Pražský deník</i>	63
6.2.2. <i>Mostecký deník.....</i>	69
6.3. ROZHOVORY S VYBRANÝMI OBYVATELI PRAHY A LITVÍNOVA.....	76
6.3.1. <i>Popis zkoumané lokality – Praha.....</i>	76
6.3.2. <i>Popis zkoumané lokality – Litvínov.....</i>	77
6.3.3. <i>Scénář rozhovorů.....</i>	78
6.3.4. <i>Dotazování.....</i>	78
6.3.5. <i>Rozhovory a jejich zpracování.....</i>	79
7. ZÁVĚR	90
8. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	94

1. Úvod

Jen těžko by se v dnešní době hledalo aktuálnější téma pro diplomovou práci než právě problematika rasismu a xenofobie. S probíhající masivní imigrací z afrických států, se s rasistickými a xenofobními projevy musí potýkat každý evropský stát¹. Někde jsou tyto tendence menší, jinde větší, ale je nepopiratelným faktem, že se evropský humanismus dostává před nelehkou zkoušku. Zdali ji dokáže zvládnout nebo ne, nelze dopředu říci, lze však svým chováním přispět k tomu, aby si Evropa zachovala svou tvář, aby zůstala i nadále kontinentem, kde mají všichni jeho obyvatelé stejná práva na život, bez ohledu na to, jaké jsou rasy, pohlaví, náboženského vyznání či původu.

Jak již bylo zmíněno, s problémem narůstajícího rasismu a xenofobie se v posledních letech potýkají všechny evropské státy², avšak tato diplomová práce se zabývá xenofobními a rasistickými tendencemi pouze v České republice. Nelze říci, že by rasismus a xenofobie v České republice neexistoval ještě před současnou imigrační krizí, právě naopak. Trend rasistického a xenofobního chování v České republice narůstá již od změny politického režimu v roce 1989³. Určitá ztráta sociálních jistot obyvatel

¹ Touto vzrůstající tendencí se například zabýval článek Světového ekonomického fóra, který se odvolává na data ze zprávy Evropské komise proti rasismu a netoleranci, podle níž jsou klíčovými trendy roku 2015 růst antiimigračních nálad a islámofobie. Na vzestupu je však podle zprávy i antisemitismus (Thomson, 2016).

² Růst rasistických a xenofobních nálad popsala u příležitosti Mezinárodního dne pro odstranění rasové diskriminace (21. března 2015) Evropská síť proti rasismu ENAR ve své stínové zprávě o stavu rasismu v Evropě. ENAR (European Network Against Racism) je síť více než 700 nevládních organizací bojujících proti rasismu ve všech členských státech Evropské unie. Stínová zpráva o stavu rasismu v Evropě čerpá z 27 národních stínových zpráv jednotlivých členů Evropské sítě proti rasismu. Ze stínové zprávy vyplývá, že etnické a náboženské menšiny v Evropě se setkávají s diskriminací a sociálním vyloučením ve všech oblastech života, od zaměstnání přes vzdělání a bydlení až po politiku. Bylo zjištěno, že v průběhu posledních 5 let nedošlo v této problematice k výrazným změnám, pokud ano, tak pouze v negativním smyslu. Byl zaznamenán nárůst rasově motivovaných trestných činů, nárůst nacionalistických demonstrací a s tím úzce související úspěch extrémně pravicových hnutí. Dále byla zaznamenána velmi nízká vymahatelnost práva pro ty, kteří se cítí být nějakým způsobem diskriminováni. Největší vzestup zaznamenává rasově motivovaná kriminalita v zemích jako Británie, Dánsko, Maďarsko a Polsko, kdy nejvíce zranitelnými skupinami obyvatel jsou celoevropsky především Afričané, Romové a náboženské skupiny jako muslimové a Židé (Candra, 2015).

³ Po skončení sevření komunistickým režimem zažívala Česká republika rozkvět v mnoha směrech. Jedním z nich byl i rozvoj ultrapravicových extremistických hnutí. Náznaky hnutí skinheads byly v České republice již od 80. let 20. století, největší zrod však panoval právě po změně politického režimu v 90. letech 20. století. Mezi první představitele lze řadit hudební skupinu Orlik, v čele s umělci Davidem Matáskem a Danielem Landou. Jejich texty nebyly přímo neonacistické, neboť neobsahovaly antisemitské prvky, rasistické však byly bezpochyby. V textech se však spolu s rasismem mísily i prvky antikomunismu a nacionalismu, na což tehdejší společnost takzvaně slyšela. Jako další můžeme jmenovat

vedla u mnoha z nich k jakési zahořklosti a tendenci obviňovat ze svých problémů někoho jiného, najít viníka, proč se nemají tak dobře jako jiní, proč nezvládli přechod na kapitalistickou společnost stejně, jako někteří jiní. S touto zlobou a strachem se lidé vyrovnávají různě, což dalo v České republice vzniknout mnoha extremistickým hnutím. Tato hnutí nepřinášejí společnosti nic dobrého, pouze podněcují asociální chování a každý moderní evropský stát by měl udělat maximum pro jejich potlačení.

Dalším alarmujícím jevem v současné české společnosti je to, jak moc výdělečná se xenofobie a rasismus stala pro většinu médií. V honbě za větší sledovaností a čtivostí média pouze více rozdmýchávají v občanech strach a nenávistné chování⁴. Nabízí se otázka, jestli si sama takto společnost neubližuje, zdali by integrace jak nově přichozích imigrantů, tak současných národnostních menšin, žijících v našem státě, nemohla i přes nepopíratelné problémy a úskalí, jež by jí provázely, ve výsledku přinést pro Českou republiku mimo jiné například možnost využití potenciálu kulturní a lidské diverzity vedoucí k obohacení české kultury a přispění k zlepšení situace stárnoucí populace České republiky, která je výrazně nad úrovní⁵ a v dlouhodobém hledisku přinese pro Českou republiku velké ekonomické i sociální problémy.

O téma lidské rovnoprávnosti a problematiku omezování lidských práv na základě etnického původu, či náboženského vyznání se zajímám již od dospívání, a proto

například hudební skupinu Braník, která spolu s hudební skupinou Orlík dostala rasistické myšlenky mezi mládež a podněcovala tak rasistické chování a smýšlení u veřejnosti (Charvát, 2007).

⁴ Jako příklad lze uvést aktuálně velmi zažitý výraz "uprchlická vlna", který hojně využívají i ta největší a nejčtenější média v České republice (například média vydávané společností Mafra, jako jsou deník Mladá fronta Dnes, měsíčník Reflex aj.). Výraz vlna může v člověku vyvolat pocit tísně, že ho něco zavalí, že se má něčeho obávat. Další ze způsobů manipulace, kterou média využívají je používání fotografií (nejčastěji z fotobanky společnosti Reuters), které neodráží realitu a jsou neaktuální, jsou to tedy ilustrační fotografie, chybí zde však označení, že se jedná o ilustrační fotografie. Další skutečnost, kterou média dělají (konkrétně server idnes.cz prostřednictvím jejich blogů) je, že dávají velký prostor kontroverzním osobnostem veřejného života, i když mnohdy není morálně správné takové osoby podporovat. To ovšem nic nemění na tom, že jsou tyto blogy velmi čtené a jejich podpora přináší vydavatelství další zisk. Další relativně známou kauzou, kdy média přešla přes pomyslnou mez novinářské etiky, byl článek, který Mladá fronta Dnes otiskla 1. 4. 2015 s titulkem „Romská hvězda filmu Cesta ven dluží na nájemném“. Uvedení etnického původu ženy nebylo podstatné a ani eticky správné, neboť se zde aplikovaly klasické stereotypy, které o romské menšině panují.

⁵ Ukazatelé věkového složení shodně vypovídají o pokračujícím stárnutí. Průměrný věk se zvýšil o dvě desetiny roku na 41,7 let, věkový medián o tři desetiny roku na 41,1 let. Poslední hodnota indexu stárání uvádí poměr 117 seniorů na 100 dětí (senioři početně převládají nad dětmi od roku 2006). Index závislosti činil 60 osob ve věku 0–19 či 65+let na 100 osob ve věku 20–64 let. Před deseti lety to bylo o 5 závislých osob méně, přičemž nárůst indexu závislosti byl odrazem změny početnosti skupiny 65+ let (Český statistický úřad, 2015).

bych se jím ráda zabývala i ve své diplomové práci. O to více mě téma láká, když vidím, jakým směrem se v současnosti ubírá česká společnost. Myslím si, že je důležité se tímto palčivým problémem současné doby zabývat a pokusit se přispět k nalezení jeho řešení, i například prostřednictvím diplomové práce.

2. Cíl práce a metodika

Tato diplomová práce se zabývá problematikou xenofobie a rasismu v současné české společnosti. Cílem diplomové práce je porovnat, zdali se liší míra rasistického a xenofobního smýšlení obyvatel v závislosti na lokalitě, ve které žijí. Pro tuto diplomovou práci byly autorkou, dle jejího subjektivního mínění a vnímání problémovosti lokalit, vybrány pro stanovené porovnání v cíli práce dvě lokality, severočeské město Litvínov a hlavní město Praha.

Téma diplomové práce je obsáhlé a pravděpodobně do jisté míry i problematičtější a je tedy nutné pomocí odborné literatury vypracovat teoretickou část práce, objasnit příslušné pojmy, které se ve sledované problematice vyskytují, jak spolu navzájem souvisí a jak se tyto jevy konkrétně projevují v české společnosti. Aby bylo možné zjistit, jaký je trend rasistického a xenofobního chování v české společnosti, je nutné popsat jeho vývoj v moderní historii 20. a 21. století. Tento teoretický rámec bude vypracován zejména pomocí publikací odborné literatury: Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti (Wolf, 2000), Současný politický extremismus a radikalismus (Charvát, 2007), Rasa a dějiny (Lévi-Strauss, 1952), Etnicita a nacionalismus (Eriksen, 2012) a Modernita a holokaust (Bauman, 2003).

Vzhledem k tomu, že v rámci diplomové práce nelze obsáhnout kvalitativní výzkum, který by komplexně zahrnul celou Českou republiku, budou vymezeny dvě lokality v České republice, kde bude sledováno rasistické a xenofobní smýšlení jejich obyvatel. Diplomová práce bude kvalitativním výzkumem, který je procesem hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník v něm vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách. Na začátku kvalitativního výzkumu je nutné

stanovit si výzkumné otázky, které lze v průběhu výzkumu, sběru a analýzy dat doplňovat nebo modifikovat. V kvalitativním výzkumu probíhá sběr dat a jejich analýza v delším časovém intervalu, výzkumný proces má longitudinální charakter. Ve výsledku může výzkumník navrhnout teorii o fenoménu, který pozoroval. Často se stává, že svoje závěry probírá se sledovanými jedinci (účastníky výzkumu) a jejich názory zohledňuje nebo přidává do výsledné zprávy (Hendl, 2005, str. 26).

Pro potřeby diplomové práce byl upřednostněn kvalitativní výzkum před kvantitativním především z důvodu, že budou zjišťovány subjektivní postoje obyvatel České republiky, které nejsou měřitelné a nelze je tak dobře standardizovat, aby bylo možné kvantitativní výzkum použít. Empirická část práce bude mimo ryze kvalitativních rozhovorů obsahovat i studium dokumentů, které se svým charakterem blíží ke kvantitativním technikám výzkumu, i přesto lze diplomovou práci považovat spíše za kvalitativně laděnou.

Jak již bylo zmíněno, pro účely zpracování této diplomové práce dle stanoveného cíle, byly vybrány dvě lokality v České republice. První je „problémová“ lokalita severočeského kraje, konkrétně město Litvínov a druhá lokalita, kterou lze vnímat jako méně „problémovou“, hlavní město Praha. Hlavním cílem diplomové práce je tedy zjistit, zdali je trend rasistického a xenofobního smýšlení obyvatel citelnější v severočeském městě Litvínov nebo v Praze.

Empirická část diplomové práce bude rozdělena do tří částí, kdy první dvě části budou obsahovat sekundární analýzu relevantních dat o zvolené problematice. Sekundární analýza je novou analýzou (reanalýzou) původních analýz, původně shromážděných dat. Používá se s cílem zodpovědět původní otázku výzkumu použitím jiných metod nebo zodpovědět nové otázky. Pro potřeby této diplomové práce bude využita i sekundární analýza dat, kdy se jedná o studium a rozbor dat a dokumentů, které byly shromážděny někým jiným, a třeba i za jiným účelem, avšak ze kterých lze získat i důležité nové, dosud nevyhodnocené informace (Hendl, 2005, str. 44-47). Konkrétně budou analyzována data z výzkumů veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky, zabývající se problematikou vztahů a postojů k vybraným skupinám obyvatel v České republice. Tato analýza dat pomůže vytvořit obraz toho, jaká je míra rasistického a xenofobního smýšlení u obyvatel celé České republiky.

Druhou částí sekundární analýzy dat v empirické části diplomové práce bude sekundární a komparativní analýza dokumentů, konkrétně obsahová analýza dokumentů o zvolené problematice. Dokumenty ve výzkumu lze definovat jako všechno napsané nebo zaznamenané, dokumenty mohou být podrobeny analýze z různých hledisek. V dokumentech se projevují osobní nebo skupinové vědomé nebo nevědomé postoje, hodnoty a ideje. Mohou to být knihy, novinové články, záznamy projevů funkcionářů, deníky, plakáty, obrazy. Za dokumenty se však mohou obecně považovat veškeré stopy lidské existence. Dokumenty lze rozdělit na primární, které jsou vytvořeny očitými svědky události a sekundární, které jsou tvořeny pomocí primárních dokumentů (Hendl, 2005, str. 47-49).

Uvedenému způsobu studia bude, pro účely této diplomové práce, podrobeno periodikum Deník, které vychází v několika regionálních mutacích. Byly vybrány dvě mutace, konkrétně Mostecký deník (zahrnuje město Litvínov) a Pražský deník. Bylo zvoleno několik klíčových slov, která budou vyhledávána v jednotlivých vydáních obou regionálních mutací za období jednoho roku. Následně budou analyzována data z jednotlivých článků, kde se zvolená klíčová slova objevila, bude sledována souvislost, ve které článek vyšel a rovněž bude vyhodnoceno, v jaké konotaci byly články, obsahující jednotlivá vybraná klíčová slova napsány a zdali mohou případně napomáhat k utváření negativního obrazu menšin v české společnosti.

Na základě sekundární a komparativní analýzy dat z vybraných výzkumů veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky o problematice rasismu a xenofobie a na základě studia dokumentů, konkrétně vybraných vydání zvoleného periodika Deník, budou následně konstruovány oblasti pro polostrukturované rozhovory s vybranými obyvateli Litvínova a Prahy. Jedná se o polostrukturované rozhovory s otevřenými otázkami, které se skládají z řady pečlivě formulovaných otázek, na niž mají jednotlivý dotazovaní odpovědět. Vyznačují se jasně definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu získávání informací. I přes jasně danou strukturu, je v polostrukturovaném rozhovoru možné doptávat se na doplňující otázky, pokud se dotazovaní k něčemu nevyjádří dost jasně nebo pokud odpoví příliš stručně. Tento typ rozhovorů je vhodný, pokud nemáme možnost rozhovory opakovat nebo máme málo času se respondentovi věnovat. Použijeme ho i tehdy, pokud

jde o vstupní a závěrečný rozhovor v rámci nějakého intervenčního programu a odpovědi se mají srovnávat (Hendl, 2005, str. 169-173).

V obou lokalitách budou dotazovaní rozděleni dle několika stanovených charakteristik, které napomohou v následné analýze dat získaných z rozhovorů, která bude probíhat pomocí otevřeného kódování. Otevřené kódování je proces, při kterém výzkumník lokalizuje témata v textu a přiřazuje jim označení, přičemž lze kódovat slovo po slovu, podle odstavců, anebo podle celých textů a případů. Součástí tohoto analytického procesu je dále identifikace obecnějších kategorií, kterým jsou následně přiřazeny vlastnosti, jakožto charakterizace těchto kategorií. Tento proces se nazývá dimenzionalizace a je spolu s poznámkami základem pro zpracování výsledné zprávy (Hendl, 2005, str. 246-248).

Komparace bude průběžně probíhat ve všech oblastech empirické části, aby byl splněn stanovený cíl práce, v rámci kterého se bude zjišťovat, zdali je xenofobní a rasistické smýšlení a chování obyvatel České republiky závislé na lokalitě, ve které žijí, nebo míru tohoto smýšlení a chování ovlivňují jiné faktory.

3. Vymezení teoretického rámce a základního pojmosloví zkoumané problematiky

Zkoumané téma a jednotlivé pojmy, které ho charakterizují, jsou velmi často subjektivně zabarveny a je tedy velmi důležité tyto pojmy objektivně a přesně vymežit a vysvětlit. Je nutné se na následující pojmy dívat jako na vědecké termíny, které mají jasný deskriptivní charakter, tudíž minimalizovat jakýkoliv emoční náboj, který by mohly vyvolávat. Konkrétně budou vysvětleny termíny kultura, společnost, etnicita, menšina, rasa, etnocentrismus, xenofobie, diskriminace, rasismus, nacionalismus, extremismus a antisemitismus.

Hned na začátku je nutné stručně vymežit nejzákladnější termíny, o které se bude tato diplomová práce opírat. Práce se do jisté míry zabývá problematikou soužití lidí ve společnosti, je tedy nutné zabývat se termíny, které daly tomuto soužití vzniknout.

Jako první pojem bude představena kultura, kterou lze chápat jako princip toho, co člověka odlišuje od zvířete. Je to soubor věcí, které člověku umožňují v přírodě přežít a věcí, které tomuto životu dávají určitý smysl. Lidská schopnost vytvářet kulturu jistým způsobem člověku vynahrazuje jeho nedostatky k přežití ve volné přírodě. Díky kultuře jsou lidé schopni odolávat přírodním vlivům, nemusejí se přizpůsobovat, naopak přírodu mění k obrazu svému. Tuto přeměnu jsou lidé schopni vykonávat díky své schopnosti spolupracovat se sebou navzájem a tuto spolupráci dohodnout prostřednictvím vzájemné komunikace (Keller, 2012, str. 179-180).

Kulturou si lidé začali kompenzovat své fyzické nedostatky před přírodou, sloužila jako jedinečný adaptační prvek, který vytvořil člověk. Dějiny a vývoj kultury lze definovat kontinuálním nárůstem humanity a sebeutváření lidí. Kultura jako taková je univerzálním prvkem celého světa, neexistují nekulturní společenství, pouze je každá kultura se svými jednotlivými kulturními vzorci jedinečná. Tyto kulturní prvky jsou vytvářeny jazykem, morálkou, uměním, náboženstvím a vědou. Existuje velké množství definic kultury, lze však popsat jejich vyústění, které v kultuře spatřuje produkt člověka, ve kterém se odráží historie, zahrnuje ideje, vzory a hodnoty, je selektivní, lze se jí učit, je založena na jednotlivých symbolech a abstrahována z chování a produktů chování (Petrušek, Vodáková, 2007, str. 547-549).

Vznik kultury dal vzniknout dalším termínům, na které je třeba se zaměřit. Jedním z nich je společnost, kterou lze charakterizovat jako sociální agregát osob obou pohlaví a různých věkových skupin spojených v soběstačné uskupení, které si vytvořilo vlastní instituce, jež respektuje a kulturu, kterou sdílí. Tyto skupiny osob rovněž žijí na jednom společném a ohraničeném území, řídí se stejnými normami, uctívají stejné hodnoty. Sociologie používá termín společnost obvykle ve vazbě s nějakým bližší specifikujícím přídavným jménem, kdy snad nejpoužívanějším specifikem je rozdělování společnosti na tradiční a moderní společnost. Tato diplomová práce se zabývá jevy ve společnosti moderní, která je produktem radikálních změn, ke kterým došlo v oblasti ekonomiky, mocenských vztahů, sociálního uspořádání, způsobu života i výkladu světa v zemích západní Evropy a Severní Ameriky od počátku novověku. (Petrušek, Vodáková, 2007, str. 1194-1200).

Na přerod od tradiční společnosti ke společnosti moderní, jakožto radikální proměna celkového charakteru společnosti, zánik tradičních struktur a vznik nových, lze

nahlížet několika pohledy. Při přerodu se tradiční společnost začala měnit, vyvíjet směrem k rostoucí komplexitě, diferencovanější struktuře, k funkční rozrůzněnosti svých subsystémů. Tento vývoj byl doprovázen radikálními změnami hodnot, postojů i celkového myšlení lidí, rostla autonomie individuí. Vznik této autonomie může být vnímán jako hlavní obsah pokroku, zároveň však jako výhra egoismu a hrozba pro zachování integrity společnosti. Vznik moderní společnosti s sebou přinesl naději na osvobození člověka z pout zaběhlých struktur. Umožnil prostor pro rozvoj nezávislého vědění v oblasti poznání, požadavky na seburčení v oblasti politiky a uvolnění regulací v hospodářské činnosti. Zároveň moderní společnost odbourala strnulé stavovské přežitky, uvedla v platnost lidská a občanská práva a instituce pověřené dohledem nad jejich dodržováním. Avšak na všechny tyto změny lze nahlížet i z jiného pohledu. Moderní společnost i přes formální demokratizaci moci, postupně oslabila či zcela rozbila řadu institucí, které v podmínkách tradiční společnosti dokázaly ochránit místní a skupinové zájmy. Zmiňované osvobození lidí z pout zaběhlých struktur lze zároveň chápat jako jejich vystavení silné a všudypřítomné státní moci. (Keller, 2012, str. 10-21).

Lidská společnost se skládá z jednotlivých individuí, přičemž jednou ze základních charakteristik člověka jako společenské a kulturní bytosti je jeho etnicita. Etnicita je vzájemně provázaný systém kulturních, rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu. Všechny tyto prvky spolu navzájem v interakci formují etnické vědomí člověka, jeho etnickou identitu a orientaci. Aby byly jmenované prvky uznatelné jako etnicky příznačné, je nezbytné, aby byly hromadné (s tím spojený pocit sounáležitosti), trvalé (přecházející z generace na generaci), omezeně variabilní, obecně srozumitelné a přijatelné a vzájemně komplementární (Petrusek, Vodáková, 2007, str. 276-278).

V dnešní době se pojem etnicita chápe stále ve spojitosti problémů menšin či rasových vztahů, avšak v sociální antropologii odkazuje jednoduše k aspektům vztahů mezi jakýmkoliv skupinami, které jsou jak vlastními členy, tak ostatními nahlíženy jako kulturně odlišné. Je pravdou, že majoritní či dominantní skupiny nejsou o nic méně etnické než menšiny (Eriksen, 2010, str. 21-23).

Moderní společnost je svým složením velmi rozmanitá, a to i na úrovni jednotlivých států, které jsou složeny z rozmanitých etnických menšin. Obecně lze menšinu definovat jako skupinu lidí, která má své specifické prvky kultury a chování,

kteřá se početně nemůže rovnat jiné skupině lidí, kteřá na daném území tvoří většinu. Existuje několik prvků, dle kteřých se skupiny lidí na jednom území nejčastěji odlišují, hovoříme o rozdělení menšin na národnostní, jazykovou, náboženskou (církvní), rasovou, politickou menšinu a menšinu dle sociální příslušnosti jejich členů. Otázka menšin se nejčastěji objevuje v souvislosti s tím, že jí je z různých důvodů odpírána práva, které však většina plně uplatňuje. V moderní demokratické společnosti je svobodný rozvoj národnostních, jazykových, náboženských a jiných menšin, za jedno ze základních lidských práv (Petrušek, Vodáková, 2007, str. 605).

Jak již bylo zmíněno, menšiny jsou tvořeny i na základě rasové příslušnosti. Na termín rasa lze nahlížet z několika pohledů. V současné době vede tendence (nejen u sociokulturních antropologů) popírat jakoukoli klasifikaci lidstva do jednotlivých ras a podskupin ras, na lidské rasy již nelze nahlížet jako na jasně danou biologickou realitu, ale jako na kulturní fenomén. Ovšem toto nahlížení na klasifikaci lidských ras je stále vnímáno nejednoznačně, a to i v rámci jednotlivých států a kultur. Zatímco například ve Spojených státech amerických jsou jednotlivé rasové kategorie ke klasifikaci osob stále užívány, moderní genetika se tomuto označení vyhýbá. Vedou ji k tomu tři zásadní důvody, kdy prvním je, že mezi lidskými populacemi vždy docházelo ke vzájemnému křížení v takové míře, že hovořit o pevných hranicích mezi jednotlivými rasami postrádá smysl. Druhým důvodem, kteřý vede genetiky k vymezování se vůči rasové klasifikaci, je absence distribuce dědičných fyzických vlastností po jasných liniích. Zjednodušeně lze říci, že genetická variabilita uvnitř rasové skupiny je v mnoha ohledech vyšší než systematická variabilita mezi rasovými skupinami navzájem. Třetí důvod tvoří předpoklad, že žádný seriózní vědec dnes nevěří, že dědičné charakteristiky vysvětlují kulturní rozdíly. V rámci sociálních věd v dnešní době převažuje stanovisko, že lidé mají nehledě na svůj geografický původ stejné vrozené schopnosti a rozmanitost existuje na úrovni jednotlivce, nikoli skupiny (Eriksen, 2010, str. 22-28).

Pro potřeby diplomové práce je nutné zmínit typologii, dle kteřé byli lidé mnoho let klasifikováni, typologii, kteřá se opírala o to, že existují nepopíratelné biologické důkazy o tom, že na světě žijí tři hlavní lidské rasy, konkrétně rasa euroasijská (europoidní), druhá rasa asijsko-americká (mongoloidní) a třetí rasa ekvatoriální (negroidní) (Wolf, 2000, str. 11-34).

Například Velký sociologický slovník definuje rasu jako jednotku nižší než je druh, která se od jiné rasy liší somatickými i dalšími biologickými rysy, zejména barvou kůže, vlasů a očí. Dalšími biologickými odlišnostmi mezi rasami je například držení těla, ukládání tuku na určité partie těla, formou vlasů, nosu atd. Zaměřuje se i na pojetí lidských ras z kulturně antropologického hlediska, kdy jsou lidské rasy komplex jazykových, kulturních a náboženských znaků. V tomto významu rozděluje lidské rasy na germánskou, románskou, semitskou, židovskou či hamitskou, za zvláštní rasu jsou mnohdy pokládáni i Slované. Avšak i tento pramen nakonec toto pojetí klasifikace lidských ras zavrhuje, apeluje na to, že je nutné si uvědomit, že užívání této klasifikace vedlo k mnoha rasistickým ideologiím a v dnešní době je již vyvráceno (Petrušek, Vodáková, 2007, str. 907-908).

Bohatá rozmanitost lidské společnosti s sebou přináší mnohé situace, se kterými se musejí její členové setkávat. Aby vedle sebe mohly žít rozmanité lidské kultury v poklidu, je třeba otevřenému pohledu na odlišnosti a respekt vůči jiným kulturám. Opak tohoto přístupu je etnocentrismus, což je tendence poznávat a především hodnotit odlišné životní jevy z perspektivy kultury svého vlastního společenství (etnického, národního, politického, náboženského). Jediné hodnoty, ideje a normy pozorovaného odlišného společenství, které jsou posouzeny jako správné, vhodné, jsou ty, se kterými se hodnotící jedinec může identifikovat (Petrušek, Vodáková, 2007, str. 278-279).

Etnocentrismus je nejstarší postoj, který se výrazně opírá o psychologické základy člověka, neboť se opakovaně objevuje u každého z nás, když se ocitneme v nečekané situaci, jež spočívá v přímočarém odmítání kulturních forem, morálních, náboženských, sociálních či estetických, které se nejvíce vzdalují od těch, s nimiž se ztotožňujeme. Lidé málokdy přijímali rozmanitost kultur jako něco, co je přirozený jev, plynoucí z přímých nebo nepřímých kontaktů mezi odlišnými společnostmi, naopak v ní často viděli spíše něco odstrašujícího, skandálního. Jde o odmítání samotného faktu kulturní rozmanitosti, přednostně je vyvrhováno vně kultury do přírody všechno to, co se nepodřizuje normě, v níž žijeme. Jako typické a zároveň nejčastější projevy etnocentrismu lze jmenovat například pojmy divoši a primitivní kultury, které by se neměly objevovat nejen v akademickém prostředí (Lévi-Strauss, 1952, str. 15-20).

Nevyhnutelnost konfrontace se zastánci odlišných způsobů hodnocení věcí a událostí a odlišných vzorů jednání pevnost etnocentrických představ zpochybňuje

a relativizuje samozřejmost vlastního pohledu na dění kolem sebe. Lidé na to reagují v principu dvojitým způsobem: snahou utvrzovat se v obecné platnosti principů vlastní kultury nebo přijetím různorodosti kultur za samozřejmost. V dnešním světě, který je natolik kosmopolitní se jeví jako vhodnější právě druhý jmenovaný způsob (Navrátil, 2003, str. 20-21).

Pokud se nedaří přijaté různorodosti kultur, může to být způsobeno obavami z těchto jinakostí. Tento jev lze pojmenovat pojmem xenofobie, jenž lze vysvětlit jako pocit či emoční stav, který se projevuje strachem z cizinců, odporem k něčemu cizímu. Xenofobii lze specifikovat v chronologickém sledu jako předchůdce rasismu a ve své kvalitě základem, jemuž rasismus tvoří ideologickou nadstavbu. Xenofobii lze chápat jako počátek mezietnického konfliktu, kdy nejistota a obavy z něčeho neznámého přerostou až v násilné jednání s rasistickým motivem, rasovou diskriminaci ve smyslu odepírání rovné příležitosti rasově, etnicky či národnostně odlišným (Frištenská, 1999, str. 1).

Xenofobie může postupně vést i k diskriminaci, která velmi často vychází přímo z předsudku vůči jiné osobě či skupině osob. Je však nutné vzít v potaz, že ne každý předsudek musí vyústit v diskriminaci a ne každá diskriminace musí být způsobena předsudečným postojem. Některé projevy diskriminace nejsou důsledkem předsudku, ale neznalosti a necitlivého přístupu. V takovém případě dochází k diskriminaci kvůli tzv. slepotě k rozdílům, ke zjevnému znevýhodnění některých osob či skupin osob. Diskriminace se může projevovat několika dílčími projevy, které se objevují odděleně, zdánlivě nezávisle na sobě, většinou však vycházejí z hlubší, systematické nerovnosti (Navrátil, 2003, str. 21-22).

Pokud se diskriminace odehrává jako projev osobního postoje jednotlivce vůči členům určité skupiny, lze hovořit o osobní diskriminaci, pokud je důsledkem systematicky uplatňovaných principů (hodnot, norem, předpokladů) a z nich odvozených zákonů, systémů a struktur společnosti, lze hovořit o diskriminaci institucionální (Navrátil, 2003, str. 21-22).

Rasismu, jakožto produktu vyhrocené xenofobie, dala vzniknout koncepce dělení lidí do jednotlivých ras. Rasismus lze zjednodušeně vysvětlit jako nepřátelský postoj vůči příslušníkům jiné rasy či etnika běžně vnímaného za rasu, který může přerůst v ideologii až systematický teror. Nejčastěji se rasismus projevuje u většiny, která se nenávisným způsobem staví k více či méně izolované menšině s výraznějšími rozlišovacími znaky

fyzickými, jazykovými, náboženskými, profesionálními atd. Tento proces nastává jako vyústění určitého sociálního napětí uvnitř většiny, které není řešeno a vede k vyhledávání univerzálního viníka (Petrušek, Vodáková, 2007, str. 908-909).

Rasismus je postaven na předsudcích a frustraci související se vzrůstem míry nejistoty, nerovnosti, s hospodářským úpadkem atp. To vede ke snaze lidí přenést na někoho odpovědnost za svou bídu. Následovné nenávislné rasistické projevy mohou vést k systematické rasové diskriminaci, později k rasové segregaci až genocidě (Petrušek, Vodáková, 2007, str. 908-909).

Některé z rasistických teorií byly stavěny na základě nacionalismu. Nacionalismus lze definovat jako intenzivní národní uvědomění, které se vyhraňuje v protikladu k příslušníkům jiných národů (Petrušek, Vodáková, 2007, str. 664). Nacionalismus jako ideologie se objevuje od konce 18. století v souvislosti s Francouzskou revolucí. Lid již nadále nebyl objektem vládnutí, nebylo mu pouze vládnuto, ale měl sám vládnout. Idea národa, jakožto přirozeného soběstačného společenství se tak spojila s ideou národa jako politické jednotky (Charvát, 2007, str. 29-31).

Výrazněji se nacionalismus zpravidla objevuje a sílí tam, kde je jeden národ v područí jiného národa, kde příslušníci různých národů žijí promíšeně na společném území a toto soužití přináší problémy, tam, kde se příslušníci jednoho národa výrazně odlišují od ostatních zvláštnostmi svého chování či způsobu života a také v situacích, kdy dochází k nějaké nečekané změně v národnostní struktuře obyvatel, například v důsledku hromadného přistěhovalectví (Petrušek, Vodáková, 2007, str. 664).

Vyhrocené projevy rasismu a xenofobie se přirozeně transformují v pravicový extremismus, případně různá extremistická hnutí. V České republice i ve světě mají v současné době určitá specifika. Vyznačují se zejména kombinacemi rasismu a nacionalismu, zvláště pak ideologickými podobami rasismu, fundamentalismu apod., které jsou spojeny s fenoménem moci a nadvlády a projevují se násilnickými tendencemi a projevy. Tyto projevy narůstají později k veřejnému hanobení národa či rasy a to jak anonymně, tak i jmenovitě a osobně (Wolf, 2000, str. 125-126).

Jednou z extrémistických rasistických idejí je antisemitismus, který představuje nenávist vůči Židům, jak těm, žijícím v diaspoře po celém světě, tak i těm, žijícím ve státě Izrael. Samotný termín se objevil až v 2. polovině 19. století v nacistickém Německu, avšak nenávist vůči Židům se projevovala i v minulosti, byť bez exaktního

pojmenování. Tato nenávisť se projevovala pronásledováním Židů, jejich diskriminací a nucením žít v ghettech. Na konci 19. století a zejména v první polovině 20. století se evropský antisemitismus projevoval především četnými antisemitskými hnutími, kdy velmi známé jsou například organizované pogromy na Židy v Rusku. Nejextrémnější podoby nabyl antisemitismus během druhé světové války, kdy probíhala masová fyzická likvidace Židů v Německu i jeho satelitních státech. Po druhé světové válce antisemitismus nevymizel, naopak se výrazně objevoval ve státech Sovětského svazu, které bojovaly proti sionismu a politice státu Izrael. Ani s přerodem do demokratických společností antisemitismus nevymizel, v České republice byl například velmi patrný v 90. letech dvacátého století (Petrusek, Vodáková, 2007, str. 82).

Poté, co byl stručně vymezen základní rámec zkoumané problematiky, je možné, aby diplomová práce pokračovala v teoretické části, která se bude dále zmíněnými pojmy, jak samostatně, tak v jejich kombinaci zabývat v jednotlivých kapitolách.

4. Rasismus, xenofobie a moderní společnost

Tato kapitola se zabývá teoretickým uchopením pojmu rasismus a xenofobie. Co oba pojmy znamenají, již bylo vysvětleno v předchozí kapitole, nyní je však nezbytné se o tyto pojmy zajímat více do hloubky, popsat jejich vývoj, formy a projevy v historii. Rovněž tato kapitola ukáže, jak jsou pojmy, zmíněné v předchozí kapitole, navzájem propojené a dokáže, že se jejich projevy zpravidla objevují současně.

4.1. Podstata rasismu a xenofobie

Samotná podstata rasismu tkví v určité nenávisti jednoho člověka k druhému. Lze říci, že rasismus jako takový se rodí z nedostatku lásky, porozumění, tolerance a respektu. Objevuje se jako důsledek zjednodušených a okleštěných představ lidí, může být i výsledkem určité omezenosti a nepochopení, materialismu, náboženské či ideové zatvzrlosti či výsledkem prvoplánových nenávistných ideologií (Wolf, 2000, str. 113-135).

Rovněž lze rasismus chápat jako určitý druh agrese, kdy tuto agresi ve smyslu intolerance způsobují u lidí antropologické odlišnosti, což jsou jak biologické odchylky od společenského průměru, tak odchylky od kulturních norem. Míra rasismu se ještě zvětšuje, pokud jsou zaznamenané odlišnosti jak biologické, tak i kulturní (Kryl, 2012, str. 23-27).

Xenofobie, jakožto strach z cizího a neznámého, může mít nejrůznější podobu, od živelných nespécifikovaných projevů a obav z něčeho neznámého, až po cílené, specifikované projevy odporu a odmítání vybraných jedinců nebo celých vybraných skupin lidí (například etnické skupiny). Xenofobie je specifická tím, že představuje strach, který je většinou neodůvodněný, přehnaný. Je založena na umělé představě, nikoli na reálné zkušenosti a případném nebezpečí či ohrožení, které by bylo možné jasně definovat. Způsobují ji dohady, smyšlené nebo nadměrně zveličené obavy z domnělého neexistujícího ohrožení jedinců či celých skupin lidí. Xenofobie se postupně nasměruje na konkrétního jedince nebo skupinu, protože na začátku se vždy začne projevovat pouze neurčitými a těžko definovatelnými pocity a je tedy přirozené, že se objeví tendence tyto pocity usměrnit k něčemu konkrétnějšímu, na co by se dalo poukázat (Wolf, 2000, str. 113-135).

Rasismus a xenofobie bývají mnohdy dávány na roveň, tyto jevy však totožné nejsou. Xenofobie je stejně jako heterofobie jakýsi emocionální neklid, znepokojení či úzkost, které může člověk zažít v případě, že se do jeho komfortní zóny dostane cizí prvek, kterému plně nerozumí a není si jist tím, co s sebou tento prvek přinese, co od něj může očekávat. Xenofobie či heterofobie může být vyhraněnějším projevem úzkosti, pocitem, ve kterém člověk nemá celou situaci pod kontrolou a zároveň nemůže ovlivnit její vývoj. Takováto úzkost může být nemateriální i materiální. Materializace úzkosti si vždy najde objekt, kde symbolicky zakotví, najde si viníka své situace. Takto chápaná xenofobie je v lidské společnosti od začátku, avšak v současné moderní společnosti je pro ni větší prostor a její výskyt je tedy častější, a to především z důvodu, že je v ní o mnoho víc příležitostí dostat se do situace „mimo kontrolu“. Jak již bylo zmíněno, rasismus pramení z vyhraněné formy xenofobie, což je stav, kdy cizí subjekt ohrožuje integritu a identitu domácí skupiny, nastává situace „nepřítele mezi námi“, jednotliví členové domácí skupiny si začnou vytyčovat hranice, narůstá odpor a nenávisť vůči cizímu subjektu – vzniká rasismus (Bauman, 1989, str. 100-110).

Důsledkem rasismu je mimo jiné vznik rasových teorií a rasistických doktrín, jejichž základem je vždy teze o fyzické i psychické nadřazenosti jedné lidské rasy, popřípadě o závislosti dějin lidské společnosti a kultury na rozdílech mezi rasami a národy. Jsou vyzvedávány pouze určité etnické a jazykové skupiny, lidé s určitými tělesnými a psychickými vlastnostmi. Tito lidé jsou poté považováni za vyvolené, za jediné představitele nejvyšší lidské kultury a lidstva obecně. Všichni ostatní, kteří do této kategorie nespádají, jsou považováni za lidi méněcenné, podřizené až nežádoucí. Rasové teorie a rasistické doktríny shledávají v lidském původu stěžejní příčinu rozkvětu nebo úpadku kultury lidí.

Lze jmenovat několik omylů, na kterých byl rasismus založen. Prvním omylem a zároveň nejčastější příčinou rasismu je směšování termínů rasa a národ, tedy pojmů a zákonitostí biologických a společenských a s tím spojené směšování faktů a předpokladů o těchto pojmech. Druhou chybou, která položila rasismu základní kámen, je vycházení z nevědeckých a falešných představ a názorů jednotlivců či skupin a považování těchto názorů za jediné správné a směrodatné. Zpravidla se tyto omyly děly kvůli tomu, že plně vyhovovaly politice zastánců těchto teorií. Třetí chybou je opírání se o v minulosti velmi časté, nevědecké teorie o rasové nerovnocennosti a méněcennosti lidí. V podstatě se jednalo o učení nenávisti vůči lidem jiné rasy. V historii je toto jednání spojené například s Římany, kteří si tak ospravedlňovali nadvládu jednoho národa nad druhým nebo nacisty a fašisty (i jinými zastánci totalitních režimů), kteří si ospravedlňovali své zhoubné teorie. Rasismus se velmi často objevuje s dalšími sociálními jevy, jako jsou xenofobie i nacionalismus. Propojenost pojmů je patrná i v tom, že xenofobie patří k průvodním jevům a znakům rasismu a mnohdy i nacionalismu, lze tedy říci, že vše začíná právě u ní.

Spojení rasismu s nacionalismem může pramenit z biologicky účelných institucí kmenových skupin nebo zaostávajících národů a národností, u jejichž vrcholných představitelů je jakási sebeláska povýšena na úroveň nejvyšší kultury, mnohdy však za cenu falšování dějin a přecenění sebe samého. Tak tomu bylo například v poraženém a frustrovaném Německu po první světové válce.

Pokud se hovoří o rasismu, je nutné zmínit rovněž rasismus latentní, který převažuje nad klasickým rasismem ve většině evropských zemí. Stejně jako v biologii i zde slovo latentní představuje něco skrytého, co může náhle propuknout v případě, že

pro to budou vhodné podmínky. Jde tedy o neviditelný, nepatrný rasismus, který se však snadno může změnit v skutečný, viditelný rasismus se všemi jeho projevy (Wolf, 2000, str. 113-135).

4.2. Historie rasismu

Rasismus jako teorie nenávisti jednoho člověka vůči druhému započal již v první třídní otrokářské společnosti a zejména jako prostředek k ospravedlnění utiskování otroků a zotročování jedněch národů a lidských skupin druhými. Rasistické názory a teorie byly od té doby vždy znovu využívány ideology a zastánci otrokářského, feudálního a kapitalistického řádu (Wolf, 2000, str. 114-135).

Rasismus jakožto typ myšlení, který předpokládá, že lidské vlastnosti jsou rasově podmíněné, se objevil poprvé ve 30. letech 20. století s nástupem nacismu v Německu, ale odkazuje ke zmíněným ideám sahajícím podstatně hlouběji do historie (Charvát, 2007, str. 51-61).

Počátky rasismu na evropském kontinentu sahají do 14. a 15. století, avšak vývoj evropského rasismu byl natolik spjat s antisemitismem, že oba fenomény v historii často splývaly. Společným prvkem obou jevů je původně náboženský charakter, který až později přerostl do biologické podoby. Tuto podobu nabral rasismus až v průběhu 18. století. To, že se rasismus objevuje až relativně pozdě, může být způsobeno křesťanskou náboženskou tradicí, která v Evropě byla a má mnoho mechanismů, které alespoň teoreticky bránily obecnému rozšíření biologického rasismu. Asi nejhlavnějším z těchto mechanismů je víra v univerzální poselství křesťanství, které je určeno všem lidem, a všichni jsou si před Bohem rovni⁶ (Charvát, 2007, str. 51-61).

Ke změně dochází až s objevením Ameriky a s tím spojeným velkým rozmachem evropského obchodu s černošskými otroky. Zkouška pro Evropany bylo i jejich setkání s původními obyvateli amerického kontinentu, indiány. Postavila se před

⁶ Podle Bible byl například první člověk, který konvertoval ke křesťanství a nejednalo se o Žida, Etiopan, což bývá obvykle chápáno jako potvrzení univerzálnosti křesťanství. Podobné aspekty existovaly i v lidovém křesťanství, jako příklad lze uvést středověký mýtus o knězi Janovi, etiopském křesťanském králi, který měl pomoci západnímu křesťanství v boji proti muslimům. Dalším příkladem může být kult černého světce sv. Mořice, byť se původně jednalo o bělocha. Až do dnešní doby se dochovalo zobrazování jednoho z králů, kteří se přišli poklonit narozenému Ježíši, jako černocho (Charvát, 2007, str. 51-61).

ně otázka, zdali jsou indiáni také boží stvoření nebo ne.⁷ V případě černošských otroků si ale Evropané žádnou otázku nepokládali, neboť byli přesvědčeni, že zotročování černochů je důsledek prokletí biblického Cháma, jehož potomci byli bohem určeni za rasu otroků, a jako důkaz tohoto stavu jim ztmavla kůže. Okamžik, kdy se černošští otroci začali obracet na křesťanství, bylo zlomovým bodem pro změnu předchozího stanoviska, že křesťané nemohou být zotročováni a před Bohem jsou si všichni rovni. Objevuje se zde tak první přesvědčení o nerovnosti lidských ras, respektive o podřazenosti černochů. Vše se ovšem zatím pohybovalo v rovině náboženské diskuze a nelze tedy hovořit o rasismu takovém, jaký ho známe dnes (Charvát, 2007, str. 51-61).

Původ novodobého evropského rasismu sahá do období rozvíjející se kapitalistické společnosti 19. století. V této době využili hlavně politikové rasových předsudků a nízké kulturní úrovně sociálních vrstev lidí na okraji společnosti a postavili se především proti národnostním menšinám a podrobeným koloniálním národům a domorodým kmenům (Wolf, 2000, str. 135-145).

Velkou mírou ke vzniku novodobého rasismu na evropském kontinentu přispěl francouzský hrabě a diplomat Joseph Arthur Gobineau (1819-1882) se svým svazkem knih *Eseje o nerovnosti ras lidských*, který velmi rychle vzbudil zájem v ostatních západních zemích, především v Německu a ve Spojených státech amerických (ve Francii dílo paradoxně nikdy nemělo velký ohlas). Největší pozornost však jeho knihy čekaly až v první polovině 19. století, především ve fašistické Itálii a nacistickém Německu (Černý, 1939, str. 5-15).

Ve svých knihách tvrdil, že jen lidé s určitými tělesnými vlastnostmi jsou vyvolení a jediní představitelé nejvyšší lidské kultury. Rasu dokonce považoval za jedinou příčinu rozkvětu nebo úpadku lidské kultury. Tyto teze později aplikoval do všeobecné rasové teorie, kterou vysvětloval zánik dávných civilizací Egypta, Indie, Fénicie, Řecka i Říma. Tvrdil, že ke kulturnímu úpadku lidstva ve starověku došlo v důsledku smíšení ras, vládnoucí rasy s nižšími a méněcennými rasami přistěhovalců a předpovídal, že

⁷Juan Ginés de Sepúlveda argumentoval v roce 1550 ve Valladolidu v diskuzi s Bartolomé de Las Casas tím, že američtí indiáni jsou bytostí bez rozumu a mohou být převedeni ke křesťanství pouze donucením. Bartolomé de Las Casas argumentoval tím, že indiáni jsou rozumní a jsou tedy schopni civilizovaného způsobu života. Tento rozpor předurčil dvojitý přístup evropských kolonizátorů k indiánským domorodým kmenům (Charvát, 2007, str. 51-61).

k takovému úpadku kultury a lidské společnosti dojde i v moderní době (Wolf, 2000, str. 135-145).

Gobineauovy názory a teze našly několik stoupců a pokračovatelů, jedním z nich byl Angličan Houston Steward Chamberlain, který vytvořil teorii o nordické rase, která je podle něho jediná předurčená k vládě nad veškerým lidstvem. Tvrdil, že existují rasy nižší a vyšší a vznikají jejich míšením a pěstěním. Absolutně nejdokonalejší rasu spatřoval v germánské rase a například o Židech tvrdil, že mají na ostatní národy zhoubný vliv, stejně jako na všechny demokratické myšlenky (Wolf, 2000, str. 135-145).

I tyto teze našly stoupence, a to především mezi členy nacionálně fašistické vlády Německa, její součástí bylo několik vůdčích postav, které tyto rasistické teorie rozpracovaly v tzv. biologický rasismus. Jednou z těchto postav byl i vědec H. F. Günther, který ve svých antropologických spisech *Rassenkunde des deutschen Volkes* (1922) a *Rassenkunde Europas* (1924) tvrdil, že nordická rasa, kterou představuje německý národ, je nejschopnější, nejinteligentnější a tím pádem předurčena k vládě nad celým světem. Tyto dva spisy se staly jakýmsi evangeliem nacistického rasismu a nacisté si jimi odůvodňovali přesuny a vyhlazování židovského, romského a posléze i slovanského obyvatelstva i jiných národních celků či etnických minorit v Evropě (Wolf, 2000, str. 135-145).

Všechny výše zmíněné rasistické teorie mají několik společných znaků, které zároveň tvoří i jejich největší slabá místa.

- Prvním z těchto znaků je definice lidských ras jako jednotlivých biologických kategorií, které jsou hodnoceny pouze z hlediska specifických tělesných vlastností s absencí zohlednění ekonomických a politických podmínek.
- Druhý znak těchto rasistických teorií je jejich absolutní nevědeckost, dogmaticčnost a častá manipulace s vědeckými objevy a poznatky.
- Žádná z rasistických teorií nerespektuje jasnou rovnocennost lidských ras a upřednostňuje jen některé ze současných civilizací, přičemž těmto civilizacím připisují zásluhy na dokonalosti lidstva jako takového. Ani pro tento třetí a hlavní znak rasistických teorií však neexistují v antropologii vědecké doklady a opodstatnění (Wolf, 2000, str. 135-145).

Jak již bylo řečeno, nejvýraznějším nositelem evropského rasismu je bezpochyby nacistické Německo, je však nutné zmínit i ostatní formy rasismu, které se v minulosti objevovaly, proto budou popsány v následující kapitole.

4.3. Formy rasismu v historii

Rasismus se ve své historii objevoval v několika formách a nejenom na evropském kontinentu. Lze definovat dva hlavní přerody, které rasismus ve svém vývoji absolvoval. V první řadě se z čistě biologického rasismu, který dává přímou úměru mezi fyzické a povahové rysy člověka, dle těchto fyzických rysů pak lidi kategorizuje a vytváří umělou hierarchii, stal rasismus kulturní, který diskriminuje skupiny osob dle jejich kultury (jazyka, tradic, zvyků apod.), kdy typickým argumentem tohoto typu rasismu je takzvaná „neslučitelnost“ jiných kultur. Druhý přerod nastal v okamžiku, kdy se na rasismus přestalo nahlížet jako na individuální projev chování, ale jako na institucionalizované vzorce chování celé společnosti (zákonodárství, imigrační politika, pravidla a způsoby, kterými se společnost řídí). Tato změna nastala v 60. letech 20. století a výrazně pomohla v boji proti rasismu (Danics, 2003, str. 16-20). Následující podkapitoly konkrétně přiblíží nejvýznamnější formy rasismu, které se v historii objevily, popíší, čím se tyto formy projevovaly, kde vznikly, a za jakých historických souvislostí.

4.3.1. Americké otrokářství

Jak již bylo v této kapitole zmíněno, počátky rasismu jsou na americkém kontinentu spojeny s otrokářstvím, které bylo elitami velmi dlouho ospravedlňováno náboženským hlediskem, kdy se odvolávali na legendu o Chámovi. Z tohoto důvodu tak africkým otrokům nepomohlo ani přijetí křesťanství, přijetí křtu automaticky neznamenalo osvobození z otroctví. Zatímco v Evropě zaniklo držení otroků v raném středověku (kdy bylo do jisté míry zastoupeno poddanstvím), v Novém světě otrokářství fungovalo až do 19. století (Charvát, 2007, str. 53).

Vzhledem k tomu, že afričtí otroci, kteří byli do Nového světa a na plantáže na ostrovech v Indickém oceánu od začátku 16. století přiváženi, pocházeli z různých etnických skupin, které hovořily mnoha vzájemně nesrozumitelnými a často absolutně nepříbuznými jazyky, měly odlišné příbuzenské systémy, pocházely z odlišných ekonomických a politických podmínek, bylo k zamezení jejich integrace v rámci jimi

zformovaných skupin nejefektivnější zavést taková opatření, která by jim zabránila v udržování vědomí skupinové příslušnosti. Rodiny byly po příchodu do Nového světa násilně rozdělovány a osoby hovořící odlišnými jazyky byly nuceny společně žít a pracovat, byla zformována přísná legislativa, která kategorizovala osoby do politických a pracovních skupin podle barvy kůže. Tato přísná opatření byla prvními projevy rasismu, avšak v této době ještě nehovoříme o rasismu, tak jak ho známe dnes (Eriksen, 2012, str. 140-145).

Formální konec otroctví nastal ve Spojených státech amerických po konci války Severu proti Jihu, avšak neskončily spolu s ním i rasové předsudky a zákonné persekuce. Protičernošský rasismus ve Spojených státech amerických přetrvával až do šedesátých let 20. století, kdy zanikl jednak díky hnutí za lidská práva, tak i díky aktivitám Spojených států amerických v třetím světě, pro které domácí politika rasové segregace tvořila velkou překážku (Charvát, 2007, str. 52-61).

4.3.2. Osvícenství

V 18. století nastává zvrat v používání termínu rasa. Zatímco v minulosti byl používán pouze v biologii a zoologii, v první polovině 18. století se termín rasa začal používat i jako prostředek ke kategorizaci člověka. S prvním takovým tříděním lidských ras přichází švédský přírodovědec Carl von Linné (1707-1787). Na něho navazuje Johann Friedrich Blumenbach (1752-1840), který vytvořil kategorizaci člověka na pět hlavních skupin (kavkazskou, mongolskou, etiopskou, americkou a malajskou), avšak navzdory jeho vytvořené kategorizaci on sám stále odmítal protičernošské předsudky. Nejdůležitějším rysem tohoto období je to, že se upustilo od zaběhlého teologického přístupu k lidstvu a začal se aplikovat vědecký přístup. Vědecký diskurs napomohl tomu, že se na lidstvo mohlo nahlížet jako na bytosti stejně vzniklé a tudíž sobě rovné, zároveň to umožnilo pohled přesně opačný, kdy se jednotlivé biologické aspekty člověka upřednostňovaly nad jinými (na Židy bylo možné nahlížet nikoli skrze judaismus, ale skrze jejich „špatnou krev“). Osvícenství do určité míry umožnilo, že se trvajících předsudky zbavily svého teologického rámce, dostaly však rámec nový, vědecký, smyslově hodnotitelný, tedy i nezvratný (Charvát, 2007, str. 52-61).

4.3.3. „Vědecký“ rasismus

Tento nový „směr“ rasismu využil vědecké poznatky osvícenských antropologů o rasových rozdílech a mnohdy přímo navazoval na některá vědecká díla. Existovalo několik hlavních představitelů tohoto proudu napříč evropskými zeměmi, prvním z nich byl francouzský diplomat Joseph Arthur comte de Gobineau (1816-1882)⁸, v Anglii to byl Robert Knox (1798-1862), který ve své knize *Lidské rasy* (1850) vědecky dokládal podřazenost židovské rasy a nadřazenost dvou árijských ras, saské a slovanské (čímž se výrazně odlišoval od ostatních autorů tohoto směru) (Charvát, 2007, str. 52-61).

Rasistické myšlenky se začaly významně šířit s nástupem sociálního darwinismu, který se snažil aplikovat myšlenku přirozeného výběru i na lidskou populaci, přičemž jako nejsilnější a tedy i nejlepší spatřoval árijskou rasu. Tato myšlenka velmi inspirovala anglického spisovatele biografii slavných německých osobností, Houstona Stewarta Chamberlaina, který neměl tolik pesimistické vize jako J. A. Gobineau, naopak viděla záchranu lidstva v přísné rasové hygieně, očištění privilegované rasy (H. S. Chamberlain v ní spatřoval přímo Němce) a za pomoci tvrdé rasové politiky upozadit podřadnou židovskou rasu. Tyto Chamberlainovy myšlenky později přímo ovlivnily Adolfa Hitlera.

I přesto, že se tyto myšlenky mohou zdát v dnešní době značně bizarní, v tehdejší společnosti měly poměrně zastání a výrazně napomohly k pozdějšímu nástupu nacismu (Charvát, 2007, str. 52-61).

4.3.4. *Imperialismus a kolonialismus*

V předchozí kapitole zmínění vědecký rasismus se postupně začal spojovat s rozvíjející se nacionalismem a stal se oporou pro evropský imperialismus. S imperialismem spojený kolonialismus probíhal od 16. do 19. století, avšak nelze přímo tvrdit, že by Evropa se svými mocnostmi byla rasistická, a proto kolonizovala Afriku a Asii. Kolonialismus byl především důsledkem rozsáhlého technického vývoje Evropy a rasismus byl pouze vedlejším projevem tohoto procesu. Expanze evropských mocností na územích, která byla výrazně disproporční v technickém pokroku, vedla k tezí o evropské nadřazenosti méně technicky vyspělým civilizacím. Některé tyto teze našly zastání u tehdejší společnosti, která zastávala názor, že Evropa má civilizační povinnost

⁸ Více o J. A. Gobineau v kapitole 4.2. Historie rasismu

vůči zaostalému světu. Tato civilizační povinnost spočívala v kolonizaci zemí, šíření křesťanského Božího slova u místních obyvatel – civilizovat je. Toto civilizování místních obyvatel probíhalo jak mírnou, tak hrubou a násilnou formou, kdy se mnohdy evropským mocnostem jevílo jako jednodušší tyto národy vyhladit než se je pokusit změnit k obrazu svému. Tento osud čekal například africké Hotentoty, tehdy všeobecně pokládané za nejméně lidské, tedy i nejméně využitelné ze všech afrických černošských kmenů (Charvát, 2007, str. 52-61).

4.3.5. Nacismus

Tato kapitola se zabývá formami rasismu, které se objevovaly v historii. Jednoznačně nejextrémnější a nejhrůznější formou rasismu byl nacismus, se svou antisemitskou teorií o nadřazenosti árijské rasy, kterou začal Adolf Hitler připravovat genocidu druhé světové války. Tato absolutně nevědecká teorie má mnoho zásadních chyb, jednou z největších je však směšování pojmu rasa s pojmem národ. Národ není nijakou biologickou skupinou lidí, neboť národy nevznikají na základě jednotlivých lidských ras, národy vznikají na základě společenství řeči, území, hospodářského života a kultury. Národy a státy vznikaly společenskou organizací výroby, která spojila lidi ve výrobní a sociální kolektivy bez zřetele na rasovou příslušnost. Ze všech těchto důvodů je tedy rovněž nesmysl termín „germánská rasa“ nebo „árijská rasa“. Termín Árijci původně označoval jazykovou skupinu lidí, která hovoří indoevropskými jazyky, následně byl však zneužit německými rasisty, kteří sestavili z určitých biologických prvků nositele nejvyšší rasy – Árijce (člověk nordického typu), tuto rasu pak prohlásili za německou rasu, nadřazenou nad všemi ostatními rasami, národy a skupinami. Příslušníci nordického typu mají několik fyzických znaků, jako například světlé vlasy, modré oči, výrazně světlou pleť a vyšší postavu, je však jasné, že takovýto typ lidí neexistuje pouze v Německu, ale je dokonce více rozšířen v severských zemích a Polsku, což pouze potvrzuje neexaktnost nacistické ideologie (Wolf, 2000, str. 135-142).

Pod vlivem prací H. S. Chamberlaina, Alfreda Rosenberga a jiných biologizujících antropologů a v návaznosti na antisemitskou víru v židovské spiknutí věřil Adolf Hitler v dějinnou úlohu germánské rasy, která má jednou provždy zlikvidovat židovské nebezpečí a očistit od této rasové zhouby Evropu a následně celý svět. Dva roky poté, co se Hitler v Německu dostal k moci, byly přijaty tzv. norimberské zákony,

kteří zavedly tvrdá rasově motivovaná opatření proti Židům. Absolutního vrcholu dosáhla Hitlerova rasová politika tzv. konečným řešením židovské otázky - holokaust⁹, jehož cílem byla totální fyzická likvidace nejen evropské židovské populace, ke které měly sloužit především vyhlazovací tábory, které byly vybudovány v Polsku a Bělorusku (striktně mimo území Německa, tam byly budovány „pouze“ koncentrační tábory, kde byli věznění lidé, nepohodlní nacistickému režimu) (Charvát, 2007, str. 52-61).

Holokaust byl bezpochyby vůbec nezhoubnější formou rasismu v historii. Slovní označení původně znamenalo hromadnou zápalnou oběť při náboženských obřadech, od druhé světové války ovšem pojmenovává pogrom neboli vyhlazování – katastrofa (z židovského šoa). Holokaust, jakožto „konečné řešení židovské otázky“ ovšem neznamenal „pouze“ úplné vyhlazení židovské populace, ale také vyhlazení Romů, Svědků Jehovových, homosexuálů a těžce psychicky a fyzicky postižených osob nejen v Německu. Pokud by 8. 5. 1945 druhá světová válka neskončila, podobný osud by čekal i středoevropské Slovany a další nežádoucí etnika (například o černoších se Adolf Hitler ve své knize *Mein Kampf* vyjádřil jako o polovičních opicích již od svého narození). Co se týká Čechů, část z nich měla být odsunuta na Sibiř, část do Patagonie a u zbylé části, která by směla zůstat v původním prostoru německého národa, by byla provedena hromadná sterilizace, jakožto zamezení šíření této „méněcenné rasy“ (Wolf, 2000 str. 112-121).

Nelze říci, že by celá tehdejší německá společnost byla rasistická, spíše lze jejich postoj definovat jako lhostejnost. Stejně jako byli v tehdejší společnosti zastoupeni lidé, kteří absolutně odmítali veškerá antisemitská opatření a v rámci možností proti nim bojovali, tak v ní byli zastoupeni lidé, kteří sice nesouhlasili, ale tiše situaci nechali plynout, další skupinu však tvořili lidé, kteří schvalovali antisemitská opatření charakterizované jako potrestání Žida, neboť tento Žid byl pro ně imaginární řešení zcela reálných problémů, úzkostí a obav ze zmatků a nejistoty. Lidé byli zmanipulováni do představy, že Židé si smrt zaslouží, protože stojí mezi existující nedokonalou realitou plnou napětí a vysněným dokonalým světem budoucnosti, fyzická likvidace Židů byla představována jako prostředek k nastolení dokonalého světa. Právě tímto procesem

⁹ Z řečtiny holos – celý, úplný a cauisis – spalování (Wolf, 2000, str. 118).

hledání imaginárního viníka své situace se rozšiřovali řady rasistů a stoupců nacistického režimu (Bauman, 1989, str. 119-126).

4.3.6. Fašismus

I přes to, že fašismus je v dnešní době vnímán v mnohem širším smyslu než dříve a často je jeho význam slučován s nacismem, správná definice pojmu i rozdíly mezi fašismem a nacismem bude vysvětlena níže.

Fašismus jakožto ideologie je postaven na několika základních pilířích, které tvoří spojení myšlenek syndikalismu, totalitního státu a šovinismu. V této ideologii je stát vnímán jako přirozené společenství, které nepotřebuje a odmítá liberální demokracii a materialismus, zároveň nese silné prvky expanzivního nacionalismu. Právě zamítnutí demokratických hodnot umožnilo toto zdánlivě neslučitelné spojení nacionalismu a radikálního socialismu. Třemi hlavními kořeny fašismu jsou tedy nacionalismus (spojený s rasismem, podstatně méně však s antisemitismem), antikomunismus a antidemokratismus (Charvát, 2007, str. 64-66).

Nacismus a fašismus mnohdy splývají, avšak existují mezi nimi zásadní rozdíly, přičemž ten nejvýznamnější je hlavní idea, ke které byly obě ideologie spjaty. Zatímco nacismus se upínal na „čistou rasu“, pro fašismus byl prioritní stát (fašismus je stát).

Fašismus, jakožto ideologie vznikl na počátku 20. století jako živelná reakce na revoluční hnutí v Rusku. Velmi rychle se tato ideologie přetavila do formy politického režimu, kdy byla nejdříve v Itálii v čele s Benito Mussolinim, později v dalších evropských zemích jako je Maďarsko, Polsko, Španělsko, Portugalsko a Rusko. Jako teroristická diktatura byl fašismus i v Latinské Americe (Paraguayi, Chile, Argentina atd.). Nejvýznamnější důsledek fašistického vlivu však představuje Adolf Hitler a jeho NSDAP¹⁰ (Charvát, 2007, str. 64-66).

Vznikalo mnoho rasistických ideologií, které vyrůstaly z fašistických kořenů. Ve Španělsku a Itálii se tvořily falangy, v Polsku a Maďarsku Šípové kříže, v Rumunsku Železná garda, na Slovensku Hlinkova garda a v Chorvatsku ustaša a ustašovci. Společnými znaky všech těchto hnutí byl totalitarismus, nacionalismus,

¹⁰ Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Nacionálně socialistická německá dělnická strana) (Charvát, 2007, str. 67).

antidemokratismus, militantní aktivismus a agresivita v nejrůznější intenzitě (Wolf, 2000, str. 112-120).

4.3.7. Jižní Afrika

Již od 15. století se v Jižní Africe objevovalo mnoho různých kultur, což byl důsledek kolonizace evropskými mocnostmi. Tato kolonizace také způsobila, že rasa je jedním z nejtypičtějších prvků jihoafrické sociální reality. Stejně jako v nacistickém Německu, i zde bylo vše podřízené rasové ideologii, politický, ekonomický a sociální status každého člověka byl zde již od narození předurčen právě příslušností k určité lidské rase. Spojitost mezi duševními kvalitami člověka a jeho fyzickými vlastnostmi se stala každodenní realitou místních obyvatel (Horáková, 2007, str. 113-127).

I přes to, že rasová koncepce v Jižní Africe byla do jisté míry ovlivněna vlnou sociálního evolucionismu a biologického determinismu, je třeba brát v potaz, že hlavní příčinou moderní ideologie, založené na rasové segregaci byla zdejší specifická politická a sociální realita konce 19. století a začátku 20. století. Afrika té doby prodělala mnoho změn, které zapříčinily prudkou změnu z rurální společnosti na společnost průmyslovou. Tento převrat s sebou nesl potíže, typicky doprovázející tento přerod i v jiných částech světa, jako jsou proletarizace, masová chudoba, nárůst zločinnosti, šíření nemocí a rozpad tradiční společnosti. Vyústěním všech těchto problémů se stala rasová ideologie (Horáková, 2007, str. 113-127).

Otevřeně rasistický režim existoval v Jižní Africe od roku 1910 až do 80. let 20. století, avšak svého nejkrutější formy dosáhl až po roce 1948, kdy byl po volebním vítězství Národní strany zaveden apartheid¹¹ (Charvát, 2007, str. 52-61).

Propagátory apartheidu byli již v 19. století Búrové, což byli holandské evangelické přistěhovalci, kteří byli ze své vlasti vyhnáni jakobíny a masově se stěhovali do Jižní Afriky, kde nacházeli novou půdu a naleziště nerostného bohatství. Po zrušení nevolnictví britským parlamentem (1834) se tito holandské přistěhovalci na protest začali stěhovat z Kapska dále na sever Jižní Afriky. Toto putování bílých osadníků, označované jako Big track trvalo dvacet let a hlavním důvodem byla touha osadníků udržet „čistotu rasy“

¹¹ Podle holandského apartheid – oddělování, rozdělování (Wolf, 2000, str. 120).

neboť zrušením nevolnictví byli černí otroci dáni na roveň jim samým (Wolf, 2000, str. 115-129).

Spolu s nacismem byl apartheid a s ním společná politika nejkrajnější rasové diskriminace jednou z nejhorších forem rasismu v lidské historii. Po zřízení Jihoafrické republiky se stal apartheid státní doktrínou a postupně klasifikoval obyvatele do čtyř skupin:

1. bílé obyvatelstvo – i přes to, že tvořilo v zemi menšinu, bylo vládnoucí vrstvou se všemi výhodami, právy a povinnostmi
2. obyvatelstvo asijského původu (Indové, Pákistánci, Číňané, Japonci a další)
3. rasově smíšené obyvatelstvo
4. černošské obyvatelstvo – původní většinové obyvatelstvo (5/6 obyvatel) mělo nejméně práv a téměř žádné výhody

Další analogie s nacistickým režimem je patrná právě v útlacích, které muselo černošské obyvatelstvo absolvovat. Měli zakázaný přístup do veřejných budov a prostranství (případně byly prostory jasně odděleny), byla zakázána smíšená manželství a vyhlášen tzn. zákaz míšení krve, byla jim omezena základní práva svobody a postupně byli násilně přesídlováni do bantustánů, což byla zvláštní odlehlá území nebo slumy na předměstí měst¹² (Wolf, 2000, str. 115-129).

Po druhé světové válce vystoupila Organizace Spojených národů proti nelidským praktikám apartheidu v Jihoafrické republice a vyhlásila proti zdejší politice nejrůznější sankce. V roce 1966 byl apartheid Organizací Spojených národů označen za zločin proti lidskosti, v roce 1973 Organizace Spojených národů přijala dohodu o zákazu a stíhání apartheidu a v roce 1985 byl vytvořen soubor sankcí proti Jihoafrické republice, který vedl až ke zrušení apartheidu. Na zrušení apartheidu a zavedení demokracie se výrazně prosadil Nelson Mandela (1918-2013), který rovněž stanul v čele první demokratické vlády Jihoafrické republiky (1992) (Wolf, 2000, str. 115-129).

4.3.7. *Mimoevropský rasismus*

Předchozí kapitoly popisovaly ty nejvýznamnější formy rasismu, které se v minulosti objevily, avšak rasová diskriminace se týkala oficiálních politik celé řady

¹² Analogie s židovskými ghetty

států napříč celým světem. Na přesvědčení o rasové nadřazenosti postavily svou politiku například i Čína a Japonsko, jakožto asijské velmoci. Podobně jako v nacistickém Německu i tyto dva asijské státy věřily v nadřazenost své rasy nad ostatními asijskými etniky. Ještě donedávna se velmi diskriminačně jevila i Malajsie, která omezovala přístup na univerzity pro etnické Číňany a Indý. Pokud se přesuneme na africký kontinent, kromě jihoafrické republiky měla otevřeně rasistický politický režim i Uganda, která v 70. letech 20. století vyhostila ze svého území desítky tisíc etnických Indů (Charvát, 2007, str. 54-59).

Afrika byla (a stále je) bohatá na nejrůznější etnické konflikty, které jsou ze své podstaty rasistické, neboť je vždy upřednostňována jedna rasa (či etnikum) nad jinou. Různé etnické konflikty probíhaly nebo stále probíhají v Nigérii, Kongu, Angole, Súdánu, Etiopii, Somálsku, Burundi, Rwandě (spor mezi Hutuy a Tutsii vyvrcholil až v genocidu Tutsijů). Do Afriky se ve 20. století rovněž prudce rozšířil panafricanismus, který vznikl původně ve Spojených státech amerických jakožto reakce na „bílý rasismus“. Tento „černý rasismus“ v sobě nesl silné nacionalistické a rasistické prvky a dospěl až v systematický teror a k myšlence nadřazenosti černé rasy. Jeho vedení se ujali černošští muslimové v čele s Michaelem Carmichelem. Na něj později navázal Eldridge Cleaver, který založil hnutí Černých panterů odmítající americké ideály demokracie a vyhraněné proti pokojnému křesťanskému hnutí Martina Luthera Kinga (Wolf, 2000, str. 120-123).

V této kapitole bylo popsáno několik historických forem rasismu, avšak každá z nich má společné prvky, které tvoří jejich základ. Rasismus je vždy založen na předsudcích a iracionálních postojích, kdy se může například hledat viník bídy, útisku či neúspěchu, rasismus je vyústěním vlastní frustrace či diskriminace, následek nesprávné ideologie. Vždy je postaven na myšlence nadřazenosti jednotlivých lidských ras či etnik a počáteční ústrky mohou vést až k rasové segregaci a genocidě (Wolf, 2000, str. 120-135).

4.4. Extremismus

V kapitole Základní vymezení pojmů zkoumané problematiky již byl krátce vysvětlen pravicový extremismus, avšak pro potřeby této kapitoly by bylo vhodné vysvětlit pojem extremismus jako celek. To však není jednoduchý úkol, neboť pojem extremismus je značně nejednoznačný a definic má hned několik. Vzhledem k tomu, že tato

díplomová práce se zabývá současnou mírou rasismu a xenofobie, a to na území České republiky, bude použita definice, se kterou pracuje Ministerstvo vnitra České republiky.

Toto pojetí vysvětluje extremismus jako ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem především velkou mírou netolerance. V prostředí České republiky porušují následující ustanovení ústavy a Listiny základních práv a svobod:

- Úcta k právům a svobodám člověka a občana
- Svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát
- Nezměnitelnost podstatných náležitostí demokratického právního státu
- Svrchovanost lidu
- Ochrana menšin při rozhodování většiny
- Svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnost, nezcizitelnost, nepromlčitelnost, nezrušitelnost základních práv a svobod bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního a sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení

Tyto ideologické postoje mohou vykristalizovat aktivity, které jsou ničující pro demokratický politicko-ekonomický systém a to za pomoci těchto nástrojů: historický revizionismus, sociální demagogie, aktivismus, konspirativní teorie a podpora verbálního až fyzického násilí vůči oponentům a vytyčeným sociálním skupinám (Odbor bezpečnostní politiky MV ČR, 2007).

Takto vymezený extremismus lze dále dělit na náboženský¹³, společenský a politický. Politický extremismus se dále dle charakteru dělí na levicový a pravicový politický extremismus. Pravicový a levicový extremismus se dále dělí dle jeho intenzity, což znázorňuje následující tabulka (Danics, 2003, str. 6 -17).

¹³ Krom netolerantních forem velkých náboženství jako jsou např. křesťanství a islám sem patří i nejrůznější fanatické kultury a sekty. Některé náboženské sekty představují obzvlášť velké bezpečnostní riziko z toho důvodu, že materiálně využívají a zneužívají své členy (např. přepsání majetku či finančních prostředků na vedoucí představitele sekty, ponížení členů sekty na pozici otroků atd.) (Vejvodová, 2012, str. 2).

Tabulka č. 1: Model extremismu

Ultralevice			Ultrapravice	
Levicový extremismus	Levicový radikalismus	Demokratický střed	Pravicový extremismus	Pravicový radikalismus
Ústavně-konformní spektrum definované demokratickým řádem				

Zdroj: Mareš, 2003, str. 33

Existuje několik základních témat, která definují pravici a levice jako takovou. Prvním takovým tématem je ekonomie, kdy státní zásahy do ekonomiky a redistribuce bohatství ve prospěch nižších sociálních vrstev obyvatelstva jsou typické pro levice. Naopak nezasahování státu do ekonomiky je typické pro pravici. Další z témat je otázka lidské rovnosti, kdy důraz na ni kladený je běžný pro levice, naopak pravice akceptuje nerovnosti a hierarchické uspořádání společnosti. V otázce otevřenosti státu je levice pro otevřenější a silnější stát, zatímco pravice preferuje stát slabší¹⁴. Polarizace je rovněž v otázce náboženství, kdy levice upřednostňuje sekularizovanou společnost, zatímco pro pravici je charakteristická podpora tradičních náboženských hodnot. Avšak existuje zde řada nesrovnalostí, jakožto například požadavek svobody vyznání odpovídá liberální levici i přestože se jedná o příklad individuální svobody, zatímco vnímání národa jako organického celku nalezneme spíše u pravice, i když se jedná o rys kolektivismu (Charvát 2007, str. 9-19).

Vzhledem k charakteru diplomové práce v ní bude dáván větší prostor pravicovému politickému extremismu, neboť většina pravicových extrémistických hnutí staví své fungování na rasistických a xenofobních idejích o nadřazenosti jedné rasy, etnika či národa nad jiným, kdy cílem je nastolení takového systému, který tuto nerovnost lidí institucionalizuje. Pravicově extrémistická hnutí sice staví své základy na stejném principu, avšak většinou nemají ucelenou ideovou koncepci (až na nacismus a fašismus), a tak kombinují různé ideové koncepce, doktríny, postoje a mýty, které poté uměle připisují jakožto mentalitu či myšlení konkrétní komunitě. Dalším typickým znakem pravicových extrémistických hnutí je nezpochybnitelná autorita politického vedení a absence státních kontrolních mechanismů a politické opozice (Danics, 2003, str. 6-17).

¹⁴ S tímto souvisí podpora Evropské unie, která je typická pro levice, pravice jí odmítá, s čímž souvisí i to, že pro levice je charakteristický internacionalismus, zatímco pro pravici nacionalismus (Charvát, 2007, str. 11-17).

Následující kapitola představí vývoj rasismu a pravicového extremismu v České republice ve 20. a 21. století. Dále kapitola blíže představí nejpočetnější národnostní menšiny žijící v České republice.

5. Rasismus, xenofobie a Česká republika ve 20. a 21. století

Tato kapitola bude navazovat na předchozí kapitoly v popisu vývoje rasismu a xenofobie, avšak se zaměřením na Českou republiku. Bude představen vývoj rasismu a z něj vycházejících hnutí od dob Rakousko-Uherska až po současnost, kdy budou zmíněny rasistické praktiky a projevy v jednotlivých obdobích českých dějin. V závěru tato kapitola představí tři nejpočetněji zastoupené etnické či národnostní menšiny v České republice (krom slovenské národnostní menšiny).

5.1. Historie rasismu v České republice

Rasismus se na českém území objevoval již za dob Rakousko-Uherska, a to především různými antisemitskými hnutími, avšak protižidovské postoje byly vlastní i většině tehdejšího politického spektra, která v Židech viděla spojence Německa, tudíž největší nepřátele českého nacionalismu, snažícího se o odtrhnutí od habsburské monarchie. U širší veřejnosti došlo k posílení antižidovských nálad při tzv. Hilsneriádě¹⁵. Protižidovské a antisemitské postoje se odráželi v literatuře i tisku, např. dílo Jana Nerudy *Pro strach židovský*, antisemitská periodika *České zájmy* (1884-1902) a navazující *Naše zájmy* (od roku 1903) a *Naše obrana* (od roku 1905, vydavatel Josef Najman, redaktor František Lorenc). Tyto publikace většinou pojednávaly o Židech jako o národu, který usiluje o nadvládu nad světem, povyšuje se nad ostatní a za pomoci zednářství rozkládá tradiční křesťanské hodnoty¹⁶(Mareš, 2003, str. 111-118).

¹⁵ V roce 1899 byl v Polné na Jihlavsku žid Leopold Hilsner obviněn z údajné rituální vraždy křesťanské dívky Anežky Hružové. Událost vzbudila v tehdejší společnosti velký rozruch, kdy se za Hilsnera později postavil mj. i budoucí prezident T. G. Masaryk a Hilsner byl nakonec osvobozen. I přesto se ale celá událost dále vyprávěla v původní verzi a i do dnešní doby je důležitou součástí činnosti českých antisemitů (Mareš, 2003, str. 111).

¹⁶ Zajímavá analogie k některým tvrzením dnešních odpůrců Islámu

V období první republiky byla celková společenská nálada velmi nacionalistická, avšak fungovala hnutí, která byla svým charakterem až ultrapravicová, lze jmenovat Národní ligu, Národní frontu, část Národního sjednocení, Národní obec fašistická (a její odštěpená antisemitská seskupení Vlajka a Hnutí za Nové Československo), dále také různé ultrakonzervativní katolické skupinky (Mareš, 2003, str. 111-118). Ovšem i tehdejší vláda zastávala postoje, které se dají označit za rasistické, či přímo otevřeně rasistické. Ministerstvo vnitra vypracovalo předlohu pro Zákon o potulných cikánech, který byl 15. července 1927 Národním shromážděním vyhlášen za platný. O rok později byla k zákonu vládním nařízením vydána prováděcí nařízení a postupně i výnosy jednotlivých ministerstev, legislativní úprava romské otázky tak v Československé republice nabyla definitivní podoby¹⁷ (Nečas, 1999 str. 59-62).

V období druhé republiky a následného Protektorátu Čechy a Morava byl rasismus v podstatě oficiálním diskurzem tehdejšího Československa, za což však nese vinu okupace Československa a následné působení NSDAP. Nutno ale podotknout, že v tomto období se masivně rozmohla kolaborace s německým nacistickým režimem, a to u zástupců většinové společnosti, novinářů i významných osobností společenského života. Je ovšem nutné brát v potaz, že lidé byli mnohdy ke kolaboraci donuceni důvody, které jsou z lidského hlediska částečně obhajitelné (např. výhrůzkami rodinným příslušníkům atd.) (Mareš, 2003, str. 137-149).

Po konci druhé světové války se rasismus v Československu projevoval především protižidovskými náladami a neochotě navracet židům, kteří se vrátili z koncentračních táborů, jejich majetek, objevovali se i tiskové zprávy o nadsazenosti počtu židovských válečných obětí. Jako násilí z nenávislosti se dá také označit poválečný odsun německého obyvatelstva, avšak v tomto případě se jednalo o kombinaci několika faktorů, které

¹⁷ Zákon o potulných cikánech jakožto prostředek k boji proti Romům obsahoval několik hlavních opatření. Prvním byla důkladná oficiální evidence všech kočovných, polokočovných (přes zimu zůstávali na jednom místě) Romů a Romů „žijících po cikánsku“. Tato široká definice byla v praxi jen těžko uchopitelná, takže se mnohdy stíhali lidé, na které se původně zákon nevztahoval. Evidovat se museli všichni kočovní Romové starší 14 let, děti musely být nahlašovány na rodiče. Dalším opatřením bylo vydání daktyloskopické karty a cikánské legitimace. V těchto legitimacích byla uvedena osobní data o narození, rodinném stavu, zaměstnání, jménech dětí, jazykových znalostech a o zvláštním znamení, dále osobní popis, otisky prstů a policejní záznamy. Třetím hlavním opatřením byl kočovnícký list, což bylo jakési oprávnění ke kočovnému způsobu života. Zákon obsahoval i další omezení jako např. nařízené zdravotní prohlídky, oprávnění zákazu pobytu v určitých obvodech a možnost odebrání dětí žijících kočovným způsobem života a předání těchto dětí „řádným“ rodinám či výchovným ústavům (Nečas, 1999, str. 59-65).

nebudou vzhledem k charakteru a kapacitě této diplomové práce rozebrány (Mareš, 2003, str. 160-167).

S nástupem komunistického režimu se v Československu i přes oficiální podporu vzniku státu Izrael (podobně jako v dalších zemích komunistického bloku) zvedla vlna antisionismu, která se promítla i do prostředí disentu¹⁸. Stejně jako k židům, měl komunistický režim i necitlivý přístup k Romům. Jako příklad lze uvést diskriminační Zákon o trvalém usídlení kočujících osob z roku 1958, který s sebou přinesl přesídlovací a násilnou asimilační politiku. Již v této době se začalo vytvářet etnické napětí mezi majoritou a Romy, především z důvodu přistěhovalectví mnoha Romů ze Slovenska a jejich odlišného způsobu života. Řadu takto vzniklých problémů režim různými způsoby tlumil, avšak kořeny dnešních rasistických předsudků většinové populace sahají až do této doby.

Jedním z nejhrůznějších činů bývalého politického režimu byly nucené sterilizace romských žen, které byly roku 1971 uzákoněny¹⁹, avšak neoficiálně probíhaly již od roku 1966 (Evropské centrum pro práva Romů, 2016, str. 23-32).

Stejně tak vznikaly rasistické nálady u majoritní společnosti směrem k cizincům, kteří přijížděli do Československa v rámci mezistátní socialistické spolupráce studovat či pracovat. Jednalo se o osoby z Afriky, Latinské Ameriky, Vietnamu či arabských zemí, kdy někteří se zde usadili a založili rodiny²⁰ (Mareš, 2003, str. 170-178).

¹⁸ Antisemitské prvky lze nalézt v pamětech Václava Černého (Mareš, 2003, str. 167).

¹⁹ Směrnice platila v různých revizích až do roku 1993, avšak i v 90. letech byla nedobrovolná sterilizace romských žen a žen s mentálním postižením poměrně běžnou praxí. Poslední zaznamenaný případ nedobrovolné sterilizace je z roku 2007. Za celé období fungování směrnice, jejíž motivem bylo „kontrolovat porodnost velmi nezdravé romské populace prostřednictvím plánovaného rodičovství a antikoncepce“, bylo nedobrovolně sterilizováno tisíce žen. Z výpovědi nedobrovolně sterilizované romské ženy: „*Měla jsem tři dcery. Nejmladší se narodila v roce 1982, porod šel dobře [...] Pak jsem šla domů, jo? No a přišla sestra a řekla, že mám špatnou krev a že se budu muset vrátit zpátky do nemocnice, ať s dcerou. Vůbec jsem nevěděla, o čem mluví. Jsem si myslela, že musíš být zdravá, aby tě propustili, ale šla jsem tam znovu [...]. A tehdy mi udělali ten podvaz. Bylo mi 23 a opravdu jsme chtěli mít ještě chlapce [...]. Přišel se za mnou podívat primář, jeho syn chodil do jedné třídy s mojí dcerou. Přišel a říká: pani Fialová, je mi moc líto, co se Vám stalo.“ A já říkám: „co se mi stalo?“ „Operovali jsme Vás a už nikdy nebudete moct mít děti.“ Zůstala jsem ticho. [...] „Jak [...] nikdy nebudu moct mít děti?“ Vůbec jsem tomu nerozuměla. „Udělali jsme Vám podvaz.“ A pak jsem brečela, nejedla jsem a přišla na mě tak těžká deprese, že jsem vůbec nejedla celý týden, co jsem tam byla. Jen jsem brečela, byla jsem v šoku. A od té doby už nejsem psychicky v pořádku [...] od té operace. (Evropské centrum pro práva Romů, 2016, str. 23-25).*

²⁰ Jako důkaz toho, že již za komunistického režimu existovaly rasistické názory u většinové společnosti, může být píseň Michaela Kocába z roku 1988, nesoucí název *Já rasisty neměl nikdy rád*, v níž kritizuje

5.2. Rasismus a pravicový extremismus v České republice po roce 1989

Tato podkapitola se bude věnovat výskytu rasismu a rasistických hnutí v České republice po politickém převratu v roce 1989 až do současnosti, avšak je nutné zmínit, že některá rasistická hnutí se začala formovat již v průběhu 80. let. Relativně výrazný rasistický diskurz české společnosti v 90. letech mají na svědomí různá krajně pravicová rasistická hnutí, která v průběhu těchto let vznikala a získávala na síle. Pravicový extremisté a radikálové, kteří se začali po roce 1989 formovat, mohli navázat na určité tradice krajně pravicové části politického spektra z předchozích let české historie. Již z kraje 90. let se formovaly skupiny, které se ať už přímo či například jen názvem hlásily k odkazu české a moravské krajní pravice především z meziválečného a válečného období. To, že se po roce 1989 spolu s hranicemi otevřely i cesty ke zdrojům informací, vedlo k tomu, že tehdejší představitelé pravicového extremismu získali hlubší znalosti o historickém vývoji ultrapravice v Čechách a mohli tak lépe historicky ukotvit svou ideologii. To postupně vedlo k zneužití a desinterpretaci těchto historických poznatků pro prospěch již vzniklých hnutí. Tato manipulace s informacemi se projevovala například tím, že porevoluční ultrapravicovní aktivisté prohlašovali za své vzory nikoli osoby, které měly v historii co dočinění s extrémní pravíci, ale naopak zcela neoprávněně obecně uznávané osobnosti (např. T. G. Masaryk, Karel IV.) a získávali si tak na svou stranu i širší veřejnost (Mareš, 2003, str. 109-111).

Stejně tak se však objevovali i jedinci, kteří se z nejrůznějších důvodů ²¹hrdě hlásili k těm nejnásilnější formám pravicového extremismu v historii. Tito jedinci nejčastěji patřili mezi české neonacisty, kteří spatřovali základní stavební kameny své ideologie v německém nacionálním socialismu a henleinovském hnutí, což je vzhledem k české válečné historii značně paradoxní (Mareš, 2003, str. 109-111).

Porevoluční pravicový extremismus a radikalismus vznikal na čtyřech základních pilířích:

1. Jednotlivci a skupiny, jejichž cílem bylo vytvořit radikálně-pravicovou politiku, která by se inspirovala v nově nastupující ultrapravici v západní Evropě. Prvotní

tehdejší mládež a střední vrstvu za nenávist vůči Vietnamcům, pracujících v československých podnicích (Mareš, 2003, str. 168).

²¹ Účelem mohlo být vyvolání strachu či jakási osobní revolta proti stávajícím společenským poměrům (Mareš, 2003, str. 110).

inspirace však byla v amerických a francouzských republikánech. Jako příklad tohoto principu lze uvést politickou stranu Sdružení pro republiku – Republikánskou stranu Československa v čele s Miroslavem Sládkem. Toto politické uskupení kolem sebe shromáždilo největší množství lidí ze všech krajně pravicových uskupení, neboť čerpalo z frustrace některých občanů Československa (tato frustrace pramenila z porevolučních politických poměrů, kdy někteří lidé chápali nové politické vedení republiky jako zradu a domluvu s komunisty).

2. Jednotlivci a skupiny, které se pokoušeli navázat na historické myšlenky české ultrapravice. V nově vzniklých poměrech chtěli aplikovat koncepce prvorepublikového či protektorátního pravicového extremismu. Do této skupiny lze zařadit i některé katolické fundamentalisty a antisemity.
3. Osoby z exilové ultrapravice, které se snažily v Československu uplatnit prvky nejkonzervativnějšího křídla amerického republikanismu, mccarthismu a antisemitismu.
4. Subkultury, které se formovaly od druhé poloviny 80. let 20. století. Konkrétně šlo o hnutí skinheads a do jisté míry i punkovou subkulturu, které získávaly rasistický charakter. K největšímu rozmachu rasistických skinheads dochází v polovině roku 1990, kdy je rozmach doprovázený pácháním násilím z nenávisti (Mareš, 2003, str. 180-187).

Čtvrtý pilíř se nejvíce podílel na rozmachu rasistických nálad v České republice v 90. letech. Nejvýraznějším aktérem tohoto rozmachu a zároveň vzniku moderní české krajní pravice bylo hnutí skinheads²², které získalo na popularitě především se založením hudební skupiny Orlík²³, v jejímž čele byli již tehdy obecně známí herci David Matásek

²² Do České republiky se hnutí Skinheads dostalo již před rokem 1989, především ve spojitosti s punkem, přičemž obě hnutí měla často poněkud bizarní podobu, neboť informace přicházející ze západu byly díky tehdejšímu politickému režimu zkreslené. I přesto je ale v tuto dobu hnutí Skinheads v České republice antirasistické (stejně jako ve světě vzniklo původně jako hnutí bojující proti sociálním nerovnostem s výraznou podporou lidských práv). Změna přichází po roce 1989, kdy je hnutí masově rozšířené především se vznikem hudební skupiny Orlík. I přesto byly v 90. letech v České republice skupiny Skinheads, které rasismus odmítaly. Bylo jich však mnohonásobně méně a i kvůli tomu je společenské povědomí o Skinheads vesměs negativní (Trachta, 2012, str. 117).

²³ Skupina Orlík v této době představovala nejdůležitější médium nových idejí. V jejich textech se objevovala témata jako antikomunismus a český šovinismus s prvky rasismu, avšak pro krajní pravici a neonacismus typický antisemitismus či odkaz na čistou rasu nikoli. Tvorba hudební skupiny byla výrazně

a Daniel Landa. O něco později vznikla skupina Braník, která na rozdíl od Orlíku již používala otevřeně neonacistická hesla jako „bílá rasa“ a „konečné vítězství“²⁴. Obě tyto kapely na začátku 90. let vydaly oficiální desky, které rasistické myšlenky významně rozšířily mezi českou mládež (Charvát, 2007, str. 142-146).

Obecně lze česká rasistická krajně pravicová hnutí rozdělit do tří základních kategorií:

1. Populisticko-nacionalistická pravice v minulosti zastoupena Sládkovou republikánskou politickou stranou²⁵, v dnešní době jsou to strany jako Dělnická strana sociální spravedlnosti a Národní demokracie, dále také iniciativu Islám v ČR nechceme²⁶
2. Fašizující skupiny, jejichž nejvýznamnějším představitelem je Vlastenecká fronta prosazující korporatismus
3. Neonacistická uskupení dříve zastoupena sdružením Bohemia Hammer Skinheads a Blood and Honour, dále pak Národní odpor, který byl dlouho největší a nejvíce organizovanou neonacistickou skupinou, ovšem i toto hnutí se nakonec rozpadlo (Charvát, 2007, 150-156).²⁷ V současné době existuje větší množství menších

nacionalistická a odkazovala se na českou historii, především husitství, v některých textech zazníval odpor vůči Němcům a německému nacismu, zároveň však tvořili texty, které byly silně rasistické, jako například píseň Bílá liga, která obsahuje text: „*Co to bylo za ránu/kdo nám to sem z palmy spad/černý tělo/je to negr/to není můj kamarád. Morálku maj jinou/a vychování taky/jak my nikdy nebudou/nevěř na zázraky*“ (Charvát, 2007, str. 145-146).

²⁴ Jako příklad lze uvést píseň *Čechy Čechům*, kde se hovoří o „negrech“, „rákosnících“, které je třeba „*polejt benzínem/všechny zapálit*“ (Charvát, 2007, str. 146).

²⁵ Miroslav Sládek se v roce 2016 pokoušel o obnovení své politické kariéry prostřednictvím politického hnutí SRP – RSC 2016, avšak bez většího úspěchu (MV ČR, 2016, str. 4).

²⁶ Bližší informace o uskupení na jejich internetových stránkách: <http://www.ivcrn.cz/> Dále by dalo do výčtu zahrnout i politická hnutí, jako Svoboda a přímá demokracie Tomia Okamury nebo hnutí, která se formují kolem Martina Konvičky a dalších odpůrců současné migrační krize, avšak tato hnutí mají relativně krátkou životnost, především kvůli vnitrostraničným sporům.

²⁷ Z rozhovoru s informátorem z české extrémistické scény vyplynulo, že česká extrémní pravice se velmi rychle vyvíjí a transformuje. Na jedné straně existují uskupení jako například Pro-vlast, kde již členové nevypadají jako neonacisté z 90. let, nejsou násilní, snaží se působit seriózně. Na druhé straně jsou tu osoby z tzv. „staré školy“, kteří se realizují jako hooligans. Tito lidé mají mnohem blíže k násilí a celkově k extrémismu a jsou rovněž těmi největšími rasisty. Tyto uskupení radikálních fotbalových fanoušků stojí za většinou protiromských pochodů, které se v České republice realizovaly především v roce 2013 (Janov, Šluknov, atd.) Dále informátor uvedl: „*Hooligans, pokud jsou i politicky angažovaní, tak mají velký vliv na rozmach rasistického zla v Čechách. Je to parta lidí, co při sobě stojí při rvačce s jiným klubem, parta, co při sobě stojí při rvačce na demonstracích proti policii nebo levicové skupině. Jsou sehraní, jsou stále spolu, na fotbale, v posilovně, na tréninku bojového sportu atd.[...]Svoje nazi hooligans má Sparta, Slavia je tím také vyhlášená, Bohemians 1905, Baník, Olomouc, Brno, Hradec Králové, Opava atd. Během ligy se běžně mlátí mezi sebou, ale pokud hraje česká reprezentace nebo je rasistická demonstrace, mají smír a spojí se.*“

skupin (např. Pro-Vlast a Generace identity), které se k neonacismu otevřeně nehlasí, avšak z chování a vzezření je jasné patrné, že tomu tak není. Tyto organizace se nyní přizívají na vlně nenávisti vůči islámu a zúčastňují se demonstrací, které organizují některé skupiny z první zmíněné kategorie (Antifa, 2016).

Poslední dekáda 20. století spolu s rozmachem rasismu a rasistického hnutí přinesla také mnoho trestných činů, které byly rasově motivované. Vůbec první obětí porevolučního násilí z nenávisti byl občan Turecka, kterého si násilníci z hnutí skinheads spletli s Romem, v červenci 1990 jej napadla skupina dvaceti tří útočníků s řetězy a baseballovými pálkami a ubyla jej k smrti. Tento čin odstartoval lavinu rasově motivovaných trestných činů, jako příklady těch vůbec nejzávažnějších lze jmenovat třídní pogrom na rodinu romských usedlíků (nepřežil šestiletý chlapec Emil Bendík, který byl uškrcen a jeho tělo následně zohaveno) v roce 1991 (tento rok se udály celkem čtyři rasově motivované vraždy), vraždu romského mladíka Tibora Danihela, který byl neonacisty zahnán do řeky, kde se utopil (třetí rasově motivovaná vražda v roce 1993), útok na rodinu maďarských Romů, kterou nepřežil Tibor Berki (1995), vraždu súdánského studenta H. E. Abdelradiho (1997), vraždu romské občanky Heleny Biháriové z roku 1998 a ubodání Oty Absolona z roku 2001 (Kalibová, Čákl, 2007).

Jedním z posledních rasově motivovaných trestných činů byl žhářský útok na devítičlennou rodinu z Vítkova v dubnu roku 2009, kdy byli při útoku zraněni tři lidé, nejvážněji ani ne dvouletá Natálie. V reakci na tento čin se v české společnosti i přes výrazný protiromský diskurz té doby zvednula vlna solidarity a případ byl velmi medializován. I to zapříčinilo vysoké exemplární tresty pachatelů (20, 20 a 22 let odnětí svobody) (Aktuálně.cz, 2010).

V roce 2008 po několika letech relativního klidu započalo období velkých rasových nepokojů v České republice, což bylo zapříčiněno kombinací několika faktorů. Primárně šlo o absenci dlouhodobé strategie vlády, která by řešila soužití většinové populace s romskou menšinou a ekonomickou krizi, která způsobila to, že na mnohé Čechy dopadly problémy, které se dosud týkaly právě Romů, jakožto neschopnost najít práci, ztráta bydlení, zadlužování, beznaděj. Tato frustrace způsobila, že neonacistických demonstrací se běžně zúčastňovali i řadoví občané České republiky se svými rodinami. První takovéto demonstrace probíhaly na litvínovském sídlišti Janov právě v roce 2008.

Nutno však říci, že frustrace panovala na obou stranách a vina není pouze na české majoritě, liknavá státní politika během předešlých let totiž způsobila, že se ztratila schopnost vyvíjet tlak na obyvatele ghatt, aby ze sociální dávky také odváděli nějakou snahu dostat se ze svých podmínek. Další hromadné nepokoje probíhaly v roce 2011 na Šluknovsku a později v roce 2013 nepokoje vyvrcholily koordinovanými rasistickými pochody v několika českých městech najednou, což byla vůbec největší akce tohoto typu v historii země (pochody probíhaly zároveň v Ostravě, Duchcově, Českých Budějovicích, Jičíně, Plzni, Brně, Děčíně a Varnsdorfu) (Šilhan, 2003).

V posledních dvou letech se pozornost rasistických a xenofobních hnutí do jisté míry přeorientovala z Romů na muslimy. Jak již bylo zmíněno, v těchto letech se konalo mnoho demonstrací odpůrců Islámu a současné migrační krize, kterých se pravidelně zúčastňují i zástupci krajní pravice. Avšak v současné době lze v této oblasti aktivit pozorovat útlum, který je způsoben především rozpadem několika hlavních protiislámských hnutí v České republice (Odbor bezpečností politiky a prevence kriminality MV ČR, 2016, str. 3-4).

5.3. Vybrané etnické a národnostní menšiny v České republice

Následující kapitola blíže představí vybrané národnostní menšiny žijící v České republice. Pro tuto diplomovou práci byly vybrány tři národnostní menšiny v České republice, které patří mezi ty nejpočetnější. Konkrétně se jedná o menšinu romskou, ukrajinskou a vietnamskou. Pro potřeby diplomové práce nebyla do této kapitoly zahrnuta slovenská a polská národnostní menšina, přestože je v České republice početně zastoupena, neboť se jedná o národnostní menšiny z přímo sousedících zemí a občany České republiky nejsou mnohdy jejich příslušníci vnímáni ani jako zástupci národnostní menšiny²⁸. Počet příslušníků vybraných národnostních menšin v jednotlivých krajích České republiky přináší tabulka níže.

²⁸ Jak vzešlo z výzkumů veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky

Tabulka č. 2: Zastoupení vybraných národnostních menšin žijících v ČR podle krajů

kraj	Romové ²⁹	Ukrajinci	Vietnamci
hl. město Praha	16 000	21 108	6 208
Jihočeský	7 700	1 908	1 272
Jihomoravský	21 200	4 665	2 332
Karlovarský	13 200	1 515	3 637
Královéhradecký	9 700	2 215	1 107
Liberecký	16 700	2 631	1 315
Moravskoslezský	33 200	1 230	2 461
Olomoucký	12 800	1 277	638
Pardubický	10 000	1 549	1 032
Plzeňský	5 400	3 430	2 858
Středočeský	15 100	7 676	2 558
Ústecký	58 300	3 312	4 140
Vysočina	4 900	1 023	511
Zlínský	2 100	598	598
celkem	226 300	54 137	30 667

Zdroj: Rada vlády pro národnostní menšiny, 2016; Český statistický úřad, 2014

5.3.1. Romská menšina

Romové jsou v současné době nejpočetnější a z vybraných národnostních menšin také nejstarší národnostní menšinou v České republice. V případě Romů nejsou údaje Českého statistického úřadu příliš relevantní, neboť mnoho příslušníků romské menšiny svou etnicitu při sčítání lidu neuvede³⁰. Na základě kvalifikovaných odhadů koordinátorů pro záležitosti romské menšiny žilo v roce 2015 na území České republiky 226 300 Romů, což představovalo 2,1 % z celkové populace České republiky³¹. Data o počtech

²⁹ Na rozdíl od ostatních vybraných národnostních menšin není v případě Romů pracováno s daty ze Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011, je tedy nutné brát v potaz, že reálné zastoupení ukrajinské a vietnamské menšiny může být vyšší (v případě Ukrajinců až o 30 000 osob, v případě Vietnamců až o 20 000 osob) (Rada vlády pro národnostní menšiny, 2016).

³⁰ Rada vlády pro záležitosti romské menšiny za pomoci koordinátorů pro záležitosti romské menšiny zjišťovala počet zástupců romské menšiny v České republice podle následující definice: „Za Roma považujeme takového jedince, který se za Roma sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností (např. při sčítání lidu) hlásil, a /nebo je za Roma považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů“ (Rada vlády pro záležitosti romské menšiny, 2016, str. 5).

³¹ V roce 2015 měla Česká republika 10 538 275 obyvatel (Rada vlády pro záležitosti romské menšiny, 2016, str. 5).

Romů a podílu sociálně vyloučených Romů v jednotlivých krajích přináší následující tabulka (Rada Vlády pro záležitosti romské menšiny, 2015, str. 4-6).

Tabulka č. 3: Počet Romů dle krajů

kraj	kvalifikovaný odhad počtu Romů	odhad sociálně vyloučených Romů
hl. město Praha	16 000	17%
Jihočeský	7 700	50%
Jihomoravský	21 200	50%
Karlovarský	13 200	50%
Královéhradecký	9 700	50%
Liberecký	16 700	50%
Moravskoslezský	33 200	67%
Olomoucký	12 800	50%
Pardubický	10 000	33%
Plzeňský	5 400	50%
Středočeský	15 100	50%
Ústecký	58 300	67%
Vysočina	4 900	50%
Zlínský	2 100	33%
celkem	226 300	50%

Zdroj: Rada vlády pro záležitosti romské menšiny, 2016

Z tabulky vyplývá, že polovina Romů, žijících v České republice, je sociálně vyloučená³², což znamená, že jsou součástí společenské vrstvy, která má nejhorší životní podmínky, vyznačuje se podprůměrnou sociální a vzdělanostní úrovní, vysokou nezaměstnaností, špatnou bytovou situací, nepříznivým zdravotním stavem, neúměrnou kriminalitou, což způsobuje neustálé napětí mezi vlastní komunitou a majoritní českou společností (Nečas, 1999, str. 110-111).

I přesto, že romská menšina absolvovala od druhé světové války nejdynamičtější sociální vzestup ze všech skupin obyvatelstva, její obecná sociální pozice a životní úroveň se příliš nezvýšila. Naopak významně propadat se začala po politickém převratu v roce 1989. Roli v tomto propadu hraje několik faktorů, které se vzájemně doplňují. V první

³² Sociálně vyloučené občany lze definovat jako: „Občany, kteří mají ztížený přístup k institucím a službám (tedy k institucionální pomoci), jsou vyloučeni ze společenských sítí a nemají dostatek vertikálních kontaktů mimo sociálně vyloučenou lokalitu. Tito lidé se pak přizpůsobují podmínkám sociálního vyloučení, a osvojují si specifické vzorce jednání, které jsou často v rozporu s hodnotami většinové společnosti“ (Švec, 2009, str. 3).

řadě je to nízká kvalifikovanost a nejistá pracovní morálka Romů v kombinaci se sníženou poptávkou po nekvalifikované práci a zároveň zvýšenou konkurencí na tomto trhu práce, z čehož vyplynula neochota zaměstnavatelů přijímat Romy na volná pracovní místa. Dále byla na principu občanské rovnosti nastolena nová sociální politika státu, která prostřednictvím sociálních dávek zajišťovala sociálně slabým občanům nejzákladnější životní podmínky. Vzhledem k jasně nemotivujícím podmínkám sociálního systému a špatně placeným možným zaměstnáním se stal pro mnoho Romů legitimní způsob obživy tzv. „život na podpoře“. Dalším z faktorů, který negativně ovlivnil sociální situaci Romů v České republice, byla jejich vzdělanost. Poplatky za předškolní vzdělávání tvořily velmi často nepřekonatelnou bariéru a romské děti pak byly nedostatečně připraveny na nástup na základní školu. Testy zjišťujících školní zralost rovněž nezohledňovaly etnické a kulturní odlišnosti malých Romů, tudíž bylo mnoho romských dětí přiděleno do tzv. zvláštních či speciálních škol. Ve většině těchto škol tvořili Romové většinu a vznikaly tak segregované školy na základě etnické příslušnosti³³. Tato skutečnost vedla k tomu, že vyrůstaly další generace, které byly znevýhodněné na trhu práce a jejich možnosti na zlepšení sociální situace byly mizivé (Nečas, 1999, str. 109-113).

V dnešní době jsou jedním z největších problémů Romů vysoká míra zadluženosti a častá migrace rodin, která znesnadňuje komplexní řešení problematiky. Dalším problémem je diskriminace na trhu s bydlením, která dala vzniknout tzv. byznysu s chudobou, kdy jsou Romům za neadekvátní částky a nevýhodnými smlouvami pronajímány byty, které mají nevyhovující hygienické podmínky a velmi často jsou prostorově odděleny od centra města či obce. Vznikají tak sociálně vyloučené lokality, kde se kumulují nejrůznější sociální problémy, včetně kriminality a drogové problematiky (Rada vlády pro záležitosti romské menšiny, 2016, str. 4-16).

V dnešní době funguje relativně mnoho státních i nestátních organizací, které se zabývají integrací romské menšiny, významně se v této oblasti podílí i Evropská unie. Rovněž je kladen větší důraz na zachování tradiční romské kultury, jako příklad aktivit lze uvést Muzeum romské kultury se sídlem v Brně a mezinárodní festival Khamoro v Praze a Plzni (Rada vlády pro záležitosti romské menšiny, 2016, str. 12-18).

³³ Tato situace se v dalších letech lepšila, avšak i v roce 2015 bylo celkem 15,1 % ze všech romských žáků vzděláváno dle programu s nižší vzdělávací ambicí (Rada pro záležitosti romské menšiny, 2016, str. 27-28).

5.3.2. Ukrajinská menšina

Podle údajů ze sčítání lidu, domů a bytů žilo v roce 2011 v České republice 53 253 osob hlásících se k ukrajinské národnosti. Stejně jak v případě romské menšiny je však dle vlastních odhadů ukrajinské menšiny počet výrazně vyšší, tzv. historickou část tvoří 10 000 osob, nově imigrující část tvoří 15-20 000 osob a dalších 50 000 osob jsou zahraniční pracovníci. Ukrajinská menšina je nejvíce zastoupena v Praze, Karlových Varech, Děčíně, Brně, Přerově a Ostravě (Rada vlády pro národnostní menšiny, 2006).

Ukrajinská menšina se v České republice objevuje již po vzniku samostatného Československa, především z důvodu hledání pracovních příležitostí a možnosti studia. Pozdější vznik Sovětského svazu a jeho represivní politika vůči šlechtě a buržoazii zapříčinila, že mnoho Ukrajinců se ocitá ve vyhnanství. Významná skupina Ukrajinců se usazuje v Československu. V meziválečném období je ukrajinská menšina na našem území velmi aktivní, vznikají nové instituce a spolky, které jsou však pozdějším komunistickým režimem zrušeny. Mnoho příslušníků ukrajinské menšiny v té době uprchlo na západ, mnoho bylo odvečeno zpět do Sovětského svazu (Dům národnostních menšin, 2011).

Po politickém převratu v roce 1989 přichází mnoho ukrajinských imigrantů, především z ekonomických důvodů. Vzhledem ke kontinuitě ukrajinské imigrace a vzniku smíšených manželství se ukrajinská menšina v České republice stále rozrůstá a je i významně společensky aktivní. V současné době je nejaktivnějšími a nejvlivnějšími ukrajinskými spolky na území České republiky Ukrajinská iniciativa v ČR a Sdružení Ukrajinců a příznivců Ukrajiny (Rada vlády pro národnostní menšiny, 2006).

5.3.3. Vietnamská menšina

Český statistický úřad uvádí jako počet zástupců Vietnamské národnosti menšiny celkem 29 660 osob, avšak stejně jako u ostatních národnostních menšin, žijících v České republice, je skutečný počet zástupců vietnamské komunity výrazně vyšší (Rada vlády pro národnostní menšiny, 2016).

Vietnamská menšina se na našem území objevuje od 40. let minulého století ve spojitosti politické orientace obou států, kdy prostřednictvím mezivládních dohod byla občanům Vietnamu zprostředkována studia a následná praxe v československých

podnicích. Největší nárůst vietnamské komunity probíhal v 80. letech 20. století, kdy bylo v Československu 35 000 Vietnamců, z čehož dvě třetiny tvořili dělníci, kteří byli nasazováni především do neatraktivních oborů. Po politickém převratu v roce 1989 byly téměř veškeré hospodářské a politické styky s Vietnamskou demokratickou republikou zrušeny a vietnamští pracovníci byli hromadně posíláni zpět, avšak tlak na jejich návrat nebyl příliš důsledný, a tak mnoho příslušníků vietnamské komunity využilo příležitosti k získání živnostenského listu a s ním spojeným trvalým pobytem v České republice. Tímto započalo období masivního stánkařského prodeje, který vedl k mnoha stereotypům, které o vietnamské menšině panují (Pechová, Martínková, 2011, str. 376-378).

Vzhledem k tomu, že většina Vietnamců přijela do České republiky s vidinou rychlého výdělku a následného návratu zpět, motivace k integraci není vysoká. Ani v situaci, kdy za nimi přijede zbytek rodiny, či si vytvoří rodinu novou již v České republice a je tedy jasné, že pobyt se zde výrazně prodlouží, neprobíhá snaha o včlenění se do české kultury, naopak se posiluje snaha vytvářet kulturní enklávu uprostřed většinové společnosti. Na druhou stranu je nutné zmínit, že nová generace Vietnamců, která se již v České republice narodila a prošla českým vzdělávacím systémem, který způsobil jejich přímou integraci do české společnosti, napomáhá rozbít výrazně uzavřený charakter vietnamské komunity v České republice (Pechová, Martínková, 2011, str. 376-380).

Souhrn teoretické části

Za pomoci teoretické části práce bylo vyjasněno, že lidé vytvářejí společnost, která je vždy rozmanitá v mnoha aspektech. Jedním z těchto aspektů je i lidská etnicita, která je souborem kulturních, rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, přičemž je pro dobré fungování lidské společnosti nutné nahlížet na každou etnicitu jako na jedinečný soubor faktorů, bez ohledu na to, zdali příslušníci daného etnika tvoří v určitém státě většinu či menšinu. Etnocentrismus a nerespektování těchto jinakostí může vést k mezilidským konfliktům, které mohou narůst do mohutných rozměrů.

Pro člověka je přirozené si všimnout jinakostí mezi ostatními lidmi, avšak pokud začne mít z těchto jinakostí, se kterými nemá osobní zkušenost, iracionální strach a začne se proti nim vymezovat, lze již hovořit o xenofobii. Lze říci, že v určité míře je xenofob téměř každý člověk, avšak je jen na něm, zdali se pokusí těchto obav z neznámého zbavit právě seznámením se s jinakostmi, nebo se jimi naopak nechá pohltit a xenofobie u něj

přeroste až v rasismus. Rasismus je vyhocenou formou xenofobie a nezdá se, že kdy s sebou přináší i násilí a utlačování. Lidský rasismus dal vzniknout mnoha absurdním rasistickým nevědeckým teoriím, přičemž některé z nich měly katastrofické následky, neboť byly na jejich základech tvořeny politiky celých států. Z historie lze jmenovat například nacismus, fašismus či apartheid v Jižní Africe.

Rasismus se objevuje i v české historii, přičemž nejvíce jím trpěli především čeští a slovenští Romové, a to nejenom prostřednictvím nacistického režimu. Diskriminační prvky nesla již politika tzv. první republiky, ovšem výrazné zhoršení situace nastalo po nástupu komunistického režimu v Československu po druhé světové válce. Asi nejhrůznější praktikou tehdejšího režimu byly nucené sterilizace romských žen, přičemž její dozvuky probíhaly až do prvního desetiletí 21. století. Přesídlovací násilná a asimilační politika komunistického režimu v Československu dala vzniknout mezietnickému napětí, které se na našem území drží až do dnešní doby.

Největší prostor pro uvolnění tohoto napětí byl po politickém převratu v 90. letech 20. století, kdy se do tehdejšího Československa dostalo hnutí skinheads ve své ultrapravicové podobě. Toto hnutí zažívalo největší rozkvět právě v 90. letech 20. století a má na svědomí několik rasově motivovaných vražd. V současné době již není česká ultrapravice tak organizovaná, jako tomu bylo v minulosti, avšak její představitelé jsou stále aktivní a ultrapravice přežívá v rámci uskupení radikálních příznivců českých fotbalových klubů, tzv. hooligans. Ti mají na svědomí organizaci několika protiromských pochodů, které probíhaly v nedávné minulosti v několika českých městech, které mají vysoké zastoupení romské populace.

Tato diplomová práce se zaměřuje na tři vybrané národnostní menšiny v České republice, konkrétně na romskou, ukrajinskou a vietnamskou národnostní menšinu. Všechny tři vybrané národnostní menšiny jsou v České republice výrazně početně zastoupeny, a to ve všech krajích, na rozdíl od národnostních menšin ze sousedních zemí, které mívají početné zastoupení pouze v oblastech státních hranic. Zatímco Ukrajinci a Vietnamci migrovali do České republiky především z ekonomických důvodů a jedná se o relativně mladé národnostní menšiny, romská národnostní menšina se dá definovat jako původní národnostní menšina v České republice, neboť její výskyt zde se datuje již od 14. století a je rovněž nejpočetněji zastoupenou národnostní menšinou v České republice.

Tato teoretická část práce tvoří oporu pro následné empirické šetření, které se bude sledovanou problematikou xenofobie a rasismu zabývat již v praktické rovině, neboť bude zjišťovat míru xenofobního a rasistického smýšlení u obyvatel České republiky a zjišťovat, co je hlavním faktorem, který ovlivňuje vznik tohoto smýšlení.

6. Empirické šetření o míře rasistického a xenofobního smýšlení obyvatel České republiky

Tato část diplomové práce obsahuje empirické šetření o míře xenofobního a rasistického smýšlení obyvatel České republiky. Pro splnění stanoveného cíle práce byla vypracována tři empirická šetření. Prvním z nich je sekundární analýza dat z výzkumu veřejného mínění Akademie věd České republiky, druhým je obsahová analýza vybraných vydání periodika Deník a posledním empirickým šetřením jsou polostandardizované rozhovory s obyvateli Prahy a Litvínova. Výstupy jednotlivých šetření budou analyzovány a průběžně navzájem komparovány, aby bylo možné zjistit, zdali mají obyvatelé České republiky xenofobní a rasistické smýšlení a co je případně hlavní příčinou vzniku tohoto smýšlení.

6.1. Sekundární analýza dat z výzkumů veřejného mínění

Následující podkapitola obsahuje analýzu dat z vybraných výzkumů veřejného mínění, realizované Sociologickým ústavem Akademie věd České republiky. Byly vybrány takové výzkumy veřejného mínění, které se zaměřují především na soužití majority s minoritou, přijímání cizinců a vztah majority k národnostním menšinám, zastoupeným v České republice. Konkrétně bylo vybráno pět výzkumů veřejného mínění, jejichž data budou analyzována v následujících podkapitolách. Výčet vybraných výzkumů veřejného mínění obsahuje následující tabulka.

Tabulka č. 4: Výčet vybraných výzkumů veřejného mínění

Název	Výzkum	Realizátor	Termín šetření	Výzkumný nástroj	Počet respondentů	Kvóty pro výběr respondentů
Názory veřejnosti na usazování cizinců v ČR - březen 2016	Naše společnost	CVVM, SÚ AV ČR	7. - 14. březen 2016	Standardizovaný dotazník	1079	Kraj, velikost místa bydliště, pohlaví věk, vzdělání
Postoje české společnosti k cizincům - březen 2016	Naše společnost	CVVM, SÚ AV ČR	7. - 14. březen 2016	Standardizovaný dotazník	1079	Kraj, velikost místa bydliště, pohlaví věk, vzdělání
Tolerance k vybraným skupinám obyvatel - březen 2016	Naše společnost	CVVM, SÚ AV ČR	7. - 14. březen 2016	Standardizovaný dotazník	1079	Kraj, velikost místa bydliště, pohlaví věk, vzdělání
Vztah české společnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR - březen 2016	Naše společnost	CVVM, SÚ AV ČR	7. - 14. březen 2016	Standardizovaný dotazník	1079	Kraj, velikost místa bydliště, pohlaví věk, vzdělání
Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti – červen 2016	Naše společnost	CVVM, SÚ AV ČR	3. - 20. červen 2016	Standardizovaný dotazník	1005	Kraj, velikost místa bydliště, pohlaví věk, vzdělání

Zdroj: CVVM SÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 2016

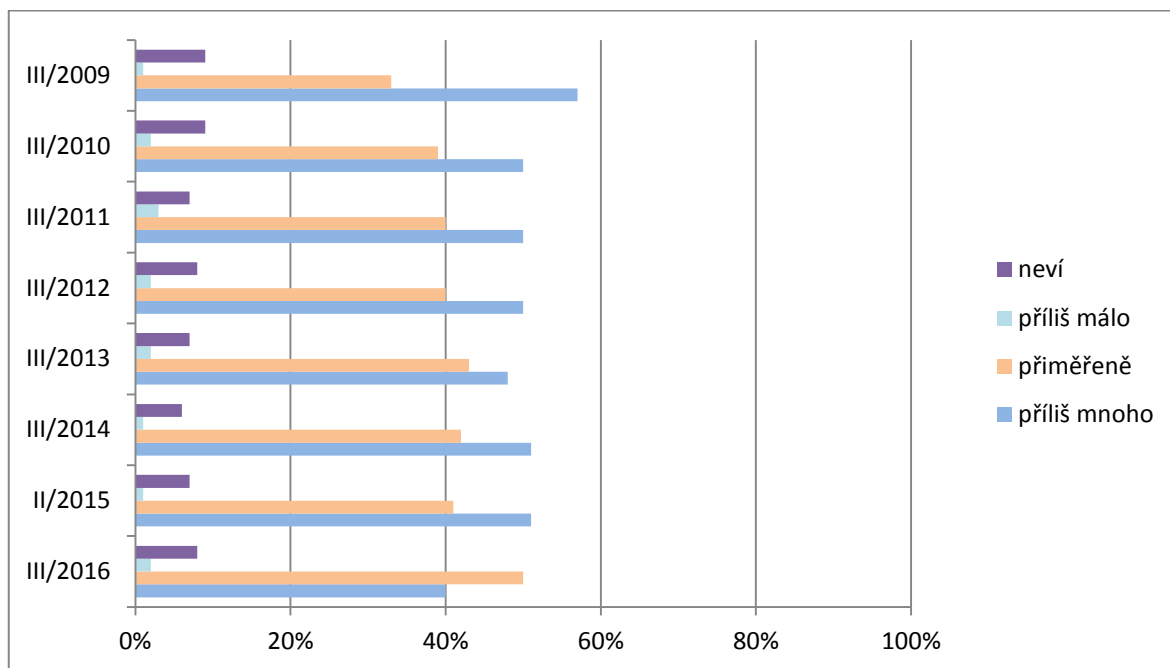
6.1.1. *Názor na usazování cizinců*

Tento výzkum probíhal v březnu 2016 a zkoumaným vzorkem byly obyvatelé České republiky ve věku od 15 let, kteří byli vybráni podle kvót (kraj, velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání). Celkový počet respondentů činil 1079 osob a výzkum probíhal formou osobních rozhovorů se standardizovaným dotazníkem.

Jak již bylo zmíněno, výzkum se zaměřoval na názor většinové české společnosti na dlouhodobý či trvalý pobyt cizinců na území České republiky. Konkrétně byly ve výzkumu otázky orientované na názor na množství cizinců v České republice, získávání povolení k dlouhodobému pobytu, zda a za jakých podmínek by se měli cizinci přizpůsobit české společnosti.

Vývoj názorů české společnosti na množství cizinců žijících v České republice znázorňuje následující graf.

Graf č. 1: Názory na množství cizinců žijících v ČR

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 2016

I přes to, že v době realizace výzkumu stále ještě probíhala migrační krize v relativně velké míře, polovina české společnosti si myslela, že je v České republice přiměřený počet cizinců, což je zároveň nejvyšší počet za osm let realizace tohoto výzkumu. 40 % lidí se domnívalo, že je v České republice příliš mnoho cizinců, což je naopak nejnižší počet ze všech realizovaných výzkumů. Zároveň byly zjištěny určité sociodemografické rozdíly v názorech na množství cizinců žijících v České republice. K možnosti, že je v České republice přiměřené množství cizinců, se přiklonili většinou lidé, kteří mají středoškolské vzdělání s maturitou a vyšší, lidé deklarující vyšší životní úroveň a politickou orientaci do pravicového spektra. Naopak lidé s nižším vzděláním a životní úrovní, rovněž spíše voliči levice, označovali odpověď, že je v české republice příliš mnoho cizinců.

Bylo zjišťováno, zdali mají respondenti mezi cizinci žijícími v ČR přátele, což potvrdilo 29 % respondentů, tyto respondenti také většinou uváděli, že je v České republice přiměřený nebo dokonce příliš malý počet cizinců.

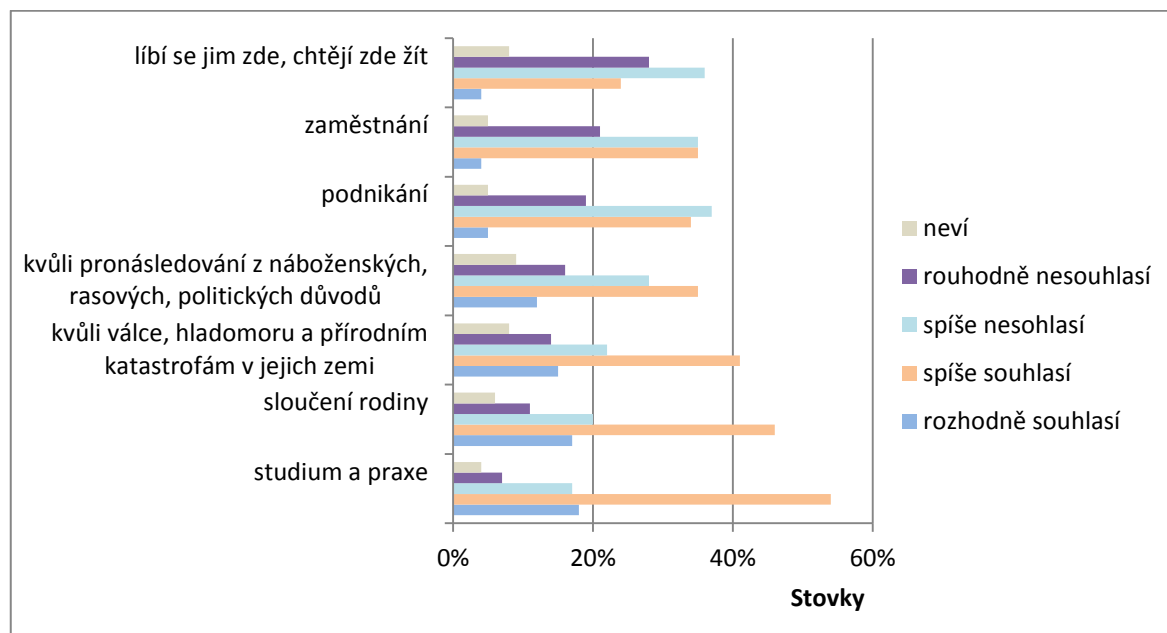
Na otázku, zdali by měl být cizincům v České republice poskytován dlouhodobý pobyt, uvedlo celkem 74 % respondentů, že za určitých podmínek ano, 20 % respondentů si myslí, že by neměl být cizincům vůbec poskytován dlouhodobý pobyt, což je od roku

2003 vůbec nejvyšší počet respondentů zastávajících tento názor. Stejně jako u otázky k počtu cizinců v České republice, i v tomto případě volili odpověď o absolutním zákazu pobytu lidé s nižším vzděláním, životní úrovní a levicovou politickou orientací.

V otázce trvalého pobytu jsou názory občanů již více jednotné, pouze 17 % dotazovaných uvedlo, že by mělo být v České republice umožněno dlouhodobě se usadit komukoliv, kdo si o to zažádá, což je zároveň nejnižší hodnota za historii tohoto výzkumu.

Další otázka směřovala na relevanci důvodů, kvůli kterým se v České republice cizinci usazují. Pro respondenty bylo nejpříjemnějším důvodem studium a sloučení rodiny. Nadpoloviční většina rovněž souhlasí s usazováním cizinců z důvodu války, hladomoru nebo přírodních katastrof v domovské zemi. Nejvýraznější nesouhlas s pobytem cizinců v České republice byl z důvodu podnikání, či prosté obliby země. Oproti výzkumu z roku 2015 výrazně poklesl počet osob, které souhlasí s usazováním cizinců z důvodu slučování rodin. Podrobné výsledky otázky znázorňuje graf níže.

Graf č. 2: Důvody k umožnění pobytu cizincům

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 2016

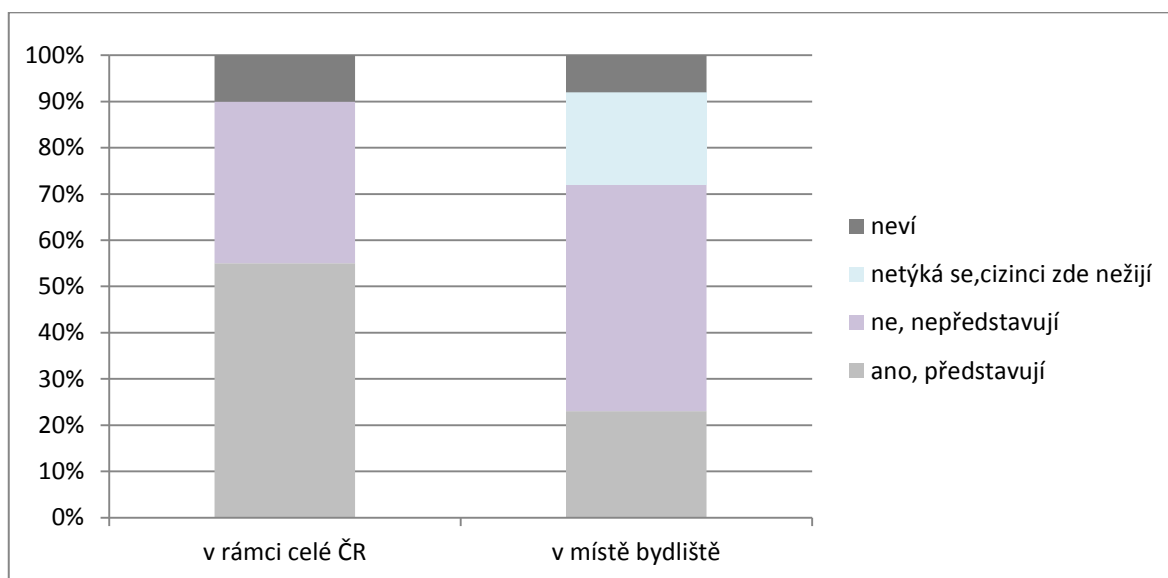
Poslední otázka výzkumu se zabývala nutností přizpůsobení se cizinců českým zvyklostem, přičemž jako nutnost to vidí 80 % dotazovaných. 18 % dotazovaných se domnívá, že by se cizinci měli přizpůsobit alespoň částečně, pouze 1 % lidí uvedlo, že by se měli cizinci řídit zcela dle svých zvyklostí.

6.1.2. Postoje české veřejnosti k cizincům

I tento výzkum probíhal v březnu 2016 a pracoval se stejným vzorkem respondentů i stejnou metodou, jako výzkum předchozí.

První otázka směřovala na názor občanů České republiky na nově příchozí cizince. Více než polovina respondentů vidí v nově příchozích cizincích problém v kontextu celé České republiky. Téměř polovina respondentů zároveň neoznačila cizince za problém v rámci svého bydliště. Výsledky této otázky ukazují smířlivější tendence občanů České republiky v postojích k cizincům, oproti výzkumům z předchozích let. Souhrnné výsledky znázorňuje následující graf.

Graf č. 3: Představují nově příchozí občané jiných národností problém?

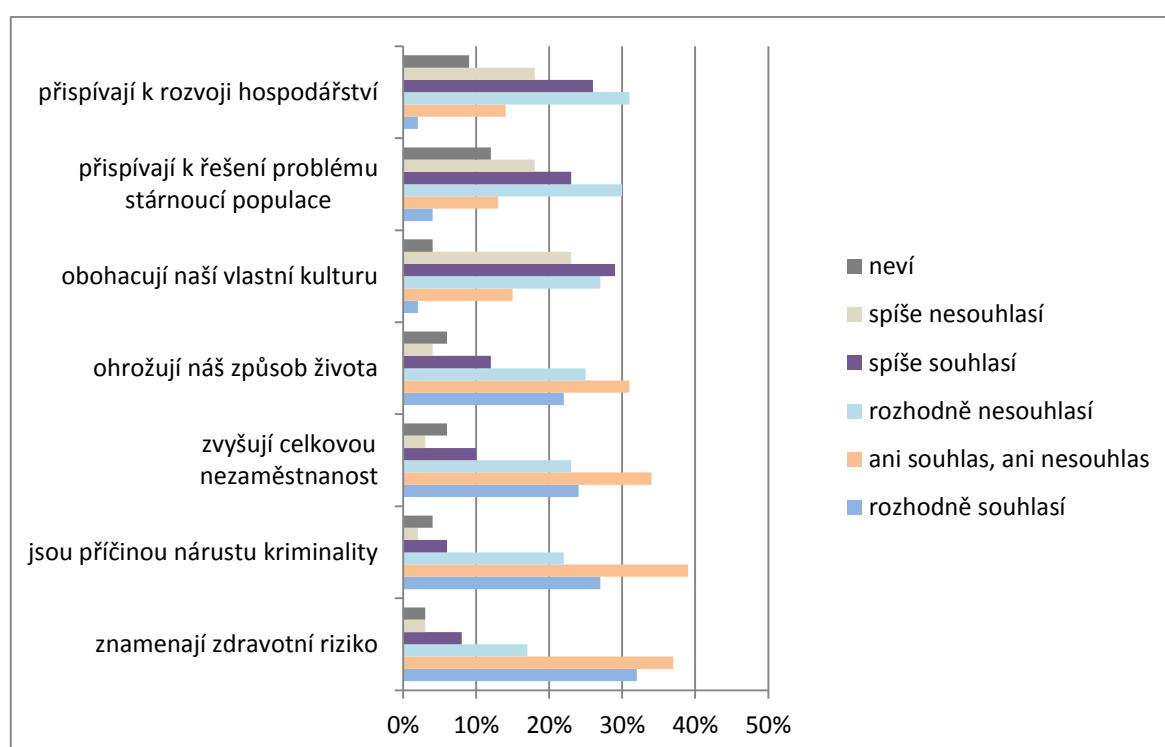

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 2016

Při bližší analýze odpovědí se ukázalo, že existuje přímá úměra mezi subjektivním hodnocením životní úrovně a vnímáním problémovosti cizinců. Opět nejvíce negativně vnímali nově příchozí cizinci lidé s nižším vzděláním, životní úrovní a lidé s levicově orientovaným politickým zaměřením. Naopak nejpozitivněji vnímali cizince vysokoškoláci, studenti a lidé s pravicovým politickým zaměřením. Co se týká regionálního rozdělení, nejméně problémově vnímají cizince Pražané a obyvatelé Jihomoravského kraje, největší problém s nově příchozími cizinci mají pak obyvatelé Ústeckého kraje a Kraje Vysočina.

V další otázce měli respondenti vyjádřit svůj názor na cizince, kteří dlouhodobě žijí v České republice. Tato otázka přinesla výrazné změny v odpovědích oproti výzkumům z předešlých let. Za celé sledované období, tj. od roku 2009, se objevilo nejvíce souhlasů s tvrzením, že cizinci ohrožují náš způsob života, naopak nejméně souhlasů se objevilo s výroky, že cizinci obohacují naši kulturu a přispívají k řešení stárnutí populace. Zároveň si nejméně lidí v historii myslí, že by měli cizinci vliv na rostoucí nezaměstnanost. Výsledky této otázky jsou zaznamenány v grafu níže.

Graf č. 4: Názory na cizince dlouhodobě žijící v ČR (%)

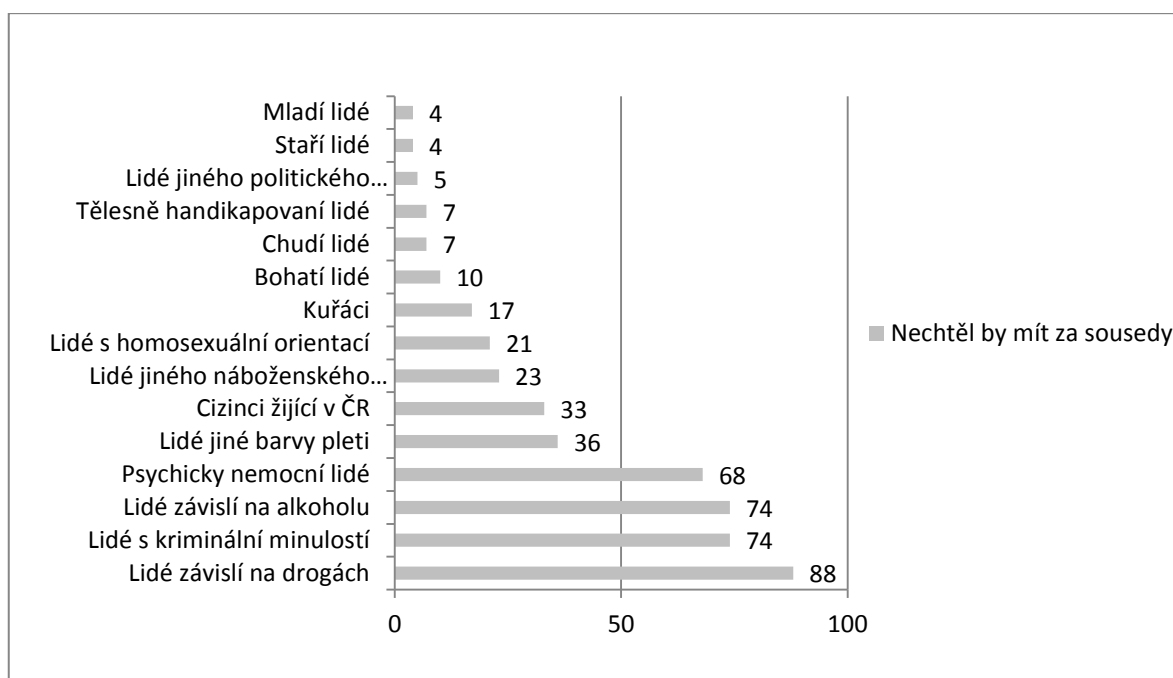

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 2016

6.1.3. Tolerance k vybraným skupinám obyvatel

Další ze skupiny výzkumů, prováděných v dubnu 2016, se zaměřoval na sledování míry snášenlivosti různých skupin obyvatel občany České republiky. Míra tolerance byla zjišťována pomocí otázky, zdali by chtěli dotazovaní vybraného příslušníka konkrétní skupiny obyvatel za souseda. Vybrané skupiny a výsledky otázky jsou znázorněny v následujícím grafu.

Graf č. 5: Koho z následujících skupin obyvatel byste chtěli mít za sousedy? (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 2016

Z grafu je patrné, že největší odstup mají lidé k osobám se závislostmi, s kriminální minulostí a rovněž k osobám psychicky nemocným. V relativním odstupu za těmito nejčastěji označovanými skupinami jsou lidé, odlišní od majority barvou pleti nebo původem.

Oproti výzkumu z března 2014 se výrazně zvýšil počet odmítnutí u osob s jiným náboženským vyznáním a cizinců žijících v České republice, což mohla způsobit migrační krize, která započala v následujícím roce, a zvyšující se množství teroristických útoků ve spojitosti s radikálním islámem. Podrobnější srovnání výsledků výzkumu napříč roky obsahuje následující tabulka.

Tabulka č. 5: Koho z následujících skupin obyvatel byste chtěli mít za sousedy? – časové srovnání (%)

	III/03	III/05	III/07	III/09	III/10	III/11	III/12	III/14	III/15	III/16
Lidé závislí na drogách	85	87	87	85	86	89	86	89	91	88
Lidé s kriminální minulostí	78	77	77	79	75	80	74	81	76	74
Lidé závislí na alkoholu	-	-	81	78	79	79	78	78	78	74
Psychicky nemocní lidé	-	-	51	53	60	63	63	67	70	68
Lidé jiné barvy pleti	24	22	24	25	31	32	31	38	38	36
Cizinci žijící v ČR	31	21	-	22	23	25	23	25	31	33
Lidé jiného náboženského přesvědčení	8	7	6	6	11	11	9	11	20	23
Lidé s homosexuální orientací	42	34	29	27	25	26	23	25	23	21
Kuřáci			19	16	17	17	16	18	18	17
Bohatí lidé	16	16	10	12	12	13	12	13	10	10
Chudí lidé	7	8	6	6	8	9	8	10	6	7
Tělesně handicapovaní lidé	-	-	4	6	7	7	8	7	6	7
Lidé jiného politického přesvědčení	6	4	4	3	5	6	5	4	4	5
Staří lidé	6	3	3	4	6	5	7	6	5	4
Mladí lidé	8	9	4	3	5	5	5	6	5	4

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 2016

Největší rozdíly v odpovědích byly sledovány napříč rozdílné životní úrovni respondentů, a to zejména u skupin obyvatel jiné barvy pleti (respondenti s vyšší životní úrovní 29 % respondenti s nižší životní úrovní 47 %), cizinců (26 % oproti 48 %), homosexuálů (18 % oproti 29 %) a osob s jiným náboženským vyznáním (19 % oproti 26 %). Stejně jako u předchozích výzkumů se ukázalo, že lidé politicky levicově orientovaní jsou více odmítaví oproti lidem z pravého politického spektra.

6.1.4. Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v České republice

Poslední z vybraných březnových výzkumů Naše společnost se zabýval vztahem české veřejnosti k celkem 17 národnostním menšinám. Do těchto menšin byli zahrnuti pro srovnání i Češi. Respondenti vyjadřovali své sympatie pomocí pětistupňové škály, kdy jako nejsympatičtější národnostní menšinou žijící v České republice z výzkumu vyšli Slováci (81 % sympatičtí / 2 % nesympatičtí), následující byli Poláci (44 % sympatičtí 15% nesympatičtí), Němci (34 % / 24 %), Řekové (30 % / 20 %), Židé (27 % / 18 %), Maďaři (26 % / 20 %), Vietnamci (32 % / 25 %), Bulhaři (26 % / 23 %).

Další národnostní menšiny už byly označovány jako nesympatické, a to následovně: Rusové (22 % sympatičtí / 34 % nesympatičtí), Srbové (16 % / 27 %), Ukrajinci (20 % / 36 %), Číňani (17 % / 34 % - největší podíl zde má neutrální hodnocení), Rumuni (8 % / 48 %), Albánci (5 % / 57 %), Arabové (4 % / 75 %) a poslední Romové (3 % / 82 %). Vůbec nejhůře přijímání jsou Romové a Arabové, u nichž většinu tvořila odpověď „velmi nesympatičtí“.

Jako v předchozích výzkumech, i zde hrála roli respondentova životní úroveň a vzdělání, kdy s rostoucím vzděláním se zlepšuje vztah k Židům, s rostoucí životní úrovní pak k Němcům, Maďarům, Bulharům, Vietnamcům, Rumunům, Řekům, Srbům, Albáncům, Číňanům a Arabům. Při posunu od politicky levicově orientovaných k těm pravicově politicky orientovaným slábne vztah k Rusům a naopak roste k Němcům a Židům. Vztah k Romům je v historii výzkumů konstantně špatný napříč skupinami respondentů. Vývoj vztahů k národnostním skupinám v čase ukazuje následující tabulka.

Tabulka č. 6: Vztah k národnostním skupinám žijícím v České republice – vývoj v čase (%)

	III/2013	III/2014	III/2015	III/2016
Češi	1,69	1,58	1,59	1,66
Slováci	1,79	1,72	1,76	1,88
Poláci	2,47	2,4	2,47	2,61
Němci	2,87	2,83	2,82	2,87
Řekové	2,72	2,58	2,72	2,88
Židé	2,80	2,67	2,83	2,91
Maďaři	2,96	2,8	2,88	2,93
Vietnamci	3,26	3,09	3,11	2,96
Bulhaři	2,98	2,88	2,95	2,98
Rusové	3,11	3,27	3,31	3,18
Srbové	3,16	3,07	3,19	3,21
Ukrajinci	3,57	3,36	3,44	3,26
Číňané	3,35	3,28	3,25	3,27
Rumuni	3,60	3,56	3,55	3,59
Albánci	3,66	3,65	3,74	3,86
Arabové	-	3,79	4,02	4,20
Romové	4,24	4,21	4,3	4,26

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 2016

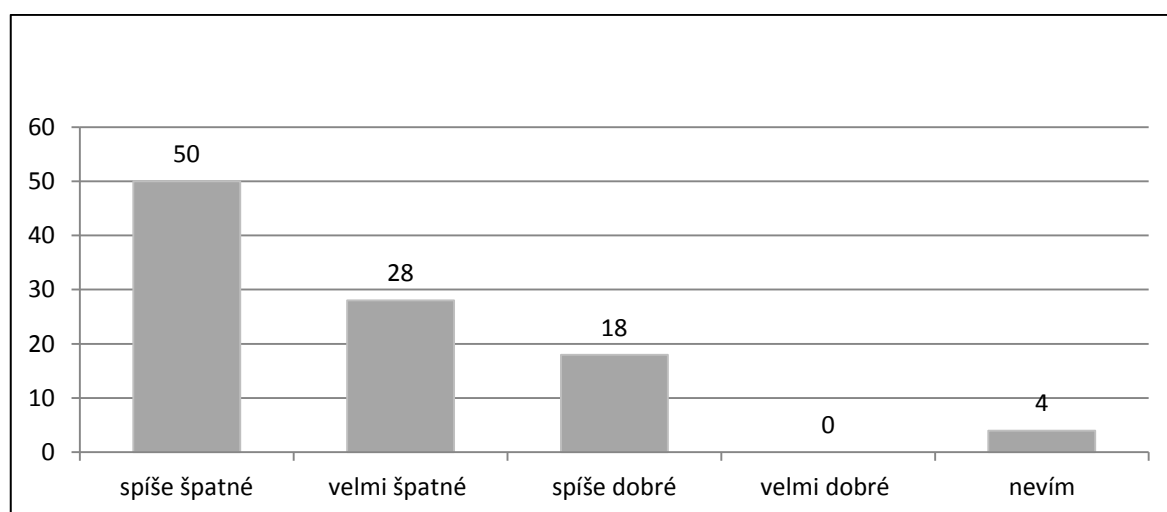
6.1.5. Soužití s Romy očima české veřejnosti

Další výzkum ze skupiny Naše společnost byl realizován v červnu 2006. Celkem bylo dotazováno 1005 osob, které byly rozděleny podle místa a velikosti místa bydliště, pohlaví, věku a vzdělání. Všichni dotazovaní byli starší 15 let.

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké je vzájemné soužití romské menšiny s ostatními obyvateli České republiky.

Hned první otázka se zaměřila na subjektivní charakteristiku soužití romské a neromské populace v České republice. Vyhodnocení otázky formou grafu níže.

Graf č. 6: Hodnocení soužití romské a neromské populace v České republice (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 2016

Jak dokumentuje graf č. 6, soužití romské a neromské populace je hodnoceno velmi negativně, pozitivně vidí situaci pouze necelá pětina dotazovaných, a i ta volila slabší formu kladné odpovědi „spíše dobré“. Nejinak tomu bylo i v minulosti, neboť již od počátku výzkumu, tj. rok 1997, se odpověď označující dobré soužití dostala přes 20 % pouze dvakrát, a to v roce 1999 (23 %) a v roce 2006 (22 %). Vůbec nejnižší podíl odpovědí, označujících dobré soužití romské a neromské populace, byl v roce 2013 (9 %), což bylo v České republice období silných protiromských nálad³⁴. Od roku 2013 má však podíl těchto odpovědí vzrůstající tendenci.

³⁴ Viz kapitola č. 5.2. Rasismus a pravicový extremismus v České republice po roce 1989

Tabulka č. 7: Názory na možnosti Romů v porovnání s většinovou populací (%)

přístup k oblasti	rozhodně lepší	spíše lepší	asi tak stejný	spíše horší	rozhodně horší	neví
zaměstnání	3	6	32	43	13	3
veřejný a občanský život	8	9	38	30	8	7
získávání kvalifikace	4	7	57	25	4	3
vzdělání	4	8	61	21	4	2
bydlení	24	25	26	17	5	3
rozvoj své kultury	10	17	53	10	2	8
hájení svých zájmů	24	23	36	10	1	6
osobní bezpečnost	15	22	48	8	2	5
jednání na úřadech	29	28	28	9	2	4

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 2016

Z tabulky č. 7 vyplývá, že nadpoloviční většina české společnosti vnímá zhoršené podmínky Romů na pracovním trhu. To je ovšem jediná kategorie, kde česká veřejnost shledává výrazné omezení. Relativně výrazně horší možnosti mají Romové, dle české veřejnosti, v oblasti veřejného a občanského života (38 %), v dalších oblastech již česká veřejnost vnímá možnosti Romů a většinové společnosti jako rovné, v některých mají dle názorů dotazovaných Romové možnosti lepší (bydlení 49 %, hájení svých zájmů 47 % a osobní bezpečnost 37 %). Nadpoloviční většina dotazovaných si myslí, že mají Romové lepší podmínky při jednání na úřadech, tento názor sdílí 57 % dotázaných.

Všechny vybrané výzkumy veřejného mínění mají klíčový společný prvek, kterým je to, že mnohem více odmítavě se k národnostním a i jiným menšinám (např. k lidem s homosexuální orientací) staví lidé, kteří mají nižší životní úroveň a nižší dosažené vzdělání, ve většině případů jsou to rovněž lidé, kteří mají levicové politické smýšlení. Také se tyto odpovědi objevují více u lidí z menších měst a obcí. Dalo by se říci, že xenofobní chování se tedy více objevuje u osob s těmito charakteristikami, ovšem výjimkou je otázka romské menšiny, kdy je k ní výrazně odmítavý postoj napříč různými skupinami dotazovaných. Tato skutečnost ukazuje na komplexní problém, který může být způsoben zakořeněnými stereotypy a předsudky, stejně tak špatně nastavenými mechanismy ve státním systému. Problematice národnostních menšin a s nimi spojeným xenofobním a rasistickým smýšlením u obyvatel České republiky se budou dále věnovat následující kapitoly empirické části diplomové práce.

6.2. Obsahová analýza periodika Deník

Jako další díl praktické části této diplomové práce byla vytvořena sekundární analýza dat z periodika Deník. Konkrétně byla použita obsahová analýza jednotlivých vydání dvou regionálních mutací periodika Deník. Toto periodikum je vydáváno společností Vltava Labe media a.s. a krom internetové domény denik.cz je vydáváno v celkem 73 regionálních mutacích, a to šest dní v týdnu (pondělí až sobota). Toto periodikum bylo vybráno především z důvodu, že je zde možné nejlépe zjistit, zdali se může měnit prezentace informací v závislosti na lokalitě. Proto byly k analýze zvoleny dvě regionální mutace periodika, konkrétně pak Pražský deník a Mostecký deník, který zahrnuje i Litvínov. Obsahové analýze byly podrobeny výtisky za období jednoho roku (tedy od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2016). Byla stanovena klíčová slova, která sloužila jako indikátor v obsahové analýze jednotlivých vydání periodika. Pro vyhledávání byla zvolena následující klíčová slova: menšiny³⁵, Romové, Vietnamci, Ukrajinci, nepřizpůsobivý³⁶. Klíčová slova, označující národnostní menšiny, byla vybrána vzhledem k četnosti zastoupení ve struktuře obyvatel České republiky, z tohoto důvodu nebyly vyhledávány články o muslimech či Arabech (přestože o nich v roce 2016 vyšlo mnoho článků), neboť jejich komunita není v České republice příliš početná (v porovnání s vybranými skupinami). Články, kde se objevovala vybraná klíčová slova, budou analyzovány v následujících podkapitolách.

Tabulka č. 8: Počet článků dle klíčových slov

Klíčové slovo	Počet článků	
	Pražský deník	Mostecký deník
Romové	39	47
Menšiny	62	45
Vietnamci	21	27
Ukrajinci	59	42
nepřizpůsobivý	5	41

Zdroj: Vlastní zpracování

³⁵ Myšleno ve smyslu národnostních, etnických či sexuálních menšin.

³⁶ Myšleno ve smyslu označení skupiny osob.

6.2.1. Pražský deník

Tabulka č. 9: Počet článků dle klíčových slov – Pražský deník

Pražský deník	
klíčové slovo	počet článků
Romové	39
menšiny	62
Vietnamci	21
Ukrajinci	59
nepřizpůsobivý	5

Zdroj: Vlastní zpracování

„Romové“

V pražské mutaci Deníku se rovněž informuje o zprávách z regionů, v této rubrice byli Romové zmiňováni ve dvou článcích, první pojednával o zproštění viny policistů, při jejichž zákroku zemřel romský občan. V tomto článku byl prostor věnován oběma zastoupeným stranám (policistům i pozůstalým) a jeho vyznění bylo neutrální. Druhý článek z regionální rubriky informuje o chystané pietní akci v Žatci³⁷. Smuteční shromáždění a pochod za zemřelého muže byl kromě Žatce plánován také v ostatních českých městech a ve Velké Británii. V titulku i obsahu článku se o zesnulém muži informuje vždy jako o Romovi, což je poměrně diskutabilní, neboť etnicita by v takovýchto případech neměla hrát roli. Rovněž to podněcuje rasistické nálady, které okolo případu panovaly³⁸.

Další články, pojednávající o Romech, jsou z rubriky Česko. První článek informuje o vysokém počtu romských dětí v tzv. praktických základních školách. Článek se relativně kriticky staví k nárůstu počtu těchto dětí a celkově k segregaci, která v českém školství probíhá. Druhý článek obsahuje vyprávění politika a politologa Daniela Kroupy o Václavu Havlovi, vyzdvihuje zde jeho ideály o rovnosti lidí. Poslední článek kriticky odsuzuje výroky ministra financí Andreje Babiše o romském internačním táboře v Letech u Písku. Jsou zde uvedeny výroky jeho vládních kolegů i opozice,

³⁷ Je zarážející, že tento článek je jediným, který o smrti žateckého mladíka informoval, vzhledem k velikosti celé kauzy.

³⁸ Uskutečněné pietní akce se následně zúčastnili i většinoví obyvatelé Žatce, rovněž skupina pravicových extrémistů a na celou akci dohlížela policie ČR.

rovněž základní historické informace. Dále článek obsahuje vyjádření politologa Bohumila Doležala, který výrok definoval jako typický populismus, který však popudí pouze intelektuální obec, voliče tímto Andrej Babiš a jeho strana ANO neztratí³⁹.

Další skupinu tvoří články ze zpravodajské rubriky. První pojednává o výzkumu veřejného mínění, který si nechal vypracovat pražský magistrát. Výzkum se zabývá obavami až strachem obyvatel Prahy, přičemž zmiňuje, že největší obavy mají Pražané ze současné migrační krize, uprchlíky by nepřijaly až tři čtvrtiny dotazovaných (nejčastěji muži ve věku 50 a více let ze sídlištních periférií). Romové se v článku vyskytovali v souvislosti s otázkou výzkumu zaměřujícího se na obavy Pražanů o svoje bezpečí. V této otázce skončili na předních příčkách. Dále se v rubrice objevil článek o malé slovenské obci Sútor, kde je 96 % obyvatel romského původu. Článek pojednává o manipulaci s volebními výsledky. Dále se objevují články, které zmiňují Romy pouze okrajově a s neutrálním vyzněním. Relativně rozsáhlý článek informuje o inkluzi v českém školství, který se poměrně kriticky vymezuje proti některým odpůrcům inkluzivního vzdělávání. Další rozsáhlý článek je rozhovor s bezpečnostním analytikem Janem Schneiderem, který odpovídá na otázky ohledně integrace imigrantů a odsuzuje budování ubytoven (jako příklad uvádí právě romské ubytovny), neboť se v nich pouze kumulují problémy a vznikají tzv. no-go zóny. Rozhovor rovněž proběhl se vsetínským politikem za KDU ČSL Jiřím Čunkem. Ten je svými protiromskými názory proslulý, tudíž i článek obsahuje některé výroky, které jsou za pomyslnou hranou⁴⁰. Dále se zde objevuje informace, že francouzský prezident François Hollande jako první francouzský státník uznal podíl své země na válečném pronásledování Romů.

³⁹ Andrej Babiš při svém výjezdu do lokalit diskutoval s obyvateli Varnsdorfu, kde jsou opakované problémy v soužití majority s romskou minoritou. U této příležitosti vznikl jeho výrok: „Byly doby, kdy všichni Romové pracovali. To, co píší v novinách ti blbečci, že tábor v Letech byl koncentrák, to je lež, byl to pracovní tábor. Kdo nepracoval, šup a byl tam“. Za tento výrok se následně veřejně omluvil.

⁴⁰ Jako příklad lze uvést odpověď na otázku, zdali se ptal vsetínských Romů, jestli ho volili: „Ne, protože Romové většinou k volbám nechodí. Ale pokud se mezi nimi našli nějakí prozíraví jedinci, tak ti mě asi volit šli, abych už konečně vypadl ze vsetínské radnice, protože pode mnou se jim moc dobře nevede. Teď totiž musejí pracovat a mají zkrátka samou svízel. Za deset let fungování nepřizpůsobivých občanů na Poschlé, tedy 36 rodin, evidujeme dluh necelých dvacet tisíc. Což je méně než na kterémkoliv jiném sídlišti. To je výsledek mé práce. Lidé ve Zlínském kraji zkrátka mohou porovnat, co říkám, a co dělám. Tady v Praze, kde je všechno daleko, může každý plácát, co chce, protože se to skoro nedá ověřit“.

Několik článků bylo rovněž z kulturní rubriky, kdy se informovalo o akcích Roma Big Top⁴¹ na pražské náplavce, Romský pochod hrdosti, Miss Roma 2016, projekce filmu FC Roma, Den otevřené Jáchymky (pohled Romů na holokaust) a o projektu Živá knihovna na Šestáku v pražských Dejvicích. Všechny tyto články vyznívají pozitivně nebo neutrálně.

Pomyslnou samostatnou kapitolu tvoří rubrika s názory různých osobností, neboť ty nepředstavují názory redakce daného periodika, i přes to by však neměl být dáván prostor názorům, které jsou otevřeně rasistické či diskriminační, avšak v tomto případě byly všechny články reakcí na výrok Andreje Babiše o internačním romském táboru v Letech u Písku a všechny názory na tento výrok byly kritické a odsuzující.

„Menšiny“

Několik článků pojednávalo o Poradním sboru pro migraci, národnostní menšiny, bezpečnost a prevenci kriminality, vždy ve spojitosti s uprchlickými zařízeními či migrační krizí obecně. Dále byl v daném období vydán článek, pojednávající o kurdeckém mladíkovi, který byl hradeckým krajským soudem zproštěn obvinění z napojení na teroristickou organizaci, neboť se ukázalo, že se jednalo o politické odsouzení v rámci boje Turků s Kurdy, článek vyznívá neutrálně až pozitivně. Dále bylo informováno o zavedení interkulturních pracovníků v některých pražských městských částech. Tito pracovníci mají komplexně pomoci cizincům při jednání s úřady a dalšími institucemi. Dále se otázka menšin řeší v rozhovoru s tehdejším ministrem pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Jiřím Dienstbierem. Ten v rozhovoru mimo jiné důrazně odsoudil výrok své stranické kolegyně na práva homosexuálních párů adoptovat děti⁴². K menšinám se v rozhovoru vyjadřuje i premiér Bohuslav Sobotka, který zde hodnotí možná rizika imigrace, vyjadřuje obavu z toho, že přílišné míchání kultur a náboženství s sebou přináší příliš mnoho problémů, avšak je povinností bohaté Evropy

⁴¹ Článek, který informoval o této akci, měl titulky „Romové roztančili náplavku“. V tomto případě je uvedení etnicity v pořádku, neboť se jednalo o multikulturní akci, kde se představovaly prvky romské kultury a folklóru.

⁴² Poslankyně Pavlína Nytrová v poslanecké sněmovně uvedla: „*postupná liberalizace společenských poměrů ve prospěch lesbické a gay komunity může vést k tomu, že se homosexuálové budou snažit realizovat sex s dětmi*“.

pomoci lidem v nouzi, avšak nesmí při té příležitosti ohrozit svou bezpečnost. Dále se premiér zastává názoru, že je nutné nepaušalizovat a vnímat lidi jako jednotlivce.

Vydání z ledna 2016 přineslo článek, který představuje grantový projekt Thomayerovy nemocnice v Praze, který se zaměřuje na vzdělávání nastávajících matek. Článek obsahuje rozhovor s nutriční terapeutkou Jitkou Tomešovou, která projekt představuje. V rozhovoru mluví i o tom, že mají některé účastnice z různých národnostních menšin, pochvaluje si spolupráci se skupinou romských matek, které jsou prý velmi aktivní a scházejí se často, lítost projeví nad uzavřeností některých vietnamských žen, které odmítají komunikovat i s překladatelem.

I v případě menšin vyšlo několik článků, které zvaly čtenáře na různé kulturní akce s tematikou lidských práv, soužití s menšinami atp. Objevily se pozvánky nebo informace o výstavě s problematikou lidských práv Lex Kartane na Dražickém náměstí, průvodu Prague Pride, festivalu etnických menšin na Praze 9, projektu Živá knihovna, festivalu sociálního umění Případ pro sociálku a výstavě HateFree? v pražském muzeu moderního umění DOX.

„Vietnamci“

O vietnamské komunitě bylo za rok 2016 v Pražském deníku informováno především ve dvou typech případů, a to v souvislosti s kriminalitou a s přistěhovalectvím. Přistěhovalectví bylo řešeno většinou ve smyslu demografických ukazatelů České republiky, dále byly dva články zaměřené na integraci cizinců, kdy bylo v obou případech vyzdvihováno, že Vietnamská komunita je jedna z nejlépe se začleňujících do české společnosti, rovněž zde byly zmíněny vietnamské děti, jakožto velmi dobří žáci. Články pojednávající o kriminalitě vietnamské komunity zmiňovaly případy pašeráctví, obchod s drogami, ublížení na zdraví a také jednu vraždu (o vraždě byly celkem dva články).

Jedno z únorových vydání obsahovalo rozhovor s filozofem Janem Sokolem, který zde vyjadřuje myšlenku, že každý je svým způsobem xenofob, ale že jako lidé bychom měli umět se svými slabostmi pracovat. O vietnamské komunitě zde mluví jako o výborně začleněné, dokonce uvádí, že z dalších generací Vietnamců jsou již Češi.

Další článek pojednává o Sapě v pražské Libuši jakožto o největší české čtvrti cizinců. Sapa je pak okrajově zmiňována i v dalších dvou článcích, v obou ve spojitosti

s gastronomií. Z oblasti kultury byli zmiňováni dvě v Čechách žijící spisovatelky vietnamského původu a jeden zpěvák.

Je vhodné uvést, že Pražský deník neinformuje o Vietnamcích pouze ve spojitosti s kriminalitou, jak tomu bylo v předchozích letech ve většině médií, ale zaměřuje se i na články se společenskou či kulturní tematikou, i přesto však počet článků, popisující kriminalitu výrazně převyšuje počet článků s jiným zaměřením.

„Ukrajinci“

O Ukrajincích bylo napsáno relativně mnoho článků, v následujícím výčtu však budou analyzovány pouze články, které pojednávali o Ukrajincích, jakožto o národnostní menšině v České republice. Stejně jako v případě Vietnamců, bylo o Ukrajincích informováno nejvíce v souvislosti s imigrační politikou a kriminalitou. Relativně mnoho článků bylo o tom, že Ukrajinci jsou nejpočetnější skupinou, která v České republice žádá o azyl, zároveň tvoří největší podíl v počtu nelegálních imigrantů na území České republiky. V souvislosti s kriminalitou byly zmiňovány dvě vraždy, několik napadení, nelegální obchod s tabákovými výrobky a práce „načerno“. Několik článků se zajímalo o problematiku nedostatku pracovních sil v České republice, kdy bylo zmiňováno, že podnikatelé trpí výrazným nedostatkem zejména nekvalifikovaných zaměstnanců a dokázaly by zaměstnat až 20 tisíc pracovníků. Jako řešení navrhuje řízenou imigraci zejména z Ukrajiny, proti čemuž jsou odboráři, kteří v tom vidí neférovou konkurenci, která sráží cenu práce.

Jeden článek se zabývá tématem odloučených ukrajinských rodin, kdy rodiče odcestují do České republiky za prací a na Ukrajině nechají potomky a zbytek rodiny, to byl však jediný článek, který by popisoval život Ukrajinců v České republice. Lze tedy říci, že na rozdíl od ostatních národnostních menšin, na které se obsahová analýza zaměřovala, je o Ukrajincích vůbec nejméně pozitivně laděných článků, například nebylo vůbec informováno o kulturních akcích, které by měly něco společného s ukrajinskou menšinou v České republice.

„Nepřizpůsobivý“

Tento termín, jakožto označení skupiny osob se v Pražském deníku za rok 2016 objevil celkem pětkrát. Ve třech případech označuje skupiny osob, které se pohybují na Praze 1, z obsahu a vyznění článku se lze domnívat, že v těchto případech termín označuje především bezdomovce a drogově závislé osoby.

Ve dvou případech termín označoval přímo Romy, a to ve článku Ivana Hoffmana, který sice kriticky odsuzuje výrok Andreje Babiše o romském internačním táboře v Letech u Písku, avšak pro označení Romů zde použije termín nepřizpůsobivý, což není objektivně vhodné. Podruhé tento termín využil Jiří Čunek v obsáhlém rozhovoru, který byl již zmiňován v kapitole „Romové“⁴³.

Obsahová analýza článků Pražského deníku přinesla zjištění, že toto periodikum nepíše nijak tendenční články, ve většině relevantních případů byl dán prostor oběma stranám a články byly psány neutrálně, ve většině případů byly použity vhodné termíny a na etnickou příslušnost bylo upozorňováno oprávněně. Krom ukrajinské menšiny bylo informováno v souvislosti s ostatními menšinami žijícími v České republice v několika oblastech, včetně kultury a společenských témat, je však pravdou, že by se takto laděných článků mělo v periodiku objevovat výrazně více, aby nenapomáhalo k utvrzování zažitých stereotypů panujících o národnostních menšinách žijících v České republice.

⁴³ Jiří Čunek na otázku reportérky, zdali mu neškodí u voličů to, jak se vyjadřuje o Romech, neboť byl kvůli tomu několikrát středem pozornosti široké veřejnosti, odpověděl: „*Mí voliči nejsou hlupáci, což říkám na adresu těch, kteří jimi jsou, protože aniž by přijeli do Vsetína, dokážou rozumovat a vynášet soudy o tom, co se tu s nepřizpůsobivými obyvateli děje. Teď když vítězím, přicházejí mi stovky mailů a esemesek, ale mezi těmi náhlými přáteli se najde i pár upřímných lidí, kteří napsali, že se mi omlouvají, protože konečně vše viděli na vlastní oči. No a na Vsetínsku je to jednodušší, protože jako politik tam působím od roku 1998, takže místní obyvatelé přece jen někdy kolem těch bytových kontejnerů prošli. Před několika dny jsme slavili deset let fungování domů na Poschlé. Mnozí neskrývali údiv, když porovnali fotografie ze zahájení provozu a po deseti letech. Zjistili, že až na trochu vybledlou barvu je tam všude čisto, cesty i chodníky jsou upravené a vše funguje jako normální sídliště“.*

6.2.2. Mostecký deník

Tabulka č. 10: Počet článků dle klíčových slov – Mostecký deník

Mostecký deník	
klíčové slovo	počet článků
Romové	47
menšiny	45
Vietnamci	27
Ukrajinci	42

Zdroj: Vlastní zpracování

„Romové“

Pod tímto klíčovým slovem bylo v Mosteckém deníku nalezeno několik článků, které se objevily i v druhém sledovaném Pražském deníku. Konkrétně se jednalo o článek o výročí Andreje Babiše na adresu romského internačního tábora v Letech u Písku, dále o článek, který informoval o zproštění viny policistů, při jejichž zásahu zemřel romský občan, rozhovor s politikem Jiřím Čunkem, článek pojednávající o inkluzi v českém školství, rozhovor s bezpečnostním analytikem Janem Schneiderem, také se zde objevil článek o zmanipulovaných volbách v romské vesnici Sútor na Slovensku a v poslední řadě o informaci o zprávě Rady Evropy zabývající se problematikou segregace romských dětí v českém školství, kdy je až třetina romských dětí v tzv. speciálních školách i přesto, že by většina z nich měla být umístěná v klasických základních školách.

Následují články, které se objevily pouze v regionální mutaci periodika Deník pro okres Most. Relativně obsáhlý článek informoval o tzv. „Dětských monstrech“, což měli být dva chlapci, kteří násilně zavraždili jiného dvanáctiletého chlapce. O tom, že se jednalo o romské chlapce, článek informuje až na konci, a to v souvislosti s tím, že mladí útočníci chlapce mučili z důvodu, aby „*okusil to, co dělal Hitler židům, protože je taky běloch*“. Zločin byl tedy pravděpodobně rasově motivovaný a pro zachování smysluplnosti článku bylo nezbytné etnicitu útočníků uvést. Oba útočníci vzhledem ke svému věku skončili ve výchovných ústavech. Za sledované období se v periodiku objevilo několik článků z regionu, které pojednávají o výtržnostech či drobné kriminalitě, kdy je v každém případě uvedena etnicita Romů, přestože to v článcích není

nijak opodstatněné. V tomto případě se dá hovořit o jisté tendenčnosti Mosteckého deníku.

Dalším regionálním článkem je informace o obvinění mostecké zastupitelky Hany Jeníčkové (Severočeši.cz), která na mosteckém sídlišti Chánov obchodovala s volebními hlasy za příslib pracovního uplatnění a finanční odměny, u soudu svědek Peter Bažo uvedl, že manipulace s hlasy je v Chánově běžnou politickou praxí. V dalším z regionálních článků je popsáno veřejné zasedání, kde se bouřili mostečtí studenti proti vyhlášce, která v některých částech Mostu zakazuje sezení mimo lavičky. Studenti argumentovali tím, že je porušena svoboda pohybu občanů a vyhláška je rovněž směřovaná na jednu etnickou menšinu – Romy, což je diskriminační. Mostecký deník informoval dvěma články o setkání neonacistů v Litvínově k uctění památky Miloše Reha, který byl v roce 1999 smrtelně zraněn na litvínovském nádraží mužem romské národnosti. Akce nakonec proběhla za asistence police ČR v poklidu.

Relativně velký prostor byl v Mosteckém deníku dáván článkům, které pojednávají o situaci na litvínovském sídlišti Janov. Vždy dostal prostor velmi excentrický předseda Stavebního bytového družstva Krušnohor, který používá výhradně označení „cikán“, které se pak v článku objevuje i mimo přímé citace. V článcích se objevují velmi nevhodná a rasistická tvrzení jako např.: „*Neplatiči prodali své byty realitním kancelářím. Ty sem nastrkaly nepřizpůsobivé lidi, které nikdo nikde nechtěl. Stačí nastěhovat jednu dvě cikánské rodiny do vchodu a jejich primitivní a agresivní chování starousedlíky časem donutí, aby z domu utekli. Zůstanou po nich další volné byty pro další primitivy*“. V závěru jednoho z článků je uvedeno, že nelze vnímat probíhající konflikt na sídlišti Janov za rasistický, neboť někteří starousedlí Romové se chovají slušně a majoritním obyvatelům sídliště tedy nijak nevadí. Články na toto téma nejsou objektivní, nejsou postaveny na exaktních datech a největší prostor je v nich dáván agresivním výrokům zdejších obyvatel nebo již zmíněného předsedy Stavebního bytového družstva Krušnohor.

V Mosteckém deníku bylo za rok 2016 rovněž mnoho článků, které upozorňovaly na nejrůznější kulturní akce s romskou tematikou. V pozitivní konotaci periodikum informovalo o romském fotbalovém turnaji v mosteckém sídlišti Chánov, které má pohnutou pověst a rovněž sociální situace zdejších obyvatel (v drtivé většině romského etnika) není dobrá. Fotbalového turnaje se zúčastnil i tým romských fotbalistů

z Litvínova. Další pozitivní článek vyšel o knize „Cikán je cikán“ polské autorky Lidie Ostałowské, která vysvětluje, že v Polsku není romská menšina tolik početná na rozdíl od ostatních evropských zemí, rovněž slovo „cigán/cikán“ není v Polsku chápáno v tak negativním smyslu jako tomu je v České republice, i přesto, že polština také užívá korektní termín „Rom“. Kniha pojednává o životě romských kočovných umělců, rodin a klanů, přičemž autorka článku upozorňuje, že kniha bude zajímavá i pro lidi, které romská kultura a historie nezajímá, neboť v ní mohou prostřednictvím paralel nalézt odpovědi na současné problémy. Dále Mostecký deník informuje o premiéře dokumentu Tomáše Kratochvíla „Čechy Čechům“, který mapuje jeho osmiměsíční pobyt v ústeckých Předlicích. Autor článku se o filmu vyjadřuje jako o filmu plném kontrastů, který přináší pohled do světa Romů, na jejich postoje a názory, kontrastem jsou pak reakce majority, jejíž někteří příslušníci bez ostychu nabádají k fyzické likvidaci Romů. Poslední článek z kulturní rubriky informuje o koncertu kapely Ortel, která je v posledních letech velmi kontroverzní. Její frontman Tomáš Ortel (dříve Hnídek) má za sebou neonacistickou minulost a i jeho současná tvorba v rámci kapely Ortel není nezaujatá. Článek neinformoval pouze o místě a datu konání, ale zároveň přinesl reakce lidí z Liberce a Děčína, kde byly koncerty naplánovány. Také se ke koncertu vyjadřoval liberecký pedagog a hudební publicista Jan Prchal, který uvedl, že v otázce Ortelu je zásadní inteligence a vkus posluchače. Dále zde byly uvedeny reakce čtenářů Deníku (přepis diskuze na Facebooku). Zde bylo uvedeno sedm komentářů, které se ke kapele Ortel vyjadřovaly kriticky, pouze dva, které chystaný koncert kvitovaly.

„Menšiny“

V mosteckém deníku vyšlo v roce 2016 relativně mnoho článků, pojednávajících o regionální politice. Jeden z těchto článků například informoval o ustavujícím zasedání zastupitelstva Ústeckého kraje, kde se hlasovalo o zachování stávajících výborů, člen opozice Jiří Kulhánek se pozastavoval nad nutností existence výboru pro národnostní menšiny a předložil návrh na snížení počtu výborů ze stávajících osmi na tři, přičemž byl jeho návrh později koalicí překvapivě schválen. Další z politicky laděných článků pojednával o plánované inkluzi v českém školském systému, článek byl ryze informativní s neutrální konotací. V politické rubrice se rovněž objevuje článek, který informuje o petici obyvatel mosteckého sídliště „Stovky“, která je podepsána celkem 515 osobami.

Zdejší obyvatelé v petici žádají důstojné podmínky pro život, stěžují si na soužití s romskou menšinou a žádají po magistrátu rázné zakročení. I tento článek má pouze informativní charakter. Stejně jako v Pražském deníku, i zde se objevil obsáhlý rozhovor s tehdejším ministrem pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Jiřím Dienstbierem.

O strachu z některých národnostních menšin pojednává článek z rubriky „Téma“, který se zaměřuje na výběr dovolenkových destinací. Jsou zde zmíněny uskutečněné teroristické útoky v Evropských zemích i v zemích mimoevropských, které byly v minulých letech velmi oblíbenými destinacemi českých turistů. Autor článku zmiňuje, že strach z teroristických útoků muslimské menšiny je, v porovnání například s množstvím smrtelných nehod na českých dálnicích, irelevantní.

V Mosteckém deníku za rok 2016 nevyšlo v rámci kulturní rubriky příliš mnoho článků, které by pojednávaly o kulturních počinech spojených s menšinami v České republice. Relativně kritický článek z února 2016 pojednává o skupině Ortel, jejíž vystoupení mělo být v rámci programu Řípské pouti. Několika odpůrci hudební skupiny byla sepsána petice, kterou chtěli pořadatelům zabránit ve vystoupení skupiny Ortel. Článek hudební skupinu představuje jako xenofobní, nenávistnou vůči menšinám, rovněž popisuje minulé extrémistické aktivity vůdčí postavy kapely Ortel Tomáše Ortela. Další článek z kulturní oblasti pojednává o masopustním reji v Obrnicích, který autor článku vidí jako dobrý prostředek pro zklidnění napjatých vztahů mezi majoritou a romskou menšinou v obci. Stejně jako v Pražském deníku, i v Mosteckém deníku bylo informováno o festivalu Prague Pride.

„Vietnamci“

Nejvíce článků o vietnamské menšině bylo v Mosteckém deníku za rok 2016 publikováno ve spojitosti s drogovou kriminalitou, zejména ve spojitosti s rozmachem velkovýroben pervitinu. Etnicita je ve člancích, vzhledem k existenci a aktivitě vietnamské mafie na českém území, uvedena relativně oprávněně, zarážející je spíše prostor, který je článkům, pojednávajícím o kriminální činnosti vietnamské komunity, v porovnání s články s jinou tematikou, věnován.

Dalším tématem, které je prostřednictvím článků výrazně zastoupeno, je téma imigrace jako takové. V mosteckém deníku vyšlo v roce 2016 několik informativních

článků o stavu národnostních menšin v České republice, ve spojitosti s vietnamskou komunitou bylo rovněž publikováno několik článků, které informovaly o podnikatelských aktivitách vietnamské komunity. V souvislosti s uzavřením supermarketů o státních svátcích se několik čtenářů rozhořčovalo nad tím, že důsledkem uzavření všech větších obchodů stoupnou tržby vietnamským obchodníkům⁴⁴.

Stejně jako v Pražském deníku, i v Mosteckém se objevil rozhovor s filozofem Janem Sokolem a článek o inkluzi v českém školství, ve kterém jsou vyzdvihováni vietnamští žáci.

V oblasti kulturního dění vyšly v mosteckém deníku za rok 2016 pouze dva články, které jsou ovšem vhodně zacíleny na lokální vietnamskou menšinu. První článek informuje o každoročním fotbalovém turnaji severočeské vietnamské komunity. Druhý článek popsal kulturní akci k příležitosti nového čínského roku, která se odehrála v Teplicích. Nový rok ohnivé opice zde přivítala vietnamská komunita z celého Ústeckého kraje.

„Ukrajinci“

V souvislosti s ukrajinskou menšinou se v Mosteckém deníku objevovaly v roce 2016 články pojednávající jen o několika málo tématech. Například v oblasti kultury se neobjevil článek ani jeden. Nejvíce článků popisovalo trestnou činnost ukrajinské komunity na českém území. Dalším tématem byla imigrace jako taková, ať již legální či nelegální. Například článek ze srpna 2016 popisuje situaci ohledně pobytového střediska pro uprchlíky v Kostelci nad Orlicí, ve článku se ke středisku vyjadřuje občanka Kostelce nad Orlicí, která nevidí důvod bát se muslimských uprchlíků, mnohem větší obavy jí dělají uprchlíci z Ukrajiny, kteří jsou dle jejího názoru nebezpeční.

Dalším tématem, v jehož souvislosti se v roce 2016 v Mosteckém deníku články o ukrajinské menšině objevovaly, bylo hledání řešení nedostatku pracovních sil. V jednom z těchto článků se řeší novela zákona, která by měla zjednodušit přístup ukrajinských lékařů na český trh práce, aby se zlepšila současná situace, kdy kvalifikovaní lidé končí u dělnických profesí.

⁴⁴ V přepisu facebookové diskuze se například čtenář Ladislav Pištora vyjádřil k tématu uzavření obchodů o státních svátcích takto: „*To budou mít Vietnamci tržby, panečku!*“

„Nepřizpůsobivý“

Jak je již dáno charakterem samotného termínu „nepřizpůsobivý“, je vždy v negativní konotaci. Je však nutné zmínit, že Mostecký deník užíval termín mimo přímou citaci minimálně, pokud ano, vždy byl termín v uvozovkách.

V Mosteckém deníku vyšlo za rok 2016 velké množství článků, které popisují situaci na sídlištích v těchto regionech, nejvíce článků pojednávalo o litvínovském sídlišti Janov a mosteckém sídlišti „Stovky“. Mnoho článků se zabývá trendem byznysu s chudobou, kdy jsou soukromými vlastníky pronajímány byty za přemrštěné ceny a s nevýhodnými nájemními smlouvami. Na tyto podmínky přistoupí lidé, kteří nemohou za jiných okolností bydlení sehnat (jedná se většinou o osoby, které již trpí např. zadlužením, kriminální minulostí apod.). Několik článků pojmenovává tento trend jako tvoření tzv. skládky nepřizpůsobivých, kdy v tomto případě termín nemusí nutně označovat Romy, lze však předpokládat, že v kontextu této lokality tak bude širokou veřejností chápán.

Jeden z článků pojednával o mosteckých a litvínovských vyhláškách, zakazujících sezení venku mimo k tomu určené lavičky, které řešil na popud ombudsmanky Anny Šabatové Ústavní soud. Litvínovská zastupitelka Hana Žihlová se na adresu Anny Šabatové vyjádřila takto: *„Nemluvte nám do toho, co jsme si tu připravili, proboha. Starejte se o to, ať máme stejná práva, jaká si vymohli naši nepřizpůsobiví, kteří se umějí přizpůsobit úplně všemu.“* Vzhledem k charakteru celé kauzy je evidentní, že zastupitelka Žihlová použila termín jakožto označení pro Romy.

Relativně velký prostor byl v roce 2016 dán v Mosteckém deníku řediteli Stavebního bytového družstva Krušnohor Františku Rybovi. Stavební a bytové družstvo Krušnohor má ve správě několik panelových domů ze sídliště Janov a František Ryba je tak velmi často osobou, na kterou se novináři obracejí při otázkách ohledně tohoto sídliště. Výroky Františka Ryby jsou mnohdy otevřeně rasistické a je na pováženu, zdali by člověk s těmito názory měl dostávat ve sdělovacích prostředcích prostor. Nehledě na to, že Stavební a bytové družstvo Krušnohor vydává i vlastní periodikum, které je značně tendenční a cílené proti romské menšině. František Ryba dostal dokonce prostor se vyjádřit k probíhající migrační krizi ve článku, který se zajímal o vliv migrační krize na krajské volby v roce 2016. František Ryba na otázku, zda probíhající migrační krize ovlivní výsledky voleb, odpověděl: *„Občané se bojí, že budeme jako stát stejně neschopní“*

vypořádat se s chováním migrantů, když si neumíme umrávnit vlastní cikánské komunity, které na sídlištích nerespektují pravidla slušného soužití. To je realita, kterou zažíváme u nás den co den v Mostě a v Litvínově. Upozorňovali jsme na to vládu, naše připomínky byly akceptovány, ale mlčí se k fenoménu naprosté nezvladatelnosti nepřizpůsobivých z cikánské komunity“. Mostecký deník však informoval i o petici, kterou podali na Krušnohor místní Romové, kteří viní Krušnohor z neutěšeného stavu sídliště⁴⁵.

O poměrech na litvínovském sídlišti Janov informuje i článek z března roku 2016, který popisuje veřejné setkání zastupitelů Litvínova a obyvatel sídliště Janov. Starostka Litvínova Kamila Bláhová vyzdvihla spolupráci města s Agenturou pro sociální začleňování, prostřednictvím které se zavázali k integraci „problémových“ občanů města. Město mělo zájem na odkoupení opuštěných domů ze sídliště Janov a jejich následné zbourání. Dle článku na setkání zaznívaly různé názory, jedna z obyvatelek sídliště se k životu na sídlišti v Janově vyjádřila: „Jsou to dvou vchodové baráky. Víte, kolik dětí bydlí v jednom z nich? Přes sedmdesát. Když všechny vylezou ven, je to katastrofa. Sedí na schodech, koupou se v potoce“.

Dalšími články, kde se termín objevil, byly rozhovory s několika regionálními politiky, kteří vždy vyzdvihovali jako hlavní problém lokality Mostecká právě sociálně vyloučené lokality a „nepřizpůsobivé“ občany. Článek, který by pojednával o kriminalitě a použil termín „nepřizpůsobivý“ se v roce 2016 v Mosteckém deníku objevil pouze jeden, a to souhrnný článek, který se věnuje problematice zvýšené kriminality v sociálně vyloučených lokalitách.

Z obsahové analýzy článků Mosteckého deníku, které byly vydány v roce 2016 a obsahovaly zvolená klíčová slova, vyplynulo, že v porovnání s Pražským deníkem jsou zde články psány v mírně odlišné konotaci, rovněž je dáván výrazně větší prostor článkům, které informují o negativních jevech ve spojitosti s menšinami žijícími v České republice (ilegální migrace, kriminalita). Článků, které by informovaly o kultuře, bylo jen několik, v případě ukrajinské menšiny nevyšel takovýto článek ani jediný. V souvislosti s romskou menšinou byla jejich etnická příslušnost uváděna nad rámec potřeby článků,

⁴⁵ František ryba v oficiální tiskové zprávě k této petici uvedl, že: „Stížnost je v podstatě o tom, že Krušnohor zavinil stav Janova. Oni, jako cikáni, musejí žít v rozbitých bytech a domech. Krušnohor podle nich nedal do Janova ani korunu, a proto způsobil to, co tam teď je“.

v jednom z článků se dokonce redaktor uchýlil k hanlivému označení „cikán“. Velký prostor byl v Mosteckém deníku dáván kontroverzní osobě Františka Ryby, který vystupoval otevřeně rasisticky. I přesto články ve většině případů vyzněly relativně neutrálně a byly podpořeny reálnými fakty. Je však nutné zmínit, že množství článků a v jakých souvislostech byly napsány, může mít vliv na podporu rasistického a xenofobního smýšlení místních obyvatel a čtenářů Mosteckého deníku.

6.3. Rozhovory s vybranými obyvateli Prahy a Litvínova

Tato kapitola obsahuje poslední část empirického šetření, a to polostandardizované rozhovory s vybranými obyvateli Prahy a Litvínova. Nejprve je však nutné blíže představit jak zkoumané lokality, tak jednotlivé aspekty zvolené výzkumné metody.

6.3.1. Popis zkoumané lokality – Praha

Praha je hlavním a rovněž také největším městem České republiky. Je centrem politiky, mezinárodních vztahů, vzdělávání, kultury a ekonomiky, její historické centrum je zapsáno na seznamu kulturního dědictví UNESCO. Ze všech těchto aspektů vyplývá, že Praha má specifický charakter i postavení v rámci České republiky. Praha se rozkládá na ploše 496 km² na řece Vltavě ve Středočeském kraji, jehož je správním centrem, funguje však jako samostatný kraj. V Praze žije 1 246 780 obyvatel, což představuje více jak 12 % obyvatel celého státu (Český statistický úřad, 2016, str. 1).

Praha je statutárním městem, je spravována Zastupitelstvem, Radou a Magistrátem hl. města Prahy. Praha je rozdělena do 22 správních obvodů, které jsou tvořeny 57 městskými částmi, které mají vlastní volené orgány. Tyto městské části nejsou homogenní, některé mají charakter městského centra, některé naopak spíše předměstský charakter a rovněž se liší stupněm urbanizace, hustotou zalidnění, kvalitou technické infrastruktury i sociálně ekonomickými podmínkami života obyvatel. V roce 1920 byla připojením 39 okolních obcí vytvořena Velká Praha, která dále územně rostla v 60. a 70. letech 21. století, ovšem od roku 1974 nedošlo v Praze k žádným dalším územním změnám (Český statistický úřad, 2016, str. 2).

Průměrný věk obyvatel Prahy je 42 let a nárůst počtu obyvatel Prahy je každoročně ovlivňován migrační situací, kdy se do Prahy stěhuje mnoho cizích státních příslušníků v produktivním věku, především z důvodu větších možností k získání zaměstnání, neboť

Praha je největším regionálním trhem práce v České republice a dlouhodobě si udržuje nejnižší úroveň nezaměstnanosti v rámci celé České republiky. Vývoj posledního desetiletí přinesl v Praze prodlužování naděje dožití. Obyvatelé Prahy se i přes zhoršené podmínky ovzduší dožívají nejvyššího věku ze všech českých krajů, což může být způsobeno dobrou dostupností lékařské péče i příznivějším tendencím ve způsobu života (Český statistický úřad, 2016, str. 4).

6.3.2. Popis zkoumané lokality – Litvínov

V Ústeckém kraji ležící město Litvínov je se svou rozlohou 40,7 km² druhé největší město okresu Most. Litvínov leží na úpatí Krušných hor v nadmořské výšce v rozmezí 308 až 378 m. Litvínov je obec s rozšířenou působností a s pověřeným obecním úřadem a je tvořena 12 městskými částmi, konkrétně se jedná o Dolní Litvínov, Hamr, Horní Litvínov, Horní Ves, Chudeřín, Janov, Křížatky, Lounice, Písečná, Růžodol, Šumná, Záluží. V Litvínově žije 24 282 obyvatel a i přes trvajících migraci do některých částí města se město potýká s trendem stárnutí populace (Městský úřad Litvínov, 2016).

Historie města Litvínov sahá až do středověku, ale oficiálně byl městem učiněn roku 1852. V 19. století se ve městě rozvinula hrncířská výroba a také těžba uhlí, která se ještě znásobila po nástupu průmyslové výroby. Od první poloviny 20. století je město nejznámější pro svůj textilní, chemický a těžební průmysl, což mělo zprvu vliv na rychlý rozvoj Litvínova a vysoký přírůstek obyvatel z důvodu pracovního uplatnění, ovšem koncentrace a intenzita těchto aktivit přinesla devastaci přírodní krajiny a životního prostředí. V dnešní době je Litvínov rovněž křižovatkou dálkových ropovodů (Agentura pro sociální začleňování, 2009, str. 3-7).

Z důvodu stálého rozšiřování povrchové důlní těžby byla likvidována řada obcí v okolí Litvínova, jejichž obyvatelé byli nuceni se přestěhovat do nově projektovaného sídliště v Janově, kde od 70. let 20. století probíhala rozsáhlá asanace historické části a postupně zde vyrostlo rozsáhlé panelové sídliště. Vzhledem k tomu, že vedení města po revoluci privatizovalo celý svůj bytový fond na sídlišti Janov, začal zde postupem času fungovat tzv. obchod s chudobou a sídliště Janov se stalo velmi diskutovaným problémem celého Litvínova (Agentura pro sociální začleňování, 2009, str. 8 -10).

6.3.3. Scénář rozhovorů

Otázky ve scénáři byly rozděleny do tří základních okruhů, přičemž první z nich je obecnější a obsahuje tři základní otázky. Druhý okruh se již blíže zajímá o subjektivní názory dotazovaných a obsahuje čtyři hlavní otázky, které se dále dle průběhu rozhovoru doplňovaly dalšími otázkami. Třetí okruh se zaměřuje na současnou situaci v České republice, přičemž otázky byly konstruovány tak, aby jejich odpovědi napomohly ke zjištění míry xenofobního či rasistického smýšlení jednotlivého dotazovaného.

1. Okruh

- Co si představíte pod pojmem národnostní menšina?
- Jaké národnostní menšiny žijící v České republice znáte?
- Znáte se osobně s příslušníky národnostních menšin žijících v České republice?

2. Okruh

- Jaký je Váš názor na chování národnostních menšin žijících v České republice?
- Co si myslíte o soužití různých národnostních menšin a většinové české společnosti?
- Jaký je Váš názor na možnosti národnostních menšin v oblasti přístupu k bydlení/zaměstnání/zdravotní péči/sociální podpoře?
- Máte přátele mezi příslušníky národnostních menšin žijících v České republice? Pokud ne, dokážete si takovou situaci představit?

3. Okruh

- Co si představíte pod pojmy xenofobie a rasismus?
- Řekl/a byste, že existuje xenofobie a rasismus i v České republice? Pokud ano, jak se projevuje? (Jaký na to máte názor?)

6.3.4. Dotazování

Dotazování byli, pro splnění stanoveného cíle práce, vybráni ze dvou lokalit s odlišnou mírou jisté „problémovosti“. První skupinu tvoří dotazování z Prahy, druhou pak dotazování z Litvínova. V obou skupinách je rovnoměrně zastoupena mladší a starší generace, aby bylo možné zjistit, zdali se liší míra xenofobního či rasistického smýšlení napříč věkem. Přesný výčet dotazovaných přináší tabulka níže.

Tabulka č. 11: Základní charakteristika dotazovaných

	Dotazovaný/á							
	Praha				Litvínov			
	1	2	3	4	5	6	7	8
Pohlaví	žena	muž	žena	muž	muž	muž	žena	muž
Věk (roky)	26	27	53	61	30	29	53	66
Nejvyšší dosažené vzdělání	SŠ s maturitou	SŠ s maturitou	VŠ (Ing.)	SŠ s maturitou	VŠ (Bc.)	SŠ s maturitou	SŠ s maturitou	SŠ s maturitou
Zaměstnaní	nezaměstnaná	projektový manažer	OSVČ	OSVČ	elektrotechnik	projektový manažer	úřednice v samosprávě	Důchodce
Výše měsíčního hrubého příjmu (Kč)	do 20 000	nad 40 000	do 20 000	nad 40 000	do 30 000	nad 40 000	do 20 000	do 20 000

Zdroj: Vlastní zpracování

6.3.5. Rozhovory a jejich zpracování

Celkem proběhlo osm polostandardizovaných rozhovorů s vybranými obyvateli Prahy a Litvínova. Rozhovory byly anonymní a dotazovaní byli s tímto faktem seznámeni. Rozhovory byly se souhlasem dotazovaných nahrány na diktafon, později byly doslovně přepsány. Přepis rozhovorů byl následně zpracován pomocí otevřeného kódování⁴⁶ a jednotlivé kódy shrnuty do zastřešujících kategorií, které jsou vypsány a analyzovány níže.

Nedůvěra a nezájem

Většina dotazovaných v obou lokalitách uvedla, že nemá nijak intenzivní vztah s žádným členem národnostních menšin žijících v České republice. Pokud navázali přátelství, téměř vždy to bylo v minulosti a přátelství nevydržela do dnešní doby. Až na dotazovanou č. 7 všichni dotazovaní uvedli, že si dokáží představit, že budou mít za přátele někoho z národnostních menšin žijících v České republice, ovšem ve většině případů tuto situaci nijak přímo nevyhledávají, například dotazovaný č. 5 uvedl, že: „S jedním, se dvouma cigánama jsem se bavil ještě na základce, ale pak ty vazby byly zpřerhnaný a teď to nijak nevyhledávám, protože jsou to lidi prostě trošku jinde“. Dotazovaná č. 1 uvedla, že

⁴⁶ Více o kódování v kapitole č. 2 Cíl práce a metodika.

má přítelkyni z romské komunity, zároveň však měla potřebu toto přátelství nějak obhájit: „*mám kamarádku, která je Romka, ale je to prostě slušná holka z normální slušný rodiny čistotný, vždycky pracovali*“. Z mnoha odpovědí byla cítit nedůvěra vůči příslušníkům národnostních menšin, jako například odpověď dotazované č. 7 na otázku, zdali má přátele mezi příslušníky národnostních menšin: „*Slovo přátelé...Já je znám, já s nima mluvím, seděli jsme v hospůdce, dáme si vínko, ale není to člověk, s kterým bych si řekla nějakou soukromou věc. Znáám je...Vim, že to je Ukrajinec, vim, že měl problémy, dostane se do Čech, vim, že někde pracuje, vim, že někde nepracuje, vim, že se někde něco stalo, ale není to člověk, se kterým bych chtěla žít*“. V porovnání obou lokalit mají přátele mezi příslušníky národnostních menšin více dotazovaní z Prahy, naopak dotazovaní z Litvínova vyjadřovali výrazně více nedůvěru či lhostejnost.

Pracovitost

Z rozhovorů vyplynulo, že většina dotazovaných klade velký důraz na pracovitost, jakožto charakterovou vlastnost. To, že někteří zástupci národnostních menšin žijících v České republice nepracují, dotazovaní vnímají jako jeden z největších problémů a spouštěč potenciálních konfliktů. Dotazovaná č. 1 uvedla, že: „*Taky to je jak kdo, jakoby můj osobní názor je, že třeba tady ty přistěhovalci, co tady pracujou, vydělávaj peníze, tak proti nim vůbec nic nemam a myslím, že nám to tady vůbec nějak nezasahuje do našeho státu, to si tedy myslím já. No, ale pak jsou třeba nějaký menšiny, který mi přijde, že úplně nepracujou, tak jak by měli a žítí s nima je občas dost náročný, ale taky je to samozřejmě kus od kusu*“. To, že s sebou nezaměstnanost příslušníků národnostních menšin může nést potenciální konflikty při soužití s majoritní společností, zmínil dotazovaný č. 5: „*Janov byl bílý město, začali se tam nastrkávat tadyhle ty sociálně slabý lidi a udělali z toho prostě ghetto. Původní usedlíci jsou tam nešťastný, zrovna bejvalá kolegyně z práce prostě má dennodenně problémy. Prostě kvůli tomu, že oni nemusí chodit do práce, tak prostě neberou ohledy na ostatní lidi, který pracujou*“. To, jak je pro dotazované důležité, zdali příslušníci národnostních menšin pracují, nebo ne, je velmi zjevné v odpovědi dotazovaného č. 8, který uvedl na otázku, zdali se přátelí s někým z národnostních menšin v České republice: „*Ano, ano a zrovna mám a je to s cikánem a toho cikána jsem já konkrétně dostal do trvalého pracovního poměru a je to zlatičko. Zlatičko, on opravdu pracuje. Je pravdou, že jeho ženu, tu bych zrušil. Jeho ženu bych zrušil, jak bych to nikdy*

neudělal, tak ano, ta si zaslouží, opravdu, aby ji někdo zničil, protože to není ženská“. Je tedy zjevné, že dotazovaný přijal za blízkého přítele Roma až poté, co začal pracovat a zároveň se velmi negativně vyjadřuje k jeho manželce, protože ta, jak vyplynulo z rozhovoru, nemá zaměstnání a také má problémy s gamblerským. V souvislosti se zaměstnaností také několikrát padla výtky k nastavení českého systému sociální podpory, například dotazovaný č. 2 uvedl: *„Ale je to i našim špatně nastaveným sociálním systémem, že jako ta hranice mezi tím jestli budete pracovat a nebudete, je dost nízká, takže jestli mám jít pracovat za minimál nebo dostanu o litr míň, když budu doma, tak to rozhodování je potom jasný“* nebo dotazovaný č. 8: *„Cikán přece nebude pracovat za nějakých, já nevím, sedm osm tisíc za měsíc, když on má devět tisíc na podporách, tak to ne. Byl by hloupej? Cikán je akorát přizpůsobivěj“.* Lze říci, že pracovitost je důležitá hodnota pro většinu dotazovaných bez ohledu na lokalitu, ve které žijí, nutno však říci, že dotazovaní z Prahy byli ve svých odpovědích podstatně smířlivější a také mnohem pozitivněji viděli situaci na českém pracovním trhu, což může být zkruseno tím, že v Praze je nejnižší nezaměstnanost z celé České republiky. Dotazovaní z Prahy často uváděli, že nelze jistou neochotu pracovat vztahovat na celou národnostní menšinu, ale je to otázka jednotlivců, naopak dotazovaní z Litvínova vidí v tomto ohledu velmi kriticky celou romskou menšinu.

Stereotypy

V rozhovorech s vybranými obyvateli Prahy a Litvínova se objevovalo relativně mnoho zažitých stereotypů, které o národnostních menšinách žijících v České republice panují. Stereotypy se objevovaly u obou skupin dotazovaných, ale více jich bylo v rozhovorech s obyvateli Litvínova. Rovněž se ke stereotypům přiklánějí více dotazovaní ze starší generační skupiny. Nejvíce stereotypů se objevovalo v souvislosti s romskou menšinou. Co se týká ostatních národnostních menšin, tak nejvýraznějšími stereotypy byly klasifikace Vietnamců, jakožto obchodníků z večerky a Ukrajinců, jakožto pomocných dělníků a uklízeček jako například uvedla dotazovaná č. 1: *„Tak na některý mám dost pozitivní, třeba na ty Ukrajince, co se týká ženských, co sem třeba přijely za práci, dělaj různý uklízečky nebo pomocný síly, tak o nich si teda myslím jen to nejlepší, protože si myslím, že jsou hrozně pracovitý a obětavý a strašně hodný. To samý možná i ty chlapi na stavbě, tak co, tak jako přijeli sem, většinou maj třeba rodiny doma na*

Ukrajíně a posílaj tam peníze, proti tomu vůbec nic nemám. To samý třeba Vietnamci, taky k nim chodim do večerky večer nakupovat a jsem ráda, že tu jsou, vůbec nic proti těmhle lidem nemám“. U obou národnostních menšin byla také ve většině případu vyzdvihována pracovitost jejich zástupců. V souvislosti s vietnamskou komunitou v České republice rovněž několikrát zaznělo, že Vietnamci tvoří silnou uzavřenou komunitu, která je řízena centrálně, tedy naznačování klasického stereotypu vietnamské mafie: *„Tak buď na to máš, nebo na to nemáš a je větší předpoklad, že, i když to nemusí platit, protože Vietnamci jsou dneska velmi bohatá komunita tady, když se podíváš, tak už nejezděj žigulíkama, ale jezděj mercedesama, Sapa, to je velkej fenomén“* nebo dotazovaný č. 5: *„Vietnamci – pracovní luxus. Ty maj pracovní nasazení, že to by jim mohli některý podnikatelé závidět. Oni tam prostě bydlí v tom krámě, jo, všichni na ně nadávaj, že nakupujou v Kauflandu, vykupujou akce, ale ty samý lidi, co na ně nadávaj, pak jdou k nim, protože maj otevřeno do osmi a kupujou si to tam za ty levnější peníze. Takže pro mě jsou ty lidi pracovitý. Dobře, neodváděj daně, využívaj toho, že na padesát Vietnamců se odvádí u jednoho daně, ale jsou pracovitý, začleňujou se, posílaj děti do škol, tvrdej režim, děti vidí, že od malička rodiče pracujou od šesti do šesti“.* To, že vietnamským rodičům velmi záleží na vzdělání svých dětí, se objevilo ve více rozhovorech jako například v rozhovoru s dotazovanou č. 7, kde se mimo to objevily i všechny ostatní zmíněné stereotypy: *„Jako vím, že jsou tady jiný, Ukrajinci, nevím, ale vím, že jsou pracovití. U nás třeba se ještě vyskytují Vietnamci, taky jsou hrozně pracovití, ale jsou hrozně uzavření a vytvořili si vlastní komunitu a vlastní pravidla. Ale nutí děti, aby se neuvěřitelně dobře učily, a ty děti opravdu dodělávají vysoký školy, je to až s podivem teda“.*

Jak již bylo zmíněno, nejvíce zažitých stereotypů se objevovalo v souvislosti s romskou menšinou. Stereotypy panující o Romech se objevovaly v rozhovorech z obou lokalit, více však v rozhovorech s obyvateli Litvínova. Vůbec nejčastěji zazněly stereotypy, že Romové mají v České republice výhody, zneužívají sociální systém a také, že nepracují, například dotazovaná č. 7 již na první otázku, co si představí pod pojmem národnostní menšina, uvedla: *„No, u nás je to společnost tmavých obyvatel, kteří už prožívají druhou generaci poskytování sociálních dávek. Takže nemají základní životní návyky- ráno vstát a jít do práce“*, toto tvrzení později doplnila o: *„Prostě u nás není pracující cikán. Já jsem v zaměstnání, kde je dvě stě lidí a tam není jeden cikán, není to*

divný?“. Dotazovaný č. 8 si stěžoval, že Romové zneužívají institut invalidního důchodu a také spatřoval rozdílný přístup k lidem v oblasti zákonných postihů: „...že tohle to udělal cikán, kterej je zrovna v nějaký insolvenci, kterej je nějakej takovejhle a více méně je státem chráněnej, protože je to diskriminace, ale proč si to dovoluje? Udělejte to vy nebo já a jsme okamžitě soudně postižitelný, tak ne, na všechny stejný měřítko, ne zákon, ale měřítko“. Mimo tyto nejčastější stereotypy se také několikrát objevila teorie o kočovném národu, jak to například popsal dotazovaný č. 5: „Ale je problém, že do normálního města, jako kamkoliv je začnete stěhovat, tak prostě tam začnou bejt problémy. Vylámaný schránky, vypálený vchody, vykradený vchody, prostě oni ani nechtěj, oni jsou kočovnej národ, oni chtěj bejt pospolu. Oni chtěj uzavřenou komunitu, oni to i o sobě říkaj, že chtěj mít uzavřenou komunitu, kde se nemusí před ničím hlídat a hlídaj se akorát sami sebe navzájem“ nebo dotazovaná č. 7, která navíc zmiňovala jisté genetické předpoklady, což se dá vyložit jako jasně rasistické smýšlení: „Problém začíná bejt na základní škole, protože ty děti už ve dvanácti žijou i sexuální život, tam jsou dvanáctiletý holčičky těhotný, takže už to je prvotní. Teď ty bílý dvanáctiletý holky jsou v šoku, protože to doma neznaj, jo? Oni opravdu mají ty geny asi ještě toho kočovnýho národa“. Tyto předurčené charakterové vlastnosti však byly zmíněny i v rozhovoru s dotazovanou č. 3 z Prahy, která uvedla: „Je fakt, že třeba Romové jsou hlučnější, ale tak to je normální, protože jsou takový otevřenější, ale jinak na to nemam názor v podstatě. Mam na to názor, že člověk je člověk a jestli je blbec a chová se jak blbec, tak se tak chová“ zároveň však uvádí, že na tyto genetické předpoklady nehledí a dá se tedy předpokládat, že pouze reprodukovala jeden ze zažitých stereotypů o romské menšině.

V kontextu současné situace se objevilo i několik narážek na migrační krizi, kde bylo zmíněno i několik stereotypů, které o uprchlících panují. Například dotazovaný č. 4 uvedl: „Jestli sem někdo přijde a řekne, ano, já utíkám před válkou a jsem muslim a budu se chovat slušně a chci bydlet tady, ne, že si přivedu osmdesáti člennou rodinu do vašeho baráku, já mám tady pěti člennou rodinu, bude tady se mnou bydlet a chci bejt váš soused a mám vás rád, tak my ho budeme mít rádi taky, ale ne, že s tím, že sem přijde osmdesát členů, který nebudou pracovat, budou pobírat dávky a budou vyřvávat mi tady pod oknem, že chtěj mešitu a že chtěj Bůh ví, co všechno, když jsem jim umožnil bejt pod jednou střechou s náma“. Dotazovaný č. 8 již nyní předpokládá, že potenciální uprchlíci nebudou chtít pracovat: „U nás nikdo nechce být, zaplat' pán Bůh, že jsme jenom ta přestupní

stanice. Kdo tady je, tak od nás chce samozřejmě pryč, protože my jsme jeden ze států, kde se musí ještě malinko pracovat, už ne tolik, ale musí se“.

Předsudky a diskriminace v České republice

I přes to, že se někteří dotazovaní vůči příslušníkům národnostních menšin mnohdy vyjadřovali otevřeně rasisticky, všichni spatřují v současné české společnosti nějaké diskriminační prvky. I dotazovaní, kterým nejvíce vadí, že někteří zástupci národnostních menšin žijících v České republice nepracují, paradoxně spatřují diskriminaci na trhu práce, kdy si jsou vědomi toho, že příslušníci národnostních menšin mohou narazit na předsudky a práci tak pro ně bude obtížnější získat. Dotazovaný č. 6 uvedl, že zaměstnavatelé nebudou chtít zaměstnat zástupce národnostní menšiny z důvodu, že budou mít strach o dobré jméno společnosti. Dotazovaný č. 2 popsal situaci následovně: *„A Romové? Spousta by z nich pracovat chtělo, ale nedostanou žádnou práci. Ale tak je to pořád o tom, že ty lidi se bojejí ty lidi zaměstnávat, že mají třeba i nějaký špatný zkušenosti, tak jim tu práci potom nechtějí dávat, protože se bojejí, že jim tam nebudou chodit nebo že jim tam něco seberou a tak. Koluje prostě takový povědomí, že když budeš Romy zaměstnávat, tak se vám to ve zlym vrátí, no“*, dále také popsal diskriminaci v oblasti uznávání dosaženého vzdělání zejména u ukrajinské národnostní menšiny: *„Lidi jsou nucený pracovat na nižších postech, protože se jim tady třeba některý vzdělání neuznává, což je třeba spíš příklad Ukrajinců. No, mají to složitější určitě, než ta většinová společnost. Třeba ty Ukrajinci jsou kvalifikovaný, ale bohužel spousta vzdělání, který dosáhli na Ukrajině, se jim tady neuzná, a proto prostě...Z mojí zkušenosti z práce prostě vim, že člověk vzdělanej v oboru elektro, tak u nás dělal prostě řadovýho montéra. Prostě mu to jeho vysokoškolský vzdělání tady neuznali. Je to složitější, no“*. Dotazovaná č. 7 vidí i důsledky problému získat zaměstnání, a to neochotu studovat: *„Ten se musel absolutně vymknout z té skupiny, za prvé si udělat vzdělání, protože podmínka je maturita, takže už jsme zase u toho, že oni nepotřebujou vzdělání, oni se ani nesnažej je mít, protože ví, že je stejně nikde nevezmou...“*. Někteří dotazovaní uváděli jistou diskriminaci či ústrky v oblasti bydlení, jako například dotazovaný č. 8: *„Já si myslím, že ať jsou to Vietnamci, Turci, ať jsou to Ukrajinci, že tu možnost bydlení u nás dneska i přes ty vlastně překupníky a lichváře mají, ale stojí je to víc peněz, samozřejmě“*. Především mladší generace dotazovaných uváděla, že je na zástupce národnostních menšin v České

republiky nahlíženo skrze určité předsudky, které je pak v životě limitují. Například dotazovaný č. 2 uvedl: „*Takže to soužití v Čechách je na špatný úrovni, lidi prostě mají strach je poznat, protože se šířej všelijaký pomluvy a historky o tom, jak se ty lidi třeba chovají, a pak je prostě podle toho kategorizují*“. Dotazovaný č. 5 popsal reálnou situaci z Litvínova: „*Třeba na Meziboří nikdy nějak nebydleli cigáni a nastěhovaly se tam dvě rodiny a celej „Mezák“ si už prostě na ně dával pozor, protože zjistili, že tam bydlej cigáni a už se to tam prostě bavilo mezi lidma, různě o tom, že tam bydlej cigáni, ať si dávají lidi pozor na věci a tak podobně. Už je to prostě předurčenej, třeba i špatnej názor, třeba konkrétně u nich to nemuselo bejt takový, ale prostě je to tak*“. Dle odpovědí dotazovaných lze říci, že starší generace vnímá diskriminaci a předsudky spojené s národnostními menšinami více lhostejně, než generace mladší, která častěji s touto situací projevila nesouhlas.

Determinanty rasismu a xenofobie

V rozhovorech s vybranými obyvateli lokalit se objevovalo několik prvků, které mají vliv na vznik xenofobního a rasistického smýšlení. Někteří dotazovaní kladli důraz na generační přenos rasistických názorů, jako například dotazovaná č. 3: „*Řekla bych vzdělání hodně, nebo spíš výchova. Jak seš vychovaná, co ti vštěpovali, když ti bude někdo od malička říkat, že cikán je fuj a ten tě chce podříznout, tak se toho budeš bát...*“. Dotazovaný č. 2 zmiňoval sílu medií, která dokážou vyvolat u lidí iracionální strach: „*Nevím no, tak je to spojený s tím strachem z těch jiných jakoby ras, který u nás žijou nebo by měly žít. Ať už je to spojený teďko třeba s uprchlíkama nebo je to problematika teď hodně aktuální. Lidi se prostě bojejí, dělají pochody, jsou najednou hrozně jako hrdý, přitom nevědí na co, a bojejí se, že jich tady bude milion, ale přitom tady žádný nejsou (smích). Jsou vyděšený z ničeho, jsou vyděšený z té mediální masáže, která jako existuje*“. Krom medií byl v některých rozhovorech kladen důraz na šíření poplašných zpráv na sociálních sítích. Dotazovaný č. 6 kladl velký důraz na prostředí, ve kterém člověk žije, a to v souvislosti s tím, s jakými lidmi se tam stýká. Jako citlivé vnímal období dospívání, kdy nechtěl vybočit z davu a jeho názory byly tímto ovlivněny: „*...nebo prostě já v mládí, nebo, když jsem byl mladší, tak jsem měl určitě takový útočnější názory, tím, že jsem vypadnul z míst, kde se mi nelíbilo, tak prostě samozřejmě takový to negativum odeznělo, to je prostě, já si myslím, že to je založený na tom, že ty názory budou nejsilnější,*

když se v tom okolí pohybuješ a musíš se nějak vyjádřit, protože ty kolem tebe se taky vyjádří a nechceš být úplně jinej oproti těm ostatním, takže jakoby přitečeš s tou vlnou kolem tebe, no, abys nevyčníval... Ono by třeba spousta lidí změnila názor, kdyby změnila míst toho žití, toho okolí. Ale nejde to samozřejmě“. Dotazovaný č. 5 vidí příčinu rasismu v přehnaném patriotismu: *„Je to o patriotismu třeba, že spousta lidí bere Českou republiku jako svůj domov a využívá nebo využívá, vidí prostě, že ten domov jako takovej je využíván jako parazity a jemu se to prostě nelíbí. A chce proti tomu něco dělat, chce proti tomu zakročit rozumně nebo nerozumně v extrému“*, zároveň však definoval míru xenofobie a rasismu v současné společnosti jako oprávněnou. Jistá obhajoba rasismu zazněla i v dalších rozhovorech, kdy měli dotazovaní většinou pochopení pro rasistické smýšlení lidí v lokalitách, kde je vysoká koncentrace národnostních menšin. Tuto situaci popsala dotazovaná č. 3: *„Ale rozhodně to jsou hrozně, i když nemusej to být, já znám i hodně inteligentních lidí, který jsou prostě rasisti nebo minimálně těma kecama jsou rasisti jako. A zbytečně jako, protože nikdy nebyli v situaci, že by něco takovýho museli řešit. Jako tohle může řešit člověk, kterej bydlí někde tady v těch lokalitách, kam teda sestěhovali hodně Romů, oni si tam přitáhli ještě dalších tři sta lidí ze Slovenska, příbuzných, a oni maj věčně vybilenu zahrádku a vykradenou, tak ty chápu, že jsou naštvaní, to bych taky byla“*. Ještě vyhraněnější názor má dotazovaná č. 7, která pociťuje přirozenost v tzv. právu silnějšího: *„A myslim si, že tak je to všade, je to v lese, je to ve zvířatech, je to v lidech, je to prostě všade. Je to predátor, ten, koho je víc, tak je silnější. Asi je to špatný, dokud to nedojde do toho násilí, jo? To násilí, to už je to špatný, ale hádání se o pravdu nebo komunikace o pravdě, to není špatný“*. Přirozenost zazněla i v rozhovoru s dotazovaným č. 4, který uvedl, že každý člověk je do jisté míry xenofob a je přirozené, že bude mít z neznámých věcí strach. Lokalita byla u většiny dotazovaných vnímána jako velmi důležitá a zároveň pro některé dotazované byla i něčím, co dokáže ospravedlnit xenofobní a rasistické smýšlení či chování obyvatel. Velmi výrazným prvkem, který se prolínal několika rozhovory, byl strach, ve kterém někteří dotazovaní viděli základní stavební kámen rasismu a xenofobie.

Projevy rasismu a xenofobie

Dotazovaní často uváděli projevy, které jsou spojeny s pravicovým extremismem, jako jsou pochody, či fotbalový hooligans. Zároveň však většina z nich uvedla, že v České republice není v současné době rasismus v této vyhrcoené podobě. Dotazovaní z Prahy obecně vnímají větší míru xenofobního a rasistického smýšlení české společnosti, starší generace dotazovaných z Litvínova nepocítuje rasismus a xenofobii v české společnosti v žádné míře. Dotazovaná č. 1 projevila obavu, že i malá forma rasismu se může rozvinout do násilné formy: *„No, to nemusíme chodit daleko, třeba druhá světová válka, co třeba dělal Hitler židům, to je přece strašný. Takže já si myslím, že jakoby nějaký projev tady tý rasový a xenofobní nenávisti může dojít až do úplného extrému. Ať už je to vyhlazování židů za druhý světový války, tak to máme prostě do dneška, vždyť se na to podívejte, támhle někde zbijou cikána jen kvůli tomu, že je to cikán, takže prostě jsou takovýhle lidi, tak to prostě je, to jsou projevy nenávisti prostě vůči jiným a může to dopadnout tím nejhorším způsobem, i smrtí a může to být úplně jakkoliv“*. Všichni dotazovaní odsoudili tyto násilné projevy, dotazovaný č. 8 naznačoval určitá radikálnější řešení, avšak násilí jako takové odmítnul. Dotazovaní uvedli, že v současné době lze rasistické a xenofobní projevy sledovat především na sociálních sítích, kde se šíří i prostřednictvím konspiračních webů, jak na otázku, kde se s rasistickými a xenofobními projevy setkává, uvedl dotazovaný č. 2: *„Tak mám internet a šířej to i lidi, nejen nějaký podivný plátky, ale i lidi. Tim, jak komentujou, tak se šíří rasismus a xenofobie dohromady a každodenně“*.

Rovnost

Naprostá většina dotazovaných se shodla na tom, že v oblasti sociální podpory mají všichni lidé v České republice stejné možnosti, i přes to někteří dotazovaní uváděli, že mají Romové v této oblasti výhody. To, že jsou si vědomi toho, že výše sociálních dávek je striktně dána státem, jako například uvedla dotazovaná č. 7: *„Ano. Protože tam je jednotnej systém, jsou tam pravidla, nemám s tím problém. Když přijdu o práci, stát mě chce nějakou dobu udržovat, abych teda nechcípla někde na ulici. Myslim si, že to je spravedlivý“*, ale i přes to uvádějí, že mají Romové jisté výhody, může být způsobeno již zmíněnými zakořeněnými stereotypy, které v české společnosti panují. Stejně možnosti pro všechny občany České republiky spatřují dotazovaní i v dalších oblastech, na které

byli dotazováni, například o možnostech v oblasti zdravotní péče mluvila dotazovaná č. 1 takto: „*Možná, co se týče Romů, tak ty možná občas maj problém, aby je někde ošetřili, ať už je to třeba z důvodu, že si nemusej platit zdravotní pojištění, což si myslím, že některý z nich nedělaj, tak to si myslím, že pak je samozřejmě problém, aby je někdo ošetřil, ale to je to samý i u Čechů, že jo. Znáám plno Čechů, co tu celej život žijou a neplatí si sociální a zdravotní pojištění a pak maj samozřejmě taky problém*“.

Rovnost se v rozhovorech odrážela i ve spojitosti přístupu k lidem, někteří dotazovaní apelovali na to, že jim nezáleží na původu člověka, ale pouze na jeho charakterových vlastnostech. Dotazovaní z Prahy také relativně často uváděli, že pokud jedná příslušník některé národnostní menšiny nesprávně, nelze to vztahovat na celou komunitu.

Z analýzy rozhovorů vyplynulo, že více xenofobní až rasistické názory mají dotazovaní z Litvínova, především pak zástupci starší generace. Stejně jako vyplynulo z analýzy výzkumů veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky i všichni dotazovaní vnímají jistou diskriminaci na trhu práce, zároveň je však zaměstnání pro ně jedním z nejdůležitějších prvků, dle kterých hodnotí ostatní.

Ve výpovědích dotazovaných ze starší generace z lokality Litvínov se objevují ryze rasistická tvrzení a odmítavý postoj ke všem příslušníkům národnostních menšin. Mladší generace dotazovaných z Litvínova si sice umí představit situaci, že by se přátelili s někým z národnostních menšin, avšak přímo to nevyhledávají a předem tuto situaci nepřímou zavrhují.

Ve výpovědích obou dotazovaných skupin se objevují zažitá stereotypy, které o národnostních menšinách žijících v České republice panují, především se pak více objevují u zástupců starší generační skupiny. Mladší generace dotazovaných si také více uvědomuje jistou manipulaci s informacemi, která může vést právě ke zmíněným stereotypům. I přesto, že i někteří dotazovaní z Prahy uváděli klasické stereotypy, které o národnostních menšinách panují, vždy měli tendence tyto stereotypy nevztahovat na celou komunitu, na rozdíl od dotazovaných z Litvínova.

Všichni dotazovaní se vyjádřili odmítavě k násilí z nenávisti, někteří však vnímají míru xenofobního a rasistického smýšlení a chování české společnosti jako adekvátní, především pak dotazovaní z lokality Litvínov, někteří dotazovaní neshledávají v současné

české společnosti xenofobii a rasismus vůbec. Celkově lze z charakterů rozhovorů s vybranými obyvateli Prahy a Litvínova říci, že dotazovaní z Prahy mají k národnostním menšinám žijícím v České republice smířlivější přístup.

Souhrn empirické části

Empirické šetření probíhalo ve třech rovinách, přičemž první z nich byla sekundární analýza dat z výzkumů veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky. Z této sekundární analýzy vyplynulo, že v české společnosti se relativně výrazně objevuje xenofobní a rasistické smýšlení, přičemž faktory, které nejvíce toto smýšlení obyvatel České republiky ovlivňují, jsou zejména sociální situace, vzdělání a politická orientace daného člověka. Zatímco existuje přímá úměrnost mezi těmito sociodemografickými ukazateli a jistou smířlivostí k příslušníkům národnostních menšin, v otázce romské menšiny jsou znatelné odmítavé postoje napříč všemi skupinami dotazovaných osob. Lokalita, ve které lidé žijí, se zde ukázala jako důležitá, avšak není to jediný faktor, který xenofobní a rasistické smýšlení ovlivňuje. Je však nutné zmínit, že ovlivňující faktory se mohou vzájemně doplňovat. Například lokalita Ústeckého kraje je postížena vysokou nezaměstnaností, která vede k nižší životní úrovni zdejších obyvatel, kteří se pak mohou přiklonit spíše k levicově orientovaným politickým stranám, neboť ty se více zaměřují na sociální témata a lidé v nich pak mohou spatřovat řešení své situace. Zároveň je v Ústeckém kraji nejpočetnější zastoupení romské národnostní menšiny (více než čtvrtina celkové romské populace v České republice) a lidé v ní tak mohou, již ze samotného principu rasismu, hledat viníka své sociální situace.

Obsahová analýza periodika Deník přinesla zjištění, že vybrané mutace tohoto deníku se charakterově mírně liší. Zatímco Pražský deník pojednává o národnostních menšinách ve více souvislostech a prostor je věnován i článkům s kulturní či sociální tematikou, Mostecký deník informuje o národnostních menšinách většinou v neutrální až negativní souvislosti. Některé případy by se daly vysvětlit jistou nekonzistentností redakce, neboť i zde se objevovaly články, které se snažily o palčivých tématech informovat objektivně, byly to však spíše výjimky. V Mosteckém deníku byl dáván nepřiměřený prostor článkům, které mohou napomáhat k rozdmýchávání rasistických nálad v lokalitě, což může být způsobeno tím, že za takto laděnými články se skrývá větší čtivost a tedy i prodejnost periodika.

V rozhovorech s vybranými obyvateli Prahy a Litvínova se potvrdila zjištění ze sekundární analýzy dat z výzkumů veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky, neboť dotazovaní s nižším měsíčním příjmem a nižším vzděláním se více přiklánějí ke xenofobním až rasistickým tvrzením. Z rozhovorů vyplynulo, že lokalita, ve které člověk žije, je výrazným faktorem, který ovlivňuje případné xenofobní či rasistické smýšlení, zároveň byl však kladen velký důraz na generační přenos názorů v rodině. Jako další faktor, který ovlivňuje míru xenofobního a rasistického smýšlení, byla uvedena média a sociální sítě, což potvrdilo výsledek obsahové analýzy periodika Deník.

7. Závěr

Problematika xenofobie a rasismu je nejen v České republice velmi aktuální téma, a proto je důležité se o něj zajímat, hledat důvody, proč se v moderní společnosti tyto fenomény stále objevují, jaké jsou faktory, které mají největší vliv na rozdmýchávání xenofobních a rasistických nálad. Z těchto důvodů byla problematika xenofobie a rasismu zvolena jako téma diplomové práce, neboť se jejím prostřednictvím hledaly odpovědi na otázky, zdali se objevuje xenofobní a rasistické smýšlení u obyvatel České republiky a zdali je lokalita, ve které člověk žije, důležitým faktorem ovlivňujícím samotný vznik tohoto smýšlení. Právě pro možnost porovnání vlivu lokality na xenofobní a rasistické smýšlení jejích obyvatel, byla pro tuto diplomovou práci vybrána dvě města, severočeský Litvínov a hlavní město Praha.

Pro splnění vytčeného cíle diplomové práce bylo nutné danou problematiku teoreticky zastřešit, čehož bylo dosaženo důkladným studiem teoretické literatury, dokumentů a odborných zdrojů, zabývajících se problematikou xenofobie a rasismu. Bylo představeno základní pojmosloví dané problematiky, vysvětleny pojmy rasismus i xenofobie se zaměřením na samotný princip obou pojmů, který lze charakterizovat jako určitou slabost člověka, neboť v obtížných situacích lidského života má člověk tendenci hledat univerzálního viníka, který by nesl za danou situaci odpovědnost. Jak bylo zjištěno v teoretické části práce, rasismu vždy předchází xenofobie, která představuje obavy z jinakostí, se kterými člověk nemá osobní zkušenost, přičemž se mnohdy namísto pokusu

o poznání jeví jako nejjednodušší řešení situace právě vymezení se proti neznámému. Toto vymezení se může probíhat nenásilnou až poklidnou formou, kdy se člověk neznámému pouze vyhýbá, může se však rovněž transformovat až do násilné formy systematického teroru, jak se již v minulosti několikrát ukázalo. Tyto historické události by měly fungovat jako odstrašující příklad pro všechny, kteří sami v sobě bojují se zmiňovaným strachem z něčeho, co jim není dosud známo, z něčeho, co by bylo snadné obvinít z vlastních životních proher. Obavy z jinakostí jsou do jisté míry lidskou přirozeností, nikdy by však neměly přerůst do situace, kdy budou lidé za tyto jinakosti diskriminováni, pronásledováni či jim bude nejrůznějšími formami ubližováno.

Ani České republice se v její historii nevyhnuly násilné formy rasismu, avšak je nutno říci, že současný stav je, co do násilností, klidný. Více než kdy jindy se však v české společnosti objevuje právě xenofobie a rasismus latentní, který může zůstat skrytý, ale rovněž se může dostat na povrch a vygradovat. Je tedy nutné se o toto téma zajímat a pokoušet se hledat řešení ze současné situace, například formou hlubší osvěty. Každá lidská kultura je jedinečná a je na ní nutno takto nahlížet, nikoli optikou svého kulturního zázemí. Jednotlivé prvky různých kultur nemusí jít vždy proti sobě, naopak se mohou doplňovat a vytvářet tak rozmanitá společenství, která budou z jinakosti kultur ve svém důsledku profitovat.

Na teoretických základech byla postavena empirická část práce, která byla tvořena empirickým šetřením. Toto empirické šetření probíhalo ve třech rovinách, za použití kvalitativních i kvantitativních výzkumných metod, konkrétně se jednalo o sekundární analýzu dat z výzkumů veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky, obsahovou analýzu vybraných vydání periodika Deník v jeho dvou regionálních mutacích a polostandardizované rozhovory s vybranými obyvateli Prahy a Litvínova. Sekundární analýza dat z výzkumů veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky přinesla zjištění, že česká společnost do jisté míry smýšlí xenofobně až rasisticky. Nahlížení české společnosti na většinu národnostních menšin, žijících v České republice, se liší podle sociodemografických ukazatelů jednotlivých obyvatel, kdy více smířliví jsou k národnostním menšinám lidé s vyšší životní úrovní, vyšším dosaženým vzděláním a lidé s pravicovou politickou orientací. Naopak lidé s nižší životní úrovní, nižším dosaženým vzděláním a voliči levice jsou ve svých názorech mnohem více odmítaví a více se přiklánějí ke xenofobnímu až rasistickému

smýšlení. V jednom případě je ovšem česká společnost ve svých názorech konzistentní, a tím je postoj k romské národnostní menšině, který je odmítavý napříč sociodemografickými ukazateli. Jedinou oblastí, kde česká společnost vnímá jistou míru diskriminace romské národnostní menšiny, je možnost získání zaměstnání, ve všech dalších zjišťovaných oblastech má dle české společnosti romská národnostní menšina buď stejné podmínky, nebo je v nich dokonce zvýhodněna.

Tato zjištění se následně potvrdila i v polostandardizovaných rozhovorech s vybranými obyvateli Litvínova. Dotazovaní z Prahy vnímali jisté znevýhodnění i v oblasti bydlení a zároveň nepocítovali, že by byla romská národnostní menšina v něčem zvýhodněna. Z rozhovorů s vybranými obyvateli Prahy a Litvínova bylo možné vysledovat jakousi smířlivou tendenci u dotazovaných z mladší generace v obou lokalitách. Starší generace se nechala více ovlivnit zažitými stereotypy, které o národnostních menšinách, žijících v České republice panují i přesto, že si jsou paradoxně vědomi tohoto, že jsou v České republice nastaveny mechanismy, které jsou rovné pro všechny její obyvatele. Z rozhovorů s vybranými obyvateli Prahy a Litvínova dále vyplynulo, že lokalita je výrazným faktorem, který ovlivňuje vznik a míru xenofobního a rasistického smýšlení, avšak není to jediný determinant. Velkou důležitostí zde má také generační přenos názorů v rodině a distribuce informací, což potvrdila i obsahová analýza periodika Deník, neboť regionální mutace pro Mostecko, jehož je Litvínov součástí, vyznívá v celkovém důsledku odlišně, než pražská mutace periodika. Mostecký deník tedy může napomáhat k rozšiřování a posilování xenofobních a rasistických nálad v lokalitě.

Tato diplomová práce si dala za cíl zodpovědět otázky, zdali je v současné české společnosti trend xenofobního a rasistického smýšlení a zdali má lokalita, ve které lidé žijí, vliv na vznik tohoto smýšlení. Teoretická a především empirická část práce našla na tyto otázky odpovědi, ale zároveň přinesla zjištění, že problematika vzniku xenofobního a rasistického smýšlení je komplexnějším problémem. Lze říci, že xenofobie i rasismus jsou součástí dnešní české společnosti a lokalita je výrazným aktérem ve vzniku těchto fenoménů, nelze ji však vnímat jako jediný faktor, který vznik xenofobního a rasistického smýšlení způsobuje. Lokalita, ve které člověk žije, je spíše jakýmsi zastřešujícím prvkem všech dalších faktorů, neboť v lokalitě mohou fungovat zažité stereotypy, které se za pomoci generačního přenosu šíří stále na další osoby, charakter lokality udává trend zdejší

sociální situace, která rovněž ovlivňuje trend xenofobního a rasistického smýšlení obyvatel a v neposlední řadě se lokalitě přizpůsobují média a sdělovací prostředky, které mohou rozdmýchávat xenofobní a rasistické nálady. Rovněž se potvrdilo, že rasismus v české společnosti vzniká z prvotní xenofobie, tedy strachu z neznámého, kdy lidé nemají s národnostními menšinami dostatečnou osobní zkušenost a nechají se tedy snadněji ovlivnit stereotypními názory, které uslyší. Absence osobní zkušenosti je patrná i v lokalitě Litvínova, kde je ovšem vysoké zastoupení romské národnostní menšiny, z čehož lze soudit, že se lidé z majoritní společnosti vyhýbají osobnímu kontaktu s příslušníky této menšiny i právě kvůli obavám, které stojí na nepodložených a iracionálních základech stereotypů.

Lokalita je důležitým prvkem, který ovlivňuje vznik a míru xenofobního a rasistického smýšlení, jako nejvýraznějším determinantem se však jeví právě zažitá stereotypy, které se předávají z generace na generaci bez ohledu na lokalitu, neboť totožné stereotypy bylo možné slyšet v rozhovorech s obyvateli Prahy i Litvínova a rovněž ve výzkumech veřejného mínění byli lidé k romské menšině odmítaví napříč celou Českou republikou.

Toto zjištění je na jednu stranu do jisté míry pozitivní, neboť pro něj lze najít vhodné řešení, jako například nějakou formu hlubší osvěty, která se pokusí zažitá stereotypy panující o národnostních menšinách vyvracet. Na druhou stranu se jedná o stereotypy, které přežívají v české společnosti již více jak dvacet let a jsou zde tedy hluboce zakořeněny. Pokud bude mít česká společnost snahu situaci změnit, musí se bezpochyby zapojit i příslušníci národnostních menšin, kteří svým chováním mohou napomoci právě k bourání těchto zažitých stereotypů. Jedná se o velmi nelehký úkol, ovšem jeho úspěšné splnění by mohlo české společnosti přinést nespočet výhod jak v sociální, tak ekonomické rovině.

8. Seznam použitých zdrojů

Bibliografické zdroje

BAUMAN, Zygmunt. *Modernita a holocaust*. 1. vyd. Praha: SLON, 2003, 331 s. ISBN 80-86429-23-7

ČERNÝ, Václav. *Rasismus, jeho základy a vývoj*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 1995, 91 s. ISBN 80-85885-69-7

DANICS, Štefan. *Extremismus*. 1. vyd. Praha: Existencialia, Triton, 2003, 62 s. ISBN 80-7254-454-3

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus*. 1. vyd. Praha: SLON, 2012, 352 s. ISBN 978-80-7419-053-7

Evropské centrum pro práva Romů. *Nucené a kruté: Zpráva evropského centra pro práva Romů. Sterilizace a její důsledky pro romské ženy v České republice*. Evropské centrum pro práva Romů, 2016, 81 s. ISBN 978-963-89916-4 -5

FRIŠTENSKÁ, H. *Interetnický konflikt po roce 1989 s ohledem na soužití s Romy*. In: Romové v České republice. Praha: Socioklub, 1999, 24 s. ISBN 80-902260-7 -8

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4

HEŘMANOVÁ, Eva, PATOČKA, Jiří. *Lokální a regionální kultura v České republice: Kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008. 199 s. ISBN 978-80-7357-347-8.

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, 184 s. ISBN 978-80-7367-098-6

KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 6. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012. 204 s. Studijní texty; sv. 2. ISBN 978-80-7419-102-2.

KRYL, M. a kolektiv. *Rasismus, antisemitismus a holocaust*. 1. vyd. Praha: Doplněk, 2012, 256 s. ISBN 978-80-7239-262-9

LÉVI-STRAUSS, Claude. *Rasa a dějiny*. 1. vyd. Praha: Atlantis, 1999, 72 s. ISBN 80-7108-138-8

MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. vyd. Barrister & Principal, 2003, 655 s. ISBN 80-8659-845-4

NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 224 s. ISBN 80-7178-741-8

NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci – Vydavatelství, 1999, 129 s. ISBN 80-7067-952-2

PECHOVÁ, E., MARTÍNKOVÁ Š. *Vietnamská menšina v ČR: Náboženství, kultura, soužití*. In: *Identity v konfrontaci: Multikulturní výchova pro učitele/učitelky ZŠ a SŠ*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 446 s. ISBN 978-80-210-5558-2

PETRUSEK M., VODÁKOVÁ A. *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80-7184-311-3 .

ŠVEC, Jakub. *Příručka pro sociální integraci*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, 26 s. ISBN 978-80-7440-014

TRACHTA, Milan. *Kmeny: Skinheads*. 1. vyd. Praha: BiggBoss, 2011, 520 s., ISBN 978-80-903973-2-3

WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 223 s. ISBN 80-246-0099-4

Internetové zdroje

Agentura pro sociální začleňování. *Situační analýza sociálně vyloučených lokalit na území města Litvínov se zaměřením na sídliště Janov*. [online]. Praha 2009, 56 s. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dokumenty-pro-lokalitu-litvinov>

CANDRA, Robert. *Stínová zpráva o stavu rasismu v Evropě*. [online]. Český rozhlas, 2012. [cit. 2015-12-16].

Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radiowave/spolecnost/zprava/1035311>

Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. *Názory veřejnosti na usazování cizinců v ČR – březen 2016* [online]. Naše společnost, Praha 2016. [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7543/f3/ov160418a.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. *Postoje české veřejnosti k cizincům – březen 2016* [online]. Naše společnost, Praha 2016. [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7544/f3/ov160418b.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. *Tolerance k vybraným skupinám obyvatel – březen 2016* [online]. Naše společnost, Praha 2016. [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7540/f3/ov160411.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. *Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2016* [online]. Naše

společnost, Praha 2016. [cit. 2017-01-31]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7547/f3/ov160420.pdf

Český statistický úřad. *Demografie, revue pro výzkum populačního vývoje*. [online]. Praha 2015. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20555393/13005315q3.pdf/05492ae5-7188-4275-8372-c83b23f9821f?version=1.1>

Český statistický úřad. Charakteristika hlavního města Prahy. [online]. Praha 2016, 4 s. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/32989369/33012016chcz.pdf/0fa2a255-10f4-4a7c-92d3-270ed9b21006?version=1.0>

Český statistický úřad. *Národnostní struktura obyvatel* [online]. Praha 2014. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20551765/170223-14.pdf>

Dům národnostních menšin. *Ukrajinská národnostní menšina* [online]. Praha 2011. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.dnm-praha.eu/MENSINY/Ukrajinska>

HORÁKOVÁ, Hana. „Rasa“ a rasismus v Jižní Africe. In: *Rasa*. [online]. 2007 [cit. 2016-12-11]. ISSN 1803-6104. Dostupné z:

<http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080710100959.pdf>

KALIBOVÁ, Klára, CAKL, Ondřej. Rasově motivované násilí v ČR po roce 1989. In: *Romea* [online]. 2007 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z:

<http://www.romea.cz/cz/zpravy/rasove-motivovane-nasili-v-cr-po-roce-1989>

Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality MV ČR. *Extremismus: Souhrnná zpráva I. čtvrtletí 2016*. [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, Praha 2016, 9 s. [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>

Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality MV ČR. *Extremismus: Souhrnná zpráva 4. čtvrtletí 2016*. [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, Praha 2016, 6 s. [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: [http://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o -
extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx](http://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx)

Odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra České republiky. Co je extremismus. [online]. Praha 2007. [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: [http://www.mvcr.cz/clanek/clanek/co-
je-extremismus.aspx](http://www.mvcr.cz/clanek/clanek/co-je-extremismus.aspx)

Rada vlády pro národnostní menšiny. Ukrajinská národnostní menšina. In: *Vláda.cz* [online]. 2006 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/ukrajinska-narodnostni-mensina-16159/>

Rada vlády pro národnostní menšiny. Vietnamská národnostní menšina. In: *Vláda.cz* [online]. 2013 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/vietnamska-mensina-108870/>

Rada vlády pro záležitosti romské menšiny. *Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2015*. [online]. Úřad vlád České republiky, Praha 2016, 58 s. [cit. 2017-02-08] Dostupné z: [http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o -stavu-
romske-mensiny-za-rok-2015-146576/](http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2015-146576/)

Sešívaná mládež a Pro-Vlast proti uprchlíkům, islámu a antifašistům. In: *Antifa* [online]. 2016 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: [http://www.antifa.cz/content/sesivana-mladez-pro-
vlast-proti-uprchlikum-islam-antifasistum](http://www.antifa.cz/content/sesivana-mladez-pro-vlast-proti-uprchlikum-islam-antifasistum)

ŠILHAN, Jan. Experti politikům: Řešte protiromský rasismus, jinak přijdou pogromy. In: *Česká televize* [online]. 2013 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: [http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1079426-experti-politikum-reste-protiromsky-
rasismus-jinak-prijdou-pogromy](http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1079426-experti-politikum-reste-protiromsky-rasismus-jinak-prijdou-pogromy)

THOMSON, Stéphanie. Post-Brexit hate crimes have a context: Europe is more racist than the rest of the world. [online]. Word economics forum, 2016. [cit. 2016-06-15].

Dostupné z:

https://www.weforum.org/agenda/2016/05/europe-more-racist-and-xenophobic-than-before-new-report-finds/?utm_content=buffera6d4d&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer

VEJVODOVÁ, Petra. Politický extremismus a jeho základní charakteristiky. Extrémisté na české politické scéně. *Politický extremismus – jsme na něj připraveni?* [online]. 2012 [cit. 2016-12-12]. Dostupné z:

http://www.cevroinstitut.cz/upload/ck/files/Petra_Vejvodova.pdf

Vinni, slyšeli žháři z Vítkova. Dostali výjimečný trest. In: *Aktuálně.cz* [online]. 2010 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vinni-slyseli-zhari-z-vitkova-dostali-vyjimecny-trest/r~i :article:680557/>

Základní informace o městě. In: *mulitvinov.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.mulitvinov.cz/zakladni-informace/ds-53225/p1=82126>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Model extremismu

Tabulka č. 2: Zastoupení vybraných národnostních menšin žijících v ČR podle krajů

Tabulka č. 3: Počet Romů dle krajů

Tabulka č. 4: Výčet vybraných výzkumů veřejného mínění

Tabulka č. 5: Koho z následujících skupin obyvatel byste chtěli mít za sousedy? – časové srovnání (%)

Tabulka č. 6: Vztah k národnostním skupinám žijícím v České republice – vývoj v čase (%)

Tabulka č. 7: Názory na možnosti Romů v porovnání s většinovou populací (%)

Tabulka č. 8: Počet článků dle klíčových slov

Tabulka č. 9: Počet článků dle klíčových slov – Pražský deník

Tabulka č. 10: Počet článků dle klíčových slov – Mostecký deník

Tabulka č. 11: Základní charakteristika dotazovaných

Seznam grafů

Graf č. 1: Názory na množství cizinců žijících v ČR

Graf č. 2: Důvody k umožnění pobytu cizincům

Graf č. 3: Představují nově příchozí občané jiných národností problém?

Graf č. 4: Názory na cizince dlouhodobě žijící v ČR (%)

Graf č. 5: Koho z následujících skupin obyvatel byste chtěli mít za sousedy? (%)

Graf č. 6: Hodnocení soužití romské a neromské populace v České republice (%)

Přepis rozhovorů s vybranými obyvateli Prahy a Litvínova

Dotazovaná č. 1

Co si představíte pod pojmem národnosti menšina?

Národnostní menšina? Co si pod tím představím? Romy. Něco k tomu ještě mám říct? Já si myslím, že stačí, národnostní menšina jsou pro mě Romové.

Dobře, a jaké národnostní menšiny žijící v České republice znáte? Krom Romů, které jste teď zmínila.

Tak do toho se nepočítají třeba Ukrajinci, ne? Počítají? Tak třeba jako Ukrajinci, co tady pracují nebo Vietnamci, Číňani, to jsou asi všechno národnostní menšiny. Pod tím pojmem si představím cizince, co tu bydlí a pracují.

Znáte se osobně s někým, kdo je příslušníkem národnostní menšiny a žije v České republice?

No, tak znám pár Romů, ale jiný národnosti neznám, co by tady žili a pracovali, osobně, to neznám, jako nějak víc. Setkala jsem se třeba s pár Ukrajinkama, co mohly někde uklízet nebo takhle, v rámci třeba mé školy nebo zaměstnání, ale nikdy ne nějak víc.

A ve Vašem okolí nějací žijí?

Jo, vím o nich určitě.

Jaký je Váš názor na chování národnostních menšin v České republice?

Tak na některý mám dost pozitivní, třeba na ty Ukrajince, co se týká ženských, co sem třeba přijely za práci, dělají různé uklízečky nebo pomocný síly, tak o nich si teda myslím jen to nejlepší, protože si myslím, že jsou hrozně pracovitý a obětavý a strašně hodný. To samý možná i ty chlapi na stavbě, tak co, tak jako přijeli sem, většinou mají třeba rodiny doma na Ukrajině a posílají tam peníze, proti tomu vůbec nic nemám. To samý třeba Vietnamci, taky k nim chodím do večerky večer nakupovat a jsem ráda, že tu jsou, vůbec nic proti těmhle lidem nemám.

A jaký názor máte na ostatní národnostní menšiny, které jste předtím jmenovala?

No tak třeba proti Romům, já teda musím říct, že třeba konkrétně znám pár Romů, který jsou jakoby ze slušných rodin, vydělávají peníze, to je prostě kus od kusu no, asi nemám úplně obecný názor na všechny.

Co si myslíte o soužití těchto národnostních menšin a majoritní české společnosti?

No, tak to je dost ožahavé téma. Taky to je jak kdo, jakoby můj osobní názor je, že třeba tady ty přistěhovalci, co tady pracují, vydělávají peníze, tak proti nim vůbec nic nemám a myslím, že nám to tady vůbec nějak nezasahuje do našeho státu, to si tedy myslím já. No, ale pak jsou třeba nějaký menšiny, který mi přijde, že úplně nepracují, tak jak by měli a žít s nima je občas dost náročný, ale taky je to samozřejmě kus od kusu.

A v čem myslíte, že je toto soužití náročné?

No, tak třeba zrovna Romové si myslím, že z větší části se s nima nesžíváme úplně nejlíp z důvodu, že plno z nich třeba nepracuje, plno z nich krađe, jsou třeba drzí, to si myslím já. Pak je samozřejmě problém, ale na druhou stranu si myslím, že jsou i takový, co žijou normální život a jsou v pohodě.

A vy sama máte se soužitím zkušenost? Že byste třeba bydlela ve stejném domě s někým z některé národnostní menšiny?

Mám, no. Ale já jsem měla to štěstí, že jsem měla fakt slušnou rodinu, takže to mám jako dobrou zkušenost.

Jaký je Váš názor na možnost příslušníků národnostních menšin v určitých oblastech, které teď budu zmiňovat. První oblastí je přístup k bydlení.

Velmi špatný, si myslím já. Prostě to není takový, jako když Čech chce v Čechách prostě bydlet a najít si to bydlení, mají to prostě složitější, o dost složitější.

A v čem?

No, tak prostě v tom, že když jsou třeba Romové, ty si myslím, že to mají nejhorší, protože lidi jim to bydlení prostě dávat nechtěj, protože za tím hned viděj to nejhorší, že neplatěj, nepracují a že dělají problémy, takže si myslím, že pak je to horší. Ale říkám, je to kus od kusu, takže mi to přijde někdy dost nefér vůči nim. Myslím, že to má prostě složitý, že to je tady proti nim tak nastavený.

A setkala jste se s takovou to situací někdy?

Setkala, mám kamarádku, která je Romka, ale je to prostě slušná holka z normální slušný rodiny čistotný, vždycky pracovali a teďko zrovna říkala, že její přítel, který je taky Rom si sháněl bydlení a že je to problém jenom kvůli tomu, že jsou právě Romové, tak jim nechtěj dát nájemní smlouvy.

Další oblastí je možnost k získávání zaměstnání?

Tak to si myslím, že co se týče jako jiných národů, teď třeba dám příklad zase ty Ukrajince, tak to si myslím, že zase není takovej problém získat práci, byť si myslím, že je vždycky teda hůř placená, když jsou to uklízečky nebo chlapi na stavbě, tak si myslím, že to není úplně nejlíp placený, ale myslím si, že si vždycky tady můžou najít tu práci, protože jsou vděčný za málo, to je můj názor. Ale pak jsou tady třeba takový Romové, a ty už mají podle mě větší problém, protože zaměstnavatel si je hned hodí do škatulky „no, tak ty krađeš, nebudeš chodit do práce, jak máš“ a tu práci jim nedají, takže si myslím, že ty to mají teda složitější, to je můj názor.

Dobrá, jaký si myslíte, že mají národnostní menšiny možnosti v oblasti zdravotní péče?

No, tak to si myslím, že je možná větší problém než u Čechů jako takovejch. Možná, co se týče Romů, tak ty možná občas mají problém, aby je někde ošetřili, ať už je to třeba z důvodu, že si nemusejí platit zdravotní pojištění, což si myslím, že některý z nich nedělají, tak to si myslím, že pak je samozřejmě problém, aby je někdo ošetřil, ale to je to samý i u Čechů, že jo. Znáám plno Čechů, co tu celý život žijou a neplatí si sociální a zdravotní pojištění a pak mají samozřejmě taky problém.

Takže je dle Vašeho názoru problém v placení pojištění?

Tak jasně, pak můžou mít taky některý doktoři předsudky k národnostním menšinám, to samozřejmě můžou, ale nemělo by to tak být.

Další oblastí je oblast sociální podpory.

Tam si myslím, že se to nemůže rozdělovat, jestli jste třeba Rom nebo cizinec žijící v České republice, myslím si, že je to úplně na každým člověku, jak si to kdo vyběhá, protože všichni mají stejný práva. Každý nadává třeba na Romy, že mají všechno ze sociálních dávek, že žijou z podpory, ale to může mít i normální Čech, kdyby věděl jak na to a všechno si to vyběhal.

Takže si myslíte, že možnosti v této oblasti mají všichni stejné?

Jo, já si myslím, že možnosti mají všichni úplně stejné.

Máte přátele mezi příslušníky národnostních menšin žijících v České republice?

Dobrý přátele ne, mám známý, ale přátele ne.

Ale tu situaci si dokážete tedy představit?

To ano, to určitě.

A mezi kterými menšinami máte Vámi zmíněné známé?

Mám pár přátel Romů. To je všechno asi.

Co si představíte pod pojmy xenofobie a rasismus?

Tak pod tímto pojmem si představím, že je určitá skupina lidí, který si myslí, že na světě vládne jenom bílá rasa a neuznávají jiné národnosti nebo obyvatele tmavé pleti. No a xenofobie, to je, že máte třeba problém s jiným náboženstvím a tohle, ne? Já nevím, já to beru dost stejně. Když někdo řekne, že je xenofob, tak já si ho automaticky dávám do kolonky rasista, protože si myslím, že je to v podstatě jedno a to samý, to si myslím, já. Ten výsledek toho uvažování je stejný.

Jaký si myslíte, že je tedy princip rasismu?

Myslím si, že princip je teda, že člověk neuznává jakoby jiný lidi, jiný pleti, jinýho náboženství, jinýho vyznávání života. To si pod tím asi představím, že s nima má prostě problém.

A mohla byste jmenovat některé rasistické projevy ve společnosti, prosím?

No, to nemusíme chodit daleko, třeba druhá světová válka, co třeba dělal Hitler Židům, to je přece strašný. Takže já si myslím, že jakoby nějaký projev tady tý rasový a xenofobní nenávisti může dojít až do úplného extrému. Ať už je to vyhlazování Židů za druhý světový války, tak to máme prostě do dneška, vždyť se na to podívejte, támhle někde zbijou cikána jen kvůli tomu, že je to cikán, takže prostě jsou takovýhle lidi, tak to prostě je, to jsou projevy nenávisti prostě vůči jiným a může to dopadnout tím nejhorším způsobem, i smrtí a může to být úplně jakkoliv.

Řekla byste tedy, že je v České republice rasismus a xenofobie?

Určitě a myslím si, že hodně.

Proč si to myslíte?

Proč si to myslím? No, protože to vidím, vidím to denně ať už je to ve zprávách nebo jak kdo mluví třeba o cikánech, tak prostě s tím se setkávám dnes a denně. Prostě to tak je. Nevím proč, se to děje, ale je to tak. Nemám nějak konkrétní jako odpověď jako.

A jaký je Váš názor na tento stav?

Já si o tom myslím, že je to špatný, jako určitě je to špatný, no. Ale samozřejmě, některým lidem se nemůžu divit. Jako mam přítele, který celý život vyrůstal na severu Čech a vim, že tam měl velké problémy, co se týče Romů, takže ten má na to svůj názor, troufnu si říct, že je třeba rasista, ale chápu jeho postoj k tomu,

protože v tom žil a nesetkal se asi s těma nejlepšíma, tak na to má nějaký svůj názor, já jsem se třeba setkala s plno Romama, který byli slušní, dobře vychovaní, pracovali, takže jsem mezi nima dělat nějaký rozdíl.

Myslíte tedy, že v tomto případě hraje roli lokalita?

Myslím si, že určitě. Když prostě žijete někde, kde se těchto lidí vyskytuje hodně a vidíte, že plno z nich tam třeba nepracuje, dělá problémy a krade, tak to ve vás určitě něco zanechá.

A myslíte, že lokalita je jediný faktor, který to ovlivňuje?

Ne, tak určitě to není jediná věc. To je prostě určitě v tobě, to se může i ne jako dědit, ale já nevím, narodí se dítě a dítě vyrůstá v tom, že táta je těžkej rasista, no tak taky může být, protože to má vštěpený od narození, to podle mě taky může být důvod. Pak s nima samozřejmě můžeš mít nějakou zkušenost a to tě podle mě nejvíce jako ovlivní. Jakože já nevím, okradou tě a ty víš, že je to Rom, tak už je to pro vás prostě cikán, který krade, ale může to přitom udělat i bílejší, že jo. Ale jako když je to jiná národnost, ta to pak samozřejmě se to líp jako hází na někoho. Víte, jak to myslím.

Máte k rozhovoru něco, co ještě nezaznělo, ale chtěla byste to sdělit?

Ne, díky.

Dotazovaný č. 2

Co si představíte pod pojmem národnostní menšina?

To je nějaká menšina, která žije v národnostní většině.

Jaké národnostní menšiny, již konkrétní, žijící v České republice, znáte?

Tak asi Vietnamci, Ukrajinci, nějaký Arabové určitě, Romové, to sou asi všechny, který mě teď napadají.

Znáte se osobně s příslušníky národnostních menšin žijících v České republice?

Hm, pár asi jo.

A jaké?

Nevím, sem tam nějaký Ukrajinci, Vietnamci, u kterých nakupuju velmi často. Nevím, ale tak z dětství mám nějaký kámoše romský.

Jaký je Váš názor na chování národnostních menšin v České republice?

Nevím, nepříjde mi, že by chování jako převyšovalo u národnostních menšin nad chováním národnostní většiny.

Můžete to, prosím, trochu rozvést?

Nepotřebuju to moc rozvést, nepříjde mi, že by se to projevovalo nějak extrémně odlišně než jako proti jiným lidem.

Co si myslíte konkrétně o soužití národnostních menšin s majoritní českou společností?

(smích) No, moc dobře to nefunguje.

Proč tomu tak je, podle Vás?

Nevím, lidi se bojejí asi těch lidí, těch národnostních menšin, na který se ptáte.

Proč myslíte, že se lidé bojejí?

(smích) Protože moc jako to neznají, nebo já nevím, prostě se bojejí je poznat, protože jim přijdou jiný. Takže to soužití v Čechách je na špatný úrovni, lidi prostě mají strach je poznat, protože se šířej všelijaký pomluvy a historky o tom, jak se ty lidi třeba chovají, a pak je prostě podle toho kategorizují.

Myslíte si, že se to týká všech zmíněných národnostních menšin?

Všech asi úplně ne. Lidi mají rádi Vietnamce, protože hodně pracují, takže Vietnamci moc nevaděj (smích).

Jaký mají zástupci jednotlivých národnostních menšin možností v několika oblastech, které budu jmenovat. První z těch oblastí je možnost získání bydlení.

Hm, asi mají omezenější možnosti. Spousta lidí řekne, že by domu „cikána“ nechtěla, protože mu to tam zdemoluje, vybilí, takže jako určitě to mají složitější.

Druhou oblastí je možnost získat zaměstnání.

Dost podobnej příklad jako s tím bydlením, nemají to prostě moc jednoduchý. Lidi jsou nucený pracovat na nižších postech, protože se jim tady třeba některý vzdělání neuznává, což je třeba spíš příklad Ukrajinců. No, mají to složitější určitě než ta většinová společnost. Třeba ty Ukrajinci jsou kvalifikovaný, ale bohužel spousta vzdělání, který dosáhli na Ukrajině, se jim tady neuzná, a proto prostě...Z mojí zkušenosti z práce prostě vim, že člověk vzdělaný v oboru elektro, tak u nás dělal prostě řadový montéra. Prostě mu to jeho vysokoškolský vzdělání tady neuznali. Je to složitější, no.

A u těch ostatních národnostních menšin?

Tak Vietnamci ty pracují, ty sem jezdejí většinou pracovat a pracují hodně, no. A Romové? Spousta by z nich pracovat chtělo, ale nedostanou žádnou práci.

Proč si myslíte, že to tak je?

Ale tak je to pořád o tom, že ty lidi se bojejí ty lidi zaměstnávat, že mají třeba i nějaký špatný

zkušenosti, tak jim tu práci potom nechtěj dávat, protože se boje, že jim tam nebudou chodit nebo že jim tam něco seberou a tak. Koluje prostě takový povědomí, že když budeš Romy zaměstnávat, tak se vám to ve zlym vrátí, no. Ale je to i našim špatně nastaveným sociálním systémem, že jako ta hranice mezi tím jestli budete pracovat a nebudete, je dost nízká, takže jestli mám jít pracovat za minimál nebo dostanu o litr míň, když budu doma, tak to rozhodování je potom jasný.

Další oblastí jsou možnosti k získání zdravotní péče.

To maj asi všichni stejný.

A poslední oblast je oblast sociální podpory, přístup k ní.

To mají všichni stejnej.

Máte přátele mezi příslušníky národnostních menšin žijících v České republice?

Jo.

A mezi kterou?

Tak mezi Romama určitě, v pracovním prostředí nějakí Ukrajinci, mám v sousedství jednoho Vietnamce, se kterým se kámoším, takže jo, mám. Nemám s tím problém.

Co si představíte pod pojmy xenofobie a rasismus?

Co si pod nimi představuju? Nevim no, tak je to spojený s tím strachem z těch jiných jakoby ras, který u nás žijou nebo by měly žít. Ať už je to spojený teďko třeba s uprchlíkama nebo je to problematika teď hodně aktuální. Lidi se prostě boje, dělaj pochody, jsou najednou hrozně jako hrdý, přitom nevědí na co a boje se, že jich tady bude milion, ale přitom tady žádný nejsou (smích). Jsou vyděšený z ničeho, jsou vyděšený z tý mediální masáže, která jako existuje.

Jaké jsou konkrétní projevy rasismu krom pochodů, které jste zmínil?

Tak jsou určitý hnutí, který jsou pravicově založený, rasisticky. Jsou to třeba „hákoši“ a spousta jako rasistů je i mezi národnostními menšinama.

Podle toho, co jste řekl, jak byste shrnul princip rasismu?

Já nevim, nějaká generalizace lidí podle jejich rasy, no.

Myslíte si, že v České republice je v současné době rasismus a xenofobie?

Ano.

A jak se to projevuje? Kde se s tím setkáváte?

Tak mám internet a šíře to i lidi, nejen nějaký podivný plátky, ale i lidi. Tim, jak komentujou,

tak se šíří rasismus a xenofobie dohromady a každodenně.

A jaký je Váš názor na to, že to v České republice takto funguje?

Jaký mám na to názor? No, moc s tím nesouhlasim samozřejmě. Někd by měl šířit nějakou hlubší osvětu, jako třeba HateFree, kterému se to teda úplně nepovedlo. Potřebujem nový HateFree.

Dotazovaná č. 3

Co si představíš podpojmem národnostní menšina?

Národnostní menšina je určitá část lidí, který žijou v jinym státě než se narodily třeba.

Které národnostní menšiny žijící v České republice znáš?

Rusové, Romové, Ukrajinci, Vietnamci...Libanonci, Arabové a tak.

Znáš se osobně s příslušníky některé z národnostních menšin?

Znám. Tak tady s Vietnamcem všema, kam chodim nakupovat, s některejma si i tykám a Ukrajinku jsem měla kamarádku a kolegyni, ale ta se pak provdala, tak jsme se přestaly vídat a já hlavně už tam nepracuju, pak Ukrajinku, Lesju, ta pracovala na Budvarce, s tou jsme se taky kamarádili. Pak s Romama, tak teďka už to odeznělo, to bylo dřív spíš. Tady v Dejvicích je to, jaký to je, i když ke mně chodila dřív na kosmetiku Romka s dcerou.

Jaký je Tvůj názor na chování národnostních menšin žijících v České republice?

Já to neberu, jako z hlediska národnostních menšin, já to беру prostě, že může bejt bílej, fialovej, zelenej, žlutomodrej, ale když se chová jako kretén, tak je to úplně jedno kdo je, takhle já se na to nedívám. Je fakt, že třeba Romové jsou hlučnější, ale tak to je normální, protože jsou takový otevřenější, ale jinak na to nemam názor v podstatě. Mam na to názor, že člověk je člověk a jestli je blbec a chová se jak blbec, tak se tak chová.

Co si myslíš o soužití těch národnostních menšin a majoritní společnosti?

Spíš ti chci říct, že národnostní většina se poslední dobou chová úplně idiotsky, stačí se projet metrem nebo tramvají nebo být v hospodě a vidíš to, všichni jenom visej, maj srostlý ruce s telefonem, visej mimo reál na sociálních sítích, a když někoho zaskočíš nějakou otázkou, tak se začervená, protože ho nedělí od tebe monitor. Chápeš to? I malý děti už jsou takový, to je nejhorší.

A když se zamyslíš na to soužití této majority s minoritami, tak jak myslíš, že to funguje?

To je těžký jako, třeba konkrétně s téma Romama, když jich není někde jako moc a nedělaj velkej bordel, tak je to na pohodu. Třeba ve vesnici, kde žije moje ségra, tam žijou rodiny a jdou úplně v pohodě, to samý ve vesnici, kde máme chalupu, navzájem si ty lidi vypomáhaj a je to v pohodě. Já mam spíš furt tendence negativizovat tu většinu. Máš spoustu lidí, který jsou rádi, že jim večer došel chlast nebo cigára a dojdou si do první vietnamský prodejny, ale na druhou stranu budou držkovat, že jim tady berou práci, tak ať si tam jde někdo dělat a sedí tam dvacet čtyři hodin denně.

Dá se to hodnotit vůbec nějak globálně?

Já budu říkat furt to samý, prostě, když ty lidi se chovaj slušně, tak spolu můžou soužit, je to úplně logický. Nebo slušně, když si nedělaj navzájem problémy, co sám nerad, nečiň druhému.

Ted' se budu ptát na Tvůj názor na možnosti příslušníků národnostních menšin v několika oblastech. První oblastí jsou možnosti bydlení.

No, v podstatě nejhůř jsou na tom normální mladý rodiny s dětma, který jako...třeba si myslim, že romská komunita s tím problém nemá, protože oni jsou takový zvyklý se o tu, když to hnusně řeknu, smečku se postarat a prostě si to vydupat na tom úřadě. Je spousta lidí, pro který je to opruz a nemaj rádi administrativu s tím spojenou, tak se na to radši prstě vykašlou, aby měli klid. Tak si myslim, že paradoxně oni v tomhle jsou někdy zvýhodněný. Logicky, že jo. Když jich přijde třicet na úřad, tak ta úřednice už v rámci toho, aby se jich zbavila, tak jim to prostě přiklepne.

A v rámci běžného trhu s nemovitostmi, tržního nájemného?

No, to se odvíjí od peněz, že jo. Tak buď na to máš, nebo na to nemáš a je větší předpoklad, že, i když to nemusí platit, protože Vietnamci jsou dneska velmi bohatá komunita tady, když se podíváš, tak už nejezděj žigulikama, ale jezděj mercedesama, Sapa, to je velkej fenomén.

A jaké myslíš, že mají národnostní menšiny možnosti v oblasti získávání zaměstnání?

No, to je těžká otázka. Jako někde na něj budou koukat furt skrz prsty, protože je černej nebo fialovej, ale ty, co jsou hodně dobrý se jako prosaděj, si myslim. Nebo ty, co se teda neštitěj nějaký práce, tak práce podle mě, obecně, kdo chce pracovat v Česku, tu práci prostě sežene.

Nemusí to být práce, za já nevím, čtyřicet tisíc měsíčně, ale jako v Praze nedostatek práce není.

A myslíš, že jinde je?

Tak určitě, tak na tom severu a na Ostravsku, kde se rušily tady ty velké fabriky, tak tam je to těžký, ale zas na druhou stranu tam vznikaj takový ty, víš co, ty haly montážní, který zaměstnaj, viz Turnovsko, tam je spousta fabrik, který zaměstnaj hafo lidí a žijou si tam dobře, protože tam nic neutratěj, tam si vydělaj peněz pomalu víc jak v Praze, nájmy žádný neplatěj, protože každéj má svůj barák, že jo a všecko si vypěstujou a stejně křičí na Pražáky, že se mají špatně.

Další okruh je přístup ke zdravotní péči. Jaký myslíš, že ho národnostní menšiny mají?

Tak to si myslím, to bych vůbec neřešila, každéj doktor, co skládal Hippokratovu přísahu, takže jako, o čem se budeme bavit? Nesetkala jsem se nikdy s ničím, teda já tam moc, já mam trochu teda syndrom bílýho pláště, takže já se těm špitálům vyhejbám, ale nikdy jsem se nesetkala, že by někoho odmítli ošetřit.

Poslední okruh je přístup k sociální podpoře.

To si myslím, že funguje docela. Jako samozřejmě, že náš sociální systém se nepředá, ale kdo má nárok, ten prostě nějaký peníze dostane, ale samozřejmě se to nedá srovnávat se zbytkem Evropy, vyspělejší, když to řeknu takhle, nebo bohatší.

Ale pokud by šlo o přístup, tak ten mají všichni stejný, myslíš?

Tak tady hodně záleží na jakýho narazej úředníka, protože tady ten byrokratickej systém v našem státě je takovej, jakéj je, zkrátka.

Jak jsme se již trochu bavili o těch přátelích, tak se zeptám přímo, jestli máš nebo si měla přátele mezi příslušníky národnostních menšin, zmiňovala jsi tu Ukrajinku, někdo další?

No, tak ta Romy taky, pak Etiopana, Vietnamce všechny vlastně, co tady dělaj, ty sou v pohodě.

Takže ta situace je pro tebe představitelná v pohodě?

Pro mě to bylo vždycky v pohodě, jako já nedělím lidi na barvy, rasy.

Co si představíš pod pojmy xenofobie a rasismus?

Trochu mi splývaj, xenofobie a rasismus je prostě výsadní vlastnost všech českých lidí, nebo všech asi ne, ale většiny. Xenofobie je v zásadě strach z neznámého, to se nevztahuje jenom...nejvíc o tom křičej lidí, který v životě neviděli prostě uprchlíka nebo nějakýho muslima ani z rychlíku, asi tak. A taky se to

hodně odvíjí od vzdělání a inteligence, čím tohle je vejš, tak, i když to neplatí obecně, je spousta lidí, který jsou vysoce vzdělaný a maj názory jako...

Takže myslíš, že existuje nějaký takový determinant, který to nejvíce ovlivňuje?

Řekla bych vzdělání hodně, nebo spíš výchova. Jak seš vychovaná, co ti vštěpovali, když ti bude někdo od malička říkat, že cikán je fuj a ten tě chce podříznout, tak se toho budeš bát nebo taky společnost, s jakou se stýkáš, na jakých sociálních sítích se ty lidi pohybujou. Tam každéj napíše žluče ze sebe, a když by se měl vyjádřit prostě z očí do očí, tak se radši někam stáhne, si myslím teda já. Ale rozhodně to jsou hrozně, i když nemusej to bejt, já znám i hodně inteligentních lidí, který jsou prostě rasisti nebo minimálně téma kecama jsou rasisti jako. A zbytečně jako, protože nikdy nebyli v situaci, že by něco takovýho museli řešit. Jako tohle může řešit člověk, kterej bydlí někde tady v těch lokalitách, kam teda sestěhovali hodně Romů, oni si tam přitáhli ještě dalších tři sta lidí ze Slovenska, příbuzných, a oni maj věčně vybilenu zahrádku a vykradenou, tak ty chápu, že jsou naštvány, to bych taky byla.

Takže myslíš, že ta lokalita v tom taky hraje roli?

Tak samozřejmě, že hraje roli. Když je to moc jako nakoncentrovaný, tak...A spíš taky je problém dneska, že ty, víš co, že oni už nemaj tu autoritu, kterou poslouchali, Romové. Oni měli toho Vajdu, to byl týpek, kterej řek tohle takhle bude, přes to nejede vlak a všichni ho poslouchali, ale dneska je to i tou sociální situací, že tam není práce, je tam spousta problémů s drogama, s automatama, spousta těch už je závislejších na drogách a ty už neposlechnou žádnou autoritu a je úplně jedno, jestli jim to bude říkat bilej policajt nebo jejich nějakéj prostě kmenovej vůdce, už na to prostě kašlou. Hodně tady v tom pomáhaj takový ty pracovníci, terénní pracovníci nebo jak se jim říká, kterej je většinou z jejich etnika, no, ale myslím, že některý se z toho už vymykaj, že jsou takový nevychovatelný, když to řeknu takhle. Ale to není otázka etnika, to je otázka jako závislosti nějaký a tohodle. Protože ti to rozbourá, že jo, osobnost, každá takováhle věc.

Myslíš si, že je rasismus a xenofobie v české společnosti?

Myslím si, že je.

A s jakými projevy se setkáváš? Zmínila jsi, že na sociálních sítích jsou lidé radikálnější než v osobním kontaktu.

Na těch sociálních sítích se lidi víc odvážou, protože to je takový anonymní, že jo. A v reálu ty lidi poštekávají u píva nebo v tramvaji nebo v metru a nadávaj na něco, protože je masíruje prostě, média je masírujou. Hlavně bulvární média, i když ona je dneska celá Mladá fronta už bulvár taky až za hrob. Víš, že ty lidi, přijde mi někdy, že je taková snaha, i když si pustíš zprávy, tak je to celý černá kronika, že ty redaktori aby uhnali nějakou senzační zprávu, takže jedou teorii čím hůř, tím líp. Vždyť si vem, když jsou povodně nebo když někde se něco stane, tak je to hlavní zpráva dne a nikdo o ničem jiným nemluví a pozitivní zprávu neslyšíš nikde.

A jaký máš na tuto situaci názor? Myslíš, že by se něco mělo změnit?

Je to těžký, prostě ta společnost strašně zhrubla, víš. Lidi jsou na sebe hnusný, myslím si, že každéj si hrabe na svym písečku a každéj, kdo chce bejt jakoby jinej...Vem si, pro spousta lidí tady ty lidi, takový ty zachraňovači planety, co jedou někam na nějakou misi, tak pro hodně lidí jako, uvažujících tak jako středově, tak pro ně to jsou prostě blázni a nějaký vyžírkové. Já nevím jak to prostě jinak vysvětlit, ale myslím si, že obecně ten stav tý společnosti je prostě špatnej. Dneska třeba kolegyně v práci řeší případ s vnučkou, která má klasickeou, prostě pubertální stavy, takovou tu depresi, říká, že by se nejraději zabila a všechno je to touhle dobou, podle mě. Ona to má taky z nějaký šikany na sociálních sítích, je na antidepresivách v patnácti letech. Nevím, já jsem asi staromódní, já mám ráda svůj klid, a když je pohoda okolo a lidi na sebe nejsou hnusný. Holt jsem taková.

Myslíš, že jsme k tématu nezmínily ještě něco, co by bylo vhodné, aby zaznělo?

Jako nevidím řešení z týhle situace, když si vezmeš celou naši vládu, parlament, to je prostě sebranka tlučhubů, který si za každou cenu drzej svý křeslo, někdo tam třeba jde do tý politiky s nějakou nadějí, že něco změní, ale otráví ho to, otráví ho celej tenhle systém kompromisů a že nakonec z ničeho není nic, všechno se dělá na půl, aby se vlk nažral a koza zůstala celá. A nevím, kdy se tohle pokazilo.

Takže ty si myslíš, že rasismus je hlubší problém, který má spojitost s vývojem dnešní společnosti?

Myslím, že jo. Lidi jsou zbytečně strašený, že jo. Je teda fakt, že s nástupem tady těch, ale to je taky od doby, kdy existujou tyhle sociální sítě a ten příliv těch informací je obrovské, oni se

můžou prostě třeba na dálku zradikalizovat. Teď to vypadá, že bych chtěla zavést cenzuru, to nejde samozřejmě, ale nevím, kde ten problém vznikl, že je to takhle.

A myslíš, že dříve se rasismus objevoval v menší míře?

Byl takovej jinej, spíš si z toho lidi dělali srandu, byli konflikty, třeba se nějak mezi sebou pomlátili, ale nebylo to takhle na krev. Jako já si myslím teda, že spíš je to tím, že se hrozně rozvíraj nůžky v rámci světa mezi chudějma a bohatějma. Dneska prostě nejbohatší člověk na světě, jeho majetek je jak, já nevím, polovina těch nejchudších zemí. Tohle je hrozný. A tím jak ty informace se šířej, tak se to ke každému dostane a bude nespokojenej. Lidi říkaj, jak jsou smutný, že půlka Afriky hladový, ale ve finále se proti tomu dělá málo, nebo když nějaká humanitární pomoc existuje, jenže tohle se v životě nedostane k lidem, který to potřebujou, dostane se to k nějakým překupníkům, stejně jako zbraně a léky a nevím, jaký je tohle řešení. To by si teď všichni museli říct, tak já budu hodnej, už mám dost, tak dáme něco támhle tomu, kterej má málo, ale kdo tohle udělá? Nějaký lidi jo, ale málo. A nařít to direktivně, jako se teď snažej ČSSD s progresivní daní, to je nesmysl. Vytvoří to politici, který jsou trochu odtržený od reality. Já mam z toho takovou skepsi, jsem smutná, že to tak je.

Dotazovaný č. 4

Co si představíte pod pojmem národnostní menšina?

Tak samozřejmě první mě napadnou Romové, ale je to samozřejmě jakákoliv menšina, která žije na území nějakýho státu, kterej je majoritní, že jo, kterej je většinovej. Tak národnostní menšina je skupina lidí, která tam žije a je jiný národnosti.

A jaké národnostní menšiny, které žijí v České republice, znáte?

No, tak už jsem to říkal, Romové, žije u nás hodně Vietnamců, Ukrajinců, Rusů, Slováci jsou tady.

Znáte se osobně s příslušníky některé z menšin, které jste teď zmínil?

To rozhodně.

A s jakými, jestli se můžu zeptat.

Znal jsem pár Romů, znal jsem pár Slováků, Poláky jsem znal, který jsou okolo hranic česko-polských, Ukrajince nějaký.

Jaký je Váš názor na chování národnostních menšin v České republice?

Tak jak který, jo. Některý jsou docela v pořádku, třeba Slováci, takový ty národnostní menšiny, který jsou teda opravdu z okolních zemí, a dokonce můžu říct, že třeba i Vietnamci, že se chovej relativně slušně. Samozřejmě mám špatnou zkušenost s Romama, že jo, který jsou neustále nepřizpůsobivý. Zase nechci říkat úplně všichni, ale většina je taková.

Takže s většinou Romů, se kterými jste se setkal, jste měl spíše špatnou zkušenost?

S tou většinou určitě špatnou.

Co si myslíte o tom soužití těchto národnostních menšin a české většinové společnosti?

Tak myslím, že ty menšiny tady až tak velký problémy nemaj, co se týče společnosti, tak třeba i těm Romům dělá ta společnost, si myslím, pro ně hodně. Já, můj subjektivní názor je, že oni nedokážou využít, to, co se jim nabízí a naopak zneužívaj ty společnosti. Jinak si myslím, že jiný národnostní menšiny jsou naprosto v pohodě, že s těma problém není. Ale to zase říkám, nemyslím tím třeba všechny ty Romy, někteří se velice snažej.

Já se teď budu ptát na možnosti národnostních menšin v určitých oblastech s tím, že první oblastí je přístup k bydlení.

Tak přístup k bydlení, no asi zase záleží na tom, kdo jak chce. Záleží to na finančních záležitostech, samozřejmě, jestli maj dost peněz, tak to pro ně není problém. U těch Romů je, že maj tendence se srovnat do komunit nějakých, což tam je to asi trochu špatný, ale myslím si, že ta možnost bydlení u nás je docela přijatelná a myslím si, že pro každého jako. Jako přijatelná, říkám, je to otázka finanční, jo, ale jinak si myslím, že není problém až tak velikej.

Druhou oblastí jsou možnosti získat zaměstnání.

No, myslím si, že v poslední době taky nejsou špatný, ale samozřejmě je to rozdíl v tom, že jako většinou tyhle menšiny u nás dělaj práci, kterou nechtěj dělat Češi, že jo, takže tam dneska asi problém u nich s prací není, nemyslím si. Myslím, že práci mohou získat poměrně snadno, myslím, že naopak dneska je velká poptávka.

Další oblastí je přístup ke zdravotní péči.

Tam bych řekl, že je u nás výbornej, že u nás si není na co stěžovat, samozřejmě, jako vždycky a všude, nějaký problémy se vyskytnou, ale docela bych zdravotní péči v Česku vyzdvihnul.

Jo, tam si myslím, že, oproti jinejm evropskejm zemím a co mam i zkušenosti od lidí, co pracujou v zahraničí, tak vím, že teda, u nás je na vysoký úrovni.

Dobrá, poslední oblast je přístup k sociální podpoře.

No, řekl bych, že přístup k sociálním dávkám je, samozřejmě zase nemůžeme se porovnávat se západníma zeměma, je to asi trochu jiný, ale myslím si, že přístup k sociálním dávkám je u nás poměrně snadnej, protože pokud je někdo občan týhle republiky, tak sociální dávky dostává, že jo. Takže tam si myslím, že v tomhle problém není. Samozřejmě, že je to s porovnáním s životní úrovni, že nemůžeme brát sociální dávky, jako jsou v Německu, ale přístup je k nim celkem snadnej.

Takže všechny oblasti vnímáte relativně bezproblémově?

Jo, pozitivně.

Máte nebo jste měl přátele mezi příslušníky národnostních menšin žijících v České republice?

Tak to snad ani ne, možná kdysi jsem tady měl kamaráda z Polska, co tady pracoval, ale to je úplně jiná doba, to se bavíme o době před nějakýma pětaticeti lety, a to bylo Polsko na úplně jiný úrovni a u nás vlastně to pro něj bylo mnohem lepší, i když si myslím, že dneska už by to bylo stejný, že jo, že ty Poláci jsou furt někde na tom trochu hůř než my. Ale jinak takhle kamaráda, to asi ani ne, spíš takový známosti.

A je tato situace pro Vás představitelná?

Proč ne? Jako nemam problém nějaký.

Co si představíte pod pojmy xenofobie a rasismus?

Xenofobie je trochu něco jinýho než rasismus. Rasismus je absolutní nesnášenlivost s kýmkoliv, což jako k tomu mě někdy evropská politika dohání, k tomu rasismu, protože ač teda úplně ty lidi neznám, ale z toho, jak se začínaj prezentovat, třeba migranti nebo tohle to, tak tam si někdy říkám, že by se ze mě skoro ten rasista stal. No a xenofobie samozřejmě, jestli se na mě valí něco neznámýho a mám z toho obavu, tak je to přirozený a nevidím na tom nic špatnýho. Xenofob je každej druhej člověk, kterej se bojí něčeho, co se něj valí, netváří se přátelsky.

A vy máte pocit, že se na nás něco valí? Máte teď z něčeho takového reálný strach?

No, upřímně strach mám z toho, co se děje v Evropě, že jo. Jako teď v současný době se to tak úplně netýká naší země, ale v případě, že se

na nás naválí statisíce lidí z půlky Afriky, z Asie z Blízkého východu, tak tady určitě nějaká pohroma musí přijít pro tu Evropu. A teď otázka jestli to bude pohroma? Ale zatím, podle jejich chování, když je to samej terorismus, samej takovýhle záležitosti, kde umírají lidé, no tak jako, to k té xenofobii nutí.

A myslíte si, že je v současné české společnosti xenofobie a rasismus?

Jo, určitě, určitě. No, protože to zase vyplývá z té současné politické situace v Evropě, že jo. Myslím si, že ještě před nedávkem, když se tady objevovali černošský studenti, jakýkoliv studenti, tak s tím nikdo problém neměl, já rozhodně teda ne. Mě je jedno, jestli je někdo žlutý, červený, černý, jo, tak nemám s tím problém. Až ve chvíli, kdy to pro mě znamená nějaký nebezpečí, z nějaký větší imigrace, no tak pak už začínám být xenofobní a to přechází až v ten rasismus.

A u Vás to tedy pramení z toho, že se současnou migrační krizí jsou spojené teroristické útoky?

No jasně, samozřejmě.

Jaký máte tedy názor na to, že v české společnosti existuje xenofobie a rasismus?

No, tak asi úplně dobře to není, to samozřejmě s tím člověk nerad souhlasí, ale bohužel ten vývoj je takovej, že se člověk těm obavám neubrání, protože pakliže najednou zjistím, že sem přijde, já nevím, dám příklad, sto tisíc lidí, mezi kterejma, i když dneska říkají, že je to, dejme tomu, deset procent lidí, nějakých radikálů nebo něco, ale i to je dost na naši republiku. Takže si myslím, že kdyby třeba dneska povolilo Turecko nějaký přechody a tohle to, tak naše malá země na to vlastně nemá. Nemáme na to ani prostor, na to ubytování, ale prostě rozhodně si myslím, že rasismus tady v podstatě žádné nefunguje. A že nejsem nevstřícný třeba k imigrantům, když to vezmeme, kolik tady těch menšin je, kolik tady pracuje Ukrajinců, kolik tady pracuje Vietnamců, kolik tady pracovalo a zůstalo lidí třeba z Kuby a já nevím, různých zemí, takže jako, Češi se tomu nebránějí. Vadí mi ta vlna lidí, úplně jiných, odlišných, já nevím, sociálních zvyklostí, hygienických zvyklostí, kulturních zvyklostí, prostě se to neslučuje se středem Evropy.

Myslíte si, že jsou tyto kulturní vzorce, které s sebou lidé nesou důležité?

No, určitě.

Nejprve jste uvedl, že rasismus v Čechách je, nyní říkáte opak, jak to tedy je? Jsou tu nějaké rasistické projevy?

Já si myslím, že trochu jsem to možná i přehnal, že rasismus až tak, jo. To je, u nás ty projevy asi tak velký projevy nebudou, já si myslím, že ne, jo, i když takhle nás třeba nazývají někdy Romové, že jsme rasisti, možná některá menšina někde někdy nějaký výkřik, jo, tak až ne. Jako, vychází to, podle mě, z té xenofobie, z toho strachu z neznámého, z toho co se děje, z těch různých určitých tlaků, který jsou možný. A myslím si, že z toho by mohl vyplynout určitý druh rasismu, jo, že člověk si řekne, tak tyhle ty ano, tyhle ty ne, což bych nerad, aby někdy vzniklo, protože lidi mi nevědí, jako takový a je mi úplně jedno, jaká je to barva, ale jako jednoho dne bych mohl říct, ano, jsem rasista.

A co myslíte, že by pomohlo k tomu, aby se z xenofobie ten rasismus nestal?

Tak rozhodně rozumný nějaký přístup, samozřejmě přijetí nějakých imigrantů, který teda přijímáme odjakživa, zůstalo nám tady už z dob, já nevím, před třiceti lety, spousta lidí z Afganistánu, spousta lidí z téhle těch zemí, takže to není, že bysme to mu byli nevstřícný, ale samozřejmě zabránit tomu, aby sem přivaly lidi, který jako neutíkají před válkou, což je falešná představa, falešný proklamace evropských politiků, některých, nevím, kdy přišli na tenhle ten nápad, že jsou to lidi, který utíkají před válkou, není to pravda, že jo. Takže z tohohle mi vychází to, že z toho bych měl obavy a možná by se ze mě mohl stát i rasista, protože někdo by se choval, ne, že je jiný národností, ale choval by se jinak, zaváděl by jiný kultury a to je to, co asi těžko bych snášel, protože jako může se to snášet na velké ploše, ale těžko to můžeme snášet na malé ploše, aby tady byly vyložené takový etnický rozdíly, hlavně v té kultuře. Jestli sem někdo přijde a řekne, ano, já utíkám před válkou a jsem muslim a budu se chovat slušně a chci bydlet tady, ne, že si přivedu osmdesát člennou rodinu do vašeho baráku, já mám tady pěti člennou rodinu, bude tady se mnou bydlet a chci být váš soused a mám vás rád, tak my ho budeme mít rádi taky, ale ne, že s tím, že sem přijde osmdesát členů, který nebudou pracovat, budou pobírat dávky a budou vyřvávat mi tady pod oknem, že chtějí měšitu a že chtějí Bůh ví, co všechno, když jsem jim umožnil být pod jednou střechou s náma. Takže já říkám, já mám představu, že xenofobie a rasismus je něco

úplně jiného, ale z xenofobie se rasismus může vyvinout.

Je ještě něco, na co jsem se nezeptala a chtěl byste to zmínit?

Já myslím, že jsem řekl všechno, díky.

Dotazovaný č. 5

Co si představíte pod pojmem národnostní menšina?

Malá skupina obyvatel, která má já nevím svoje zvyky, svůj původ, která se odlišuje od většiny.

Národnostní menšiny žijí i v České republice, jaké si myslíte, že to jsou?

Tady jsou snad všechny národy, co můžou být, jsme multikulturní republika. Ale nejvíce zastoupený jsou asi Romové, to je národnostní menšina, dál asi vietnamští prodavači, Turkové.

Znáte se osobně s příslušníky některé z národnostních menšin žijících v České republice?

Znám.

Mohu se zeptat, s jakými?

S Romama, já jsem dělal na sociálce. Nebo spíš na recepci sociálky.

Jaký je Váš názor na chování národnostních menšin žijících v České republice?

Jak který, některý jsou přizpůsobivý, některý se nedokážou přizpůsobit, využívají sociální systém České republiky, nejhorší problém bude asi to, že se nechťej ani začlenit mezi ostatní lidi, nechávají se ovlivňovat svými rodiči, s tím, že konkrétně třeba u Romů, se kterými mám největší zkušenosti, tak prostě jejich systém života je takovej, že pobíráme sociální dávky a učíme to svoje děti, aby je pobíraly dál, protože to u nás vidí, že nemusíme pracovat a máme se dobře.

Takže vnímáte jako důležitý jakýsi generační přenos?

Ten je úplně nejdůležitější. Prostě oni to vidí u svých rodičů, že máma s tátou jsou doma24/7, peněz mají spoustu, mají nový telefony, nový televize, mají svoje poradny romský, který jim fakt poradí, o co si můžou zažádat a zažádat si můžou fakt o všechno, kde normální česká, bílá ženská musí...Konkrétně dneska jsem se bavil s jednou mamkou, která kupovala aktovku za nějakých 13 stovek a říkala, že na ni musela ušetřit, jenže oni dostávají příspěvky od státu na veškerý vybavení pro děti, který nastupují do prvních tříd základních škol.

Máte na mysli tzv. pastelkovně? Myslím, že to je plošná dávka, nikoliv pouze pro Romy.

No, teoreticky je to plošný, ale ani se to prostě nenabízí těm bílejším. Jako já neřikám, že to je o bílejších tohle konkrétně, ale využívají toho fakt jen ty lidi na sociálce.

A co si myslíte o chování ostatních zmíněných národnostních menšin?

Vietnamci – pracovní luxus. Ty maj pracovní nasazení, že to by jim mohli některý podnikatelé závidět. Oni tam prostě bydlí v tom krámě, jo, všichni na ně nadávají, že nakupují v Kauflandu, vykupují akce, ale ty samý lidi, co na ně nadávají, pak jdou k nim, protože maj otevřeno do osmi a kupují si to tam za ty levnější peníze. Takže pro mě jsou ty lidi pracovitý. Dobře, neodváděj daně, využívaj toho, že na padesát Vietnamců se odvádí u jednoho daně, ale jsou pracovitý, začleňují se, posílaj děti do škol, tvrděj režim, děti vidí, že od malička rodiče pracujou od šesti do šesti. Snaží se začleňovat i ty děti v tom krámě.

Co si myslíte soužití národnostních menšin a české majoritní společnosti?

Ty menšiny se distribuujou nebo odstrkávaj samy, ony prostě nedokážou žít s normálníma lidma, prostě jako jakýkoliv problém v Janově. Janov byl bílý město, začali se tam nastrkávaj tadyhle ty sociálně slabý lidi a udělali z toho prostě ghetto. Původní useláci jsou tam nešťastný, zrovna bejvalá kolegyně z práce prostě má dennodenně problémy. Prostě kvůli tomu, že oni nemusí chodit do práce, tak prostě neberou ohledy na ostatní lidi, který pracujou.

Proč myslíte, že vzniklo toto sestěhování do Janova?

Tam už to byl problém v tom, jakoby od politiků, protože z toho udělali vyhraněnou oblast a začali je tam jakoby sestěhovávat sami. To samý v Chánově v Mostě, taky vystrčená oblast města, tak je tam začali nastěhovávat, protože tam nikdo nechtěl bydlet a prostě zničili to tady tím. Ale je problém, že do normálního města, jako kamkoliv je začnete stěhovat, tak prostě tam začnou bejt problémy. Vylámaný schránky, vypálený vchody, vykradený vchody, prostě oni ani nechtěj, oni jsou kočovnej národ, oni chtěj bejt pospolu. Oni chtěj uzavřenou komunitu, oni to i o sobě říkaj, že chtěj mít uzavřenou komunitu, kde se nemusí před ničím hlídat a hlídat se akorát sami sebe navzájem.

A můžu se zeptat, zdali jste to slyšel přímo od nich?

To znám z praxe.

Ted' se budu ptát na možnosti národnostních menšin k přístupu k určitým oblastem s tím, že první oblastí je přístup k bydlení.

Jaké mají příslušníci národnostních menšin žijících v české republice možnosti v přístupu k bydlení?

V podstatě jako jakýkoliv jinej člověk. Žádaj si o byt, existuje spousta agentur, jako třeba pan Sieber v Mostě, ten má realitní agenturu a normálně Romům poskytuje jakýkoliv byt, kterej si vyberou s tím, že prostě pravidelně platit nájem, nebudou dělat bordel a x komentářů jsem od něho četl, že prostě fakt jsou jenom problémy s nima. Nezaplacený věci, s tím, že sociálka dává některý peníze přímo jim do ruky, tak oni už to neposílaj dál na energie, maj prostě volbu jakéhokoliv bytu, tím, že už maj prostě takový jméno, tak je akorát nechtěj ubytovávat, protože ty lidi s tím maj už nějakou špatnou zkušenost.

Myslíte si, že tyto zkušenosti pak mohou působit na Romy plošně?

Já si myslím, že pokud prokážou už při tom primárním jednání, že maj stálou práci, povinnosti... Já třeba neřikám, že jsou všichni takový, je spousta Romů prostě který fungujou a který by si nedokázali představit nechodit do práce a s takovejhlma asi není, ne asi, ale určitě není žádný problém, tyhle si můžou bydlet kdekoli chtěj. Naopak většina těch, to je prostě nějaká ta generační linka náká, která se povedla a ty rodiče už od x předků pracovali a tam se to sune dál a oni maj prostě automatický návyky, posílaj děti do školy, můžou si vybírat bydlení, maj na výběr. Je to prostě záležitost čistě jejich a je to prostě tím, že si udělali takový jméno, proto jsou většinou odsunováni do krajních oblastí.

A myslíte si, že to je dobré řešení, konkrétně extrémně jako je Chánov či Janov?

To určitě ne, je to prostě blbý řešení.

A napadlo by Vás nějak jiné?

Tam prostě se musí změnit u nich to chování, jinak prostě je ty starousedlíci brát nikde. Třeba na Meziboří nikdy nějak nebydleli cigáni a nastěhovaly se tam dvě rodiny a celej „Mezák“ si už prostě na ně dával pozor, protože zjistili, že tam bydlej cigáni a už se to tam prostě bavilo mezi lidma, různě o tom, že tam bydlej cigáni, ať si dávaj lidi pozor na věci a tak podobně. Už je to prostě předurčeněj, třeba i špatněj názor, třeba konkrétně u nich to nemuselo bejt takový, ale prostě je to tak.

Další oblastí je zaměstnání a nemusíme se bavit jen o Romech, jsou tu i další národnostní menšiny, jakou myslíte, že mají možnost získat zaměstnání?

To záleží čistě na vzdělání, pokud někdo dodělá devět let základky a pak vlez na sociálku, udělá si dva haranty, tak ho v životě nikdo nezaměstná, protože i zametač ulic musí mít nějakou zodpovědnost a ty lidi prostě tu zodpovědnost nemaj- bavíme se o Romech, Vietnamci, ty fungujou úplně automaticky, tam neexistuje... Já jsem viděl jednoho Vietnamce na sociálce, na pracáku to samý, jeden Vietnamec a to byla nějaká úplně výjimka a já nevím, prostě to byl takovej duch (smích), to jsme všichni na něj koukali. Ale prostě je to o vzdělání, je pravda, že Vietnamci se podporujou finančně navzájem, že to je čistě uzavřená komunita, která se skládá na nějakýho člověka, kterej se dotáhne do určité oblasti, oni ho podpořej finančně, založej mu krám a on to tý komunitě zase zpátky splácí. Tohle prostě Turkové to samý, komunita uzavřená, podporujou se navzájem a on to pak zas vrací tý komunitě a funguje to takhle, že se tam tahaj furt nový a nový lidi.

Romové zas fungují velmi na rodinných vazbách, nemyslíte?

Ty maj čistě rodinný vazby, ale trochu jiný než pracovní.

Další oblastí je přístup ke zdravotní péči.

Jaké mají zástupci národnostních menšin možnosti v přístupu ke zdravotní péči?

To asi jak kde, já si myslím, že tady konkrétně u nás jsem nezažil, že by byli nějak diskriminovaný. Taky si myslím, že v dnešní době lékařského zastoupení Arabů si myslím, že oni neupřednostňujou nějakou národnostní většinu.

A poslední okruh je sociální systém, sociální podpora.

No a co byste chtěla vědět (smích)?

Ptám se na možnosti v této oblasti.

Sociální systém je špatně nastavenej, prostě tím, že v nějakým 89 nebo 90 roce tady se založil welfare state, tomu myslím říkali, jako sociální stát, tak se prostě nahrnula veškerá tahle komunita, ta která toho chtěla využívat, sem. Prostě veškerý výhody, příspěvky prostě totálně na všechno, se založily romský poradkyně, který jim uměly poradit tak, že využili fakt každý koruny a bylo to tak, že dostávali příspěvky na televizi, oni tu televizi koupili, přinesli účet na sociálku, dostali peníze za tu televizi a tu televizi šli okamžitě prodat.

A s tím jste se přímo setkal, když jste na té sociálce pracoval?

Ano. Večer to naházeli do automatů a večer přišli řvát na sociálku, že nemaj peníze. Nebo se

mi stalo že i, když jsem dělal na tý recepci, že mi tam přišla frajerka se sedmi dětma, že je prostě nechce, že ať jí daj okamžitě peníze na jídlo anebo, že je tam nechá, cigánka. Udělá tohle jakékoliv normální člověk, tohle? Měla jich sedum.

Takže myslíte, že ty možnosti mají konkrétně Romové větší? Nebo myslíte, že existuje rozdíl v tom poskytování sociálních dávek?

Je rozdíl, že na úřadech nejsou poradci pro sociálně slabé, ale jsou tam jenom romský poradci pro sociálně slabé, který neradí normálním lidem, ale jen Romům. To je ten velký rozdíl.

A kdyby fungoval poradce obecně pro sociálně slabé, tak, miřím k tomu, jestli existují nějaké privilegované sociální dávky pro určité skupiny občanů?

Ne, ne, ne, tam je jenom neznalost toho, že by si o to mohli zažádat, protože jim to nemá kdo říct.

Další otázka je, zdali máte přátele mezi příslušníky jakékoliv národnostní menšiny, která žije v České republice?

Ty jo, přátelé - kamarádi, to asi, ty jo, že bych zavzpomínal...S jedním, se dvouma cigánama jsem se bavil ještě na základce, ale pak ty vazby byly zprětrhnaný a teď to nijak nevyhledávám, protože jsou to lidi prostě trošku jinde.

Ale je pro Vás ta situace představitelná?

Že se s někým budu bavit? S normálně pracujícím člověkem, kterej normálně smýšlí ano. Nezáleží na nějakym prostě, jestli je cigán nebo Turek, jestli je to normální člověk na nějaký normální inteligenci s normální prací a normálníma zásadama, tak ano.

V posledním okruhu nás čekají jen dvě otázky a to, co si představíte pod pojmy xenofobie a rasismus ať již dohromady nebo zvlášť?

Nesnášenlivost k jiné rase. Nesnášenlivost k jiným lidem.

A jak se rasismus konkrétně projevuje?

Nevim, to je hodně to, jak to říct nějak rozumně...Je to o patriotismu třeba, že spousta lidí bere Českou republiku jako svůj domov a využívá nebo využívá, vidí prostě, že ten domov jako takovej je využíván jako parazity a jemu se to prostě nelíbí. A chce proti tomu něco dělat, chce proti tomu zakročit rozumně nebo nerozumně v extrému.

A myslíte, že se to v České republice děje? Že tu je rasismus a xenofobie?

Ano.

A v jaké míře?

V takový bych řekl i oprávněný. V oprávněný míře.

Máte něco, co byste chtěl říci, co nezaznělo?

Asi nic, ty jo (smích).

Dotazovaný č. 6

Co si představíš pod pojmem národnostní menšina?

Pod pojmem národnostní menšina si představím osoby, které jsou v procentuálně menším obsazení oproti ostatním skupinám.

Jaké národnostní menšiny, žijící v České republice, znáš? Můžeš říct třeba ty, co si myslíš, že jsou nejpočetněji zastoupeny.

Nevim...Národnostní menšiny...Ukrajinci, Romové...

Znáš se osobně se zástupci některé z národnostních menšin žijící v České republice?

Asi znám samozřejmě.

A můžu se zeptat se kterými?

Určitě se můžete zeptat, dejme tomu asi kusový záležitosti, dejme tomu Ukrajinci, Romové určitě...To je asi všechno.

Jaký je Tvůj názor na chování národnostních menšin v České republice?

Ty jo, já se s nima moc nestykám, takže jakoby spíš, samozřejmě mám nějaký spíš jako negativní, ale tím, že vyloženě nevyhledávám negativní nebo pozitivní, tak spíš nemám názor. Je to spíš tak, že je to teď poslední dobou centrem nějakých diskuzí nebo něco podobného, ale jakoby nezapojuju se, nějak jenom vyslychám. Takže ani jako vyloženě nemám nějaký názor.

Co si myslíš o soužití české majoritní společnosti a jednotlivých národnostních menšin? Jak si myslíš, že to funguje?

Ježiš, asi jak kde, nemam přímo...Nechci tady furt říkat, že bych byl bez názoru, mam prostě nějaký osobitý pohled, což prostě ne vždy se potom ztotožňuje s nějakým aktuálním děním, když něco zažiješ, tak už víš, že asi problém je všude, zároveň ten problém na jiný straně nemusí být. Je to prostě jak kde. Když se prostě bude vyskytovat tam, kde ty menšiny jsou ve větších procentech, tak samozřejmě ty problémy tam bude mít.

Takže si myslíš, že to závisí na koncentraci těch osob?

Určitě. Tak pak tam převládají ty negativní názory a jakoby ty tvoje pohledy můžou být

potom zkruslený, protože tam převládají ty jejich.

Já se teď budu ptát na možnosti národnostních menšin v konkrétních oblastech. První oblastí je možnost přístupu k bydlení. Jaké si myslíš, že mají menšiny v České republice možnosti v této oblasti?

Tak ono je to založený na nějakym finančním...prostě ty individuální podpoře, nemyslím si, že to je přímo spojený s téma menšinama nebo možná mám, nebo spíš doufám, že mám takovej pohled, že když tam přijde Čech, kterej nemá takovejhle support, tak bude na tom stejně jako ty menšiny, to si myslím, že to, no...Samozřejmě potom je dotaz, že většina těch menšin nemá takový finanční příjmy pro to bydlení, musí si vystačit s něčím horším, každopádně si myslím, že to není úplně ovlivněný tím, co jsi zač, si myslím.

Druhá oblast je možnost získání zaměstnání.

Nevim, vim, že je to takový rozšířenější tohle to, že se víc řeší, kdo to je vůči zaměstnání kde to už je zas spojený s tím, že je větší procento, že potkají nějaký procento lidí s tím pohledem, že by zastupovali prostě to svoje, buď ten podnik nebo tu firmu, co by tam dělali, aby ta firma vystupovala v nějakym jakoby lepším pohledu, když to tak nazvu, ale asi to bude horší než v tom bydlení, určitě to bude trošku záviset na tom, kdo to je, ale když, zase, když se bavíme o tom, když sem přijde někdo, kdo má vystudovanou tu střední školu, tak si myslím, že může dělat stejný to zaměstnání jako ty lidi. Ale asi to má horší, to si myslím, že má problém sehnat práci, než když se podívám z toho pohledu k bydlení.

Naznačil si, že si myslíš, že se firma bude bát někoho z menšiny zaměstnat, aby si tím nezkažila pověst?

Asi jo, asi jo, to je prostě takový... a i se o tom víc mluví než o tom bydlení, možná...si myslím, že spíš tohle bude problém, no.

Třetí oblast je přístup ke zdravotní péči v České republice.

Nevim, to netuším. To nemam asi názor, netuším, čím musíš projít, abys ten přístup měla v nějaký potřebný výši, nevim, fakt netuším.

Dobře, poslední oblastí je sociální podpora. Jaký si myslíš, že mají zástupci národnostních menšin přístup k různým formám sociální podpory?

Jasně. To si myslím, že je nějak dáno zákonama, že prostě tam to nějak funguje. Sice se to nějak furt řeší, ale to je asi daný, to je neměnný, není? Nevim, myslím si, že v nějakym tom základním

hledisku na to právo mají a myslím si, že i toho využívají, když dodrží prostě nějaký ty body. Ale nějak sem tím neproběh, takže nevím, co všechno musíš, ale myslím si, že to nějak funguje.

Máš přátele mezi příslušníky národnostních menšin?

Nemyslím si. Nemam přátele, nenazval bych to tak.

A dokážeš si takovou situaci představit?

Určitě si...přátelé, ježiš, možná mám přátele, nebo mám lidi, s kterými se bavím, s kterými sem chodil na fotbal, byli to prostě i Ukrajinci, nebo Romové nebo to. Ale přátelé asi ne, tu situaci bych si asi dokázal představit, ale jakoby já osobně nemám moc přátel, spíš jsou to známý. Nenechám nějak...vybírám si a tohle teda není úplně založený na nějakých, co to je zač, ale co on pro mě udělal nebo něco takového. To mám prostě mň lidí, ale známý mám.

Ale teda té situaci by ses nebránil?

Jak říkám, kdyby tam bylo někde něco cenného, co se někde zažilo, tak asi ne. Myslím si, že bych neměl úplně problém.

Co si představíš pod pojmy xenofobie a rasismus?

Xenofobie...Strach z neznáma nebo z nějaký věci, čemu nerozumím nebo s pojmu a rasismus, to je asi taková „vyhajpovanější“ xenofobie si myslím, že je tam prostě větší důraz na to negativní nebo tam je to prostě přímo proti konkrétní sortě lidí nebo prostě proti něčemu takovému.

A věděl bys nějaké konkrétní příklady toho, jak se to může projevit? Třeba co je typické rasistické chování?

(Smích) Jo, ježiš, určitý shromáždění, který je daný vůči tomu konkrétnímu nějakýmu, ať už to jsou pochody za nějaký ty, dejme tomu, úmrtí bílýho, proti cikánům nebo tak. To si myslím, že je dost rasistický chování. Fotbal samozřejmě, to je asi to, co těďko se nejmíc tak nějak vyskytuje. Pokřiky, opičky, něco takového, no.

A myslíš, že v České republice tohle je?

Určitě, určitě. U dost jakoby těch skupin je to asi i módní, že se to tak nějak řeší, že je to jakoby ve vzduchu ty rozdily jakoby těch lidí a prostě je to to nejjednodušší, když se postavíš proti tomu a pak jakoby začneš klást důraz na to, že říkáš, v čem jsou jiní, takže asi určitě.

A co si o tom myslíš?

Hele, ono to asi k tomu světu nějak patří, no. Ono to tak je, dlouho to tak asi bude. Co si o tom myslím, tím, že to nedělám, tak

samozřejmě s tím nesouhlasím, na druhou stranu je to tak častý, že prostě je to jakoby nejjednodušší vyjádření jakoby něčeho, s čím nesouhlasím. No, takže ty lidi půjdou spíš tady tím směrem. Nevím, jako je to špatný, co si o tom myslím, necítil bych se dobře, kdybych byl někde venku a běhal bych v menšině někde a oni by na mě řvali, tak samozřejmě chápu-špatný.

Je něco, co si myslíš, že je důležité ještě zmínit?

Ani ne, já jsem prostě nějakým způsobem, nebo prostě já v mladí, nebo, když jsem byl mladší, tak jsem měl určitě takový útočnější názory, tím, že jsem vypadnul z míst, kde se mi nelíbilo, tak prostě samozřejmě takový to negativum odeznělo, to je prostě, já si myslím, že to je založený na tom, že ty názory budou nejsilnější, když se v tom okolí pohybuješ a musíš se nějak vyjádřit, protože ty kolem tebe se taky vyjádří a nechceš bejt úplně jinej oproti těm ostatním, takže jakoby přitečeš s tou vlnou kolem tebe, no, abys nevyčnival.

Takže myslíš, že lokalita v tom hraje roli?

No určitě, to stoprocentně. Protože lidi, kteří to vidí z druhé strany, tak budou mít úplně jinej názor než ty lidi, který třeba skrz to musí chodit do práce nebo žít s tím, nebo prostě to vidí to okolí, kde v jejich očích, je to třeba špatný, takže si myslím, že to je o tom. Ono by třeba spousta lidí změnila názor, kdyby změnila míst toho žítí, toho okolí. Ale nejde to samozřejmě.

Když si zmínil, že jsi nechtěl názorově vybočovat ze své skupiny, myslíš si, že to je častý jev?

No, určitě, určitě. To si myslím, že jo. Že spousta lidí je jakoby vtažených do názorů těch druhých a myslí si, že jsou to jejich názory, to si myslím, že je dost, nebo jedno z častějších důsledků, tohle zničení vlastního názoru vůči skupině a pak jdeš prostě s davem. Jo, myslím si, že i v okolí mám spousta lidí, který vidím, nebo teď už ne, ale když jsem bydlel na severu a byl jsem na střední, tak jsem viděl spousta lidí, co dělali něco, co si myslím, že prostě...pak když jsme byli na fotbale nebo prostě v nějaký standartní situaci, tak to k nim jakoby vůbec nepáso, že jsem na to úplně koukal, že se pak seberou a jdou udělat něco

Dotazovaná č. 7

Co si představíte pod pojmem národnostní menšina?

No, u nás je to společnost tmavých obyvatel, kteří už prožívají druhou generaci poskytování sociálních dávek. Takže nemají základní životní návyky- ráno vstát a jít do práce.

Předpokládám, že mluvíte o Romech, znáte i jiné národnostní menšiny?

No, z 90 %, ale jiný tam u nás nejsou.

A z pohledu celé České republiky?

Jako vím, že jsou tady jiný, Ukrajinci, nevím, ale vím, že jsou pracovití. U nás třeba se ještě vyskytují Vietnamci, taky jsou hrozně pracovití, ale jsou hrozně uzavření a vytvořili si vlastní komunitu a vlastní pravidla. Ale nutí děti aby se neuvěřitelně dobře učili a ty děti opravdu dodělávají vysoký školy, je to až s podivem teda.

Tak jsme si řekli, že v České republice jsou teda nejvíce asi Ukrajinci, Vietnamci a Romové. Znáte se osobně s příslušníky některé z těchto menšin?

Jo. Ze všech tří.

A v rámci práce nebo spíše soukromého života?

Soukromého života.

A jaký je Váš názor na chování těchto jednotlivých národnostních menšin v České republice?

Všichni ostatní mi nevdají tak jako cikáni, jde o to, protože oni si prostě myslí, že byli jakýmsi kočovným národem a chtějí tu tradici dodržovat dál a my jim vlastně nepomáháme, my jim nejdeme naproti. To si myslí oni, že mi je utlačuju, kdyžto oni si tím, že jsou menšinou, si vydobyli větší práva, než mají ti majoritní obyvatelé. Jejich minorita má větší práva, než majorita. To je smutný.

Dobrá, později bude otázka, která se tomuto tématu věnuje více, teď bych postoupila na další otázku, která je, jaký je Váš názor na soužití těchto menšin s majoritní společností? Jak to tady funguje?

Myslím si, že všeobecně to v republice nefunguje. V jakýmkoliv oboru, odvětví to nefunguje. Ale přímo s touhle, o který se bavíme. Tamty ostatní tak nějak bych řekla, že zapadnou, takhle, oni se snaží zapadnout, kdyžto oni se nesnaží.

A čím myslíte, že to je?

Právě protože oni si myslí, že když budou prosazovat ten svůj rod, takže jako nedělají dobře. My jsme jim otevřeli ruku a oni ju nechtěj, protože se mají líp, když si udělali tu svojí skupinu.

A jak se chovají ty ostatní národnostní menšiny?

Ty se takhle nechovaj, ty se snaží zapadnout, protože ví, že se jim bude lépe navazovat, já nevím, přátelství, obchod, zaměstnanost, informace. Cikáni nepotřebují informace, těm stačí jejich práva. A oni si je vydobudou. To, že maj povinnosti, to je nezajímá. Setkala jsem se skupinou lidí, dejme tomu padesát rodin, rodin!, kteří si platí svého právníka. A on ten právník, samozřejmě to řekne první rodině, ta si to roznese, jim z nového sociálního zákona jim řekne jenom, jaký mají práva, „a ty si řekni o dávku na to a ty si řekni o dávku na to“. Padesát rodin si dokáže zaplatit svého právníka, není to smutný? Proti nám? Samozřejmě, asi našich padesát bílých rodin si taky dokáže zaplatit právníka, ale my se snažíme ty zákony dodržovat, to je ten rozdíl.

Další otázka je právě o možnostech národnostních menšin v určitých oblastech, s tím že první tou oblastí je oblast přístupu k bydlení. Jaký si myslíte, že mají národnostní menšiny v České republice přístup k bydlení?

No, to si myslím, že tu možnost mají všichni stejnou, to si nemyslím, že tam by byl nějaký problém, myslím si, že i ta cena je pro kohokoliv stejná, aspoň teda u nás, jo, jestliže se bavíme o formě nájmu, ne o vlastnictví, jo, protože tam už je toho jak jsem vzdělaná, kolik si dokážu vydělat, to už bych do toho netáhala. Ale ta možnost nájmem bydlet, obývat nějaký prostor, to si myslím, že je pro všechny stejná.

Takže v Litvínově mají všichni stejné možnosti?

U nás, jestli to můžu takhle říct, tak ano, je stejná.

Dalším okruhem jsou možnosti k získání zaměstnání.

Tam už je to propastně rozdíl, protože s tou slavnou černou menšinou se táhne to, že nechť pracovat. Prostě lopata pro ně znamená práci, takže oni ji nevezmou.

Dobře, ale tu možnost to zaměstnání získat mají všichni stejnou, myslíte?

Oni ne, protože ono se to s nima táhne, řekněme, že třeba od té revoluce se to s nima táhne. Táhne se to, že oni dělat nebudou.

Takže kvůli tomu je již pak nikdo jako zaměstnanec nevyhledává?

Přesně tak.

Takže pokud si představíme situaci, že bude Rom, který práci chce, tak již na něj může být nahlíženo těmito stereotypy a tu práci nedostane?

Ano, ale ty stereotypy jsou otázkou dvaceti let, to není tak moc, jo. Ale už se to s tím člověkem, ne člověkem, s tou skupinou táhne. Prostě u nás není pracující cikán. Já jsem v zaměstnání, kde je dvě stě lidí a tam není jeden cikán, není to divný? Když jsem v samosprávě? Nejsem na žádným ministerstvu...Dokonce jsem se setkala s tím, že město Most má, teď už nevím, přes sto strážníků a když vzali prvního strážníka-cikána do zaměstnání tak o něm psali v novinách, není to smutný? A není to vůbec divný? Že je tam jenom jeden?

A čím myslíte, že to je?

Ten se musel absolutně vymknout z té skupiny, za prvé si udělat vzdělání, protože podmínka je maturita, takže už jsme zase u toho, že oni nepotřebují vzdělání, oni se ani nesnažej je mít, protože ví, že je stejně nikde nevezmou.

A tady ten člověk, jedinej z davu vyniká a vzali ho k městské policii jako vzor. Ale on se stejně neosvědčil, je tam chudák sám.

A když už jsme u toho vzdělání, myslíte, že mají děti z národnostních menšin stejné možnosti jako děti z majoritní společnosti?

Jo, to jo, to bacha, to prvotní vzdělání si myslím, že je opravdu spravedlivý, tam není problém, ani ve školách. U nás třeba opravdu chodí bílý děti s černejma, mají s tím třeba bílý problémy, ale chodí, nejsou žádný šikany, nic. Problém začíná bejt na základní škole, protože ty děti už ve dvanácti žijou i sexuální život, tam jsou dvanáctiletý holčičky těhotný, takže už to je prvotní. Teď ty bílý dvanáctiletý holky jsou v šoku, protože to doma neznaj, jo? Oni opravdu mají ty geny asi ještě toho kočovného národa. Pak jsme někde v devátý třídě a nikdo z těch cikánů se neučí na to, aby mohl jít na střední školu a tam je ten problém, protože já říkám, jestliže trubka vychovává dítě, bude z něj trubka. Když se bude tady ten první aspoň trochu snažit, už jenom to, že se udělal zákon o tom, že děti musí chodit do školy, jinak nebudou sociální dávky, tak tohle bych preferovala. Ale v rámci celé republiky jakoby, nebo budeš dodržovat pravidla, budeš chodit do školy, budeš nosit, já nevím, já vlastně ani nevím, jestli vy v Praze víte, že my u nás jsou podporovaný děti od různých podnikatelů, aby mohly chodit na oběd...Normálně podnikatel přijde do školy, zeptá se ředitelky, kolik tam má sociálně slabých dětí a ona řekne „jó, Julinka, ona má rodiče takový idioty, nechodí ani na oběd“ a ta podnikatelka si tu Julinku vezme a platí jí celý rok obědy. A to není jedna

podnikatelka, těch je několik. Mně to připadá hrozně smutný, že oni berou sociální dávky na bydlení a na jídlo a ani z toho nejsou schopni tomu dítěti zaplatit dotované oběd, takže to není cena, já nevím, svíčkový, jak je to možný, že prostě z té sociální dávky se má vzít ta částka na oběd, ta cena oběda a dát do té školy, protože ty všechny děti jdou na oběd a ta Julinka tam takhle stojí u těch dveří a čeká až se všichni nají, protože všichni odcházejí do družiny a ona tam nemůže jít, protože to nemá zaplacený, to je otřesný.

Teď se zeptám, zdali mají všechny národnostní menšiny, ať to nevztahujeme jenom na Romy, stejný přístup ke zdravotní péči.

Tak bych to rozdělila, přístup ano. Přístup ano, ale zase, ten kdo je na sociálních dávkách, vezme s sebou papír „já jsem na sociálních dávkách a neplatím na pohotovosti poplatek“.

Takhle to funguje?

Jo. Já s sebou mít, já nevím, šedesát korun musím, já to musím zaplatit, on ne, on má tenhle papír. Připadá mi to nefér.

A myslíte, že pokud by byl na sociálních dávkách člověk z majoritní společnosti, tak by také dostal toto potvrzení a poplatek by nemusel platit?

Samozřejmě, to platí nejenom tam nebo tam. Je to o tom, že vlastně ten vstupní poplatek platí ten, kdo na to má. To je takový, nepříjde mi to normální. Když chci jít do kina, tak musím zaplatit vstupenku a když na tu vstupenku nemám, tak tam prostě nejdu. Takže ten přístup mají nakonec všichni, ale mně to přijde nespravedlivý.

A myslíte si, že právě v té oblasti sociálních dávek mají všichni stejné možnosti?

Ano. Protože tam je jednotnej systém, jsou tam pravidla, nemám s tím problém. Když přijdu o práci, stát mě chce nějakou dobu udržovat, abych teda nechcipla někde na ulici. Myslím si, že to je spravedlivý.

Máte přátele mezi příslušníky národnostních menšin?

Ne.

A umíte si tu situaci představit?

Slovo přátel...Já je znám, já s nima mluvím, seděli jsme v hospůdce, dáme si vínko, ale není to člověk, s kterým bych si řekla nějakou soukromou věc. Známe je...Vim, že to je Ukrajinec, vim, že měl problémy, dostane se do Čech, vim, že někde pracuje, vim, že někde nepracuje, vim, že se někde něco stalo, ale není to člověk, se kterým bych chtěla žít.

Takže nemáte zájem se s nimi přátelit?

Ne, ne.

Co si konkrétně představíte pod pojmy rasismus a xenofobie? Jestli chcete, tak si ty pojmy rozdělte.

Mě se to netýká, tak jaký mám mít na to názor?

A co si myslíte, že ty pojmy znamenají?

Je to nějaká forma právě utlačování většinou menšinu, ale neznamená to, že tam je nějaká pravda, správnost, je to jenom ta síla a čím jsou menší skupinky, tím na tom jsou hůř.

Myslíte si, že to funguje takto „právem silnějšího“?

Ano, přesně. A myslím si, že tak je to všude, je to v lese, je to ve zvířatech, je to v lidech, je to prostě všude. Je to predátor, ten, koho je víc, tak je silnější. Asi je to špatný, dokud to nedojde do toho násilí, jo? To násilí, to už je to špatný, ale hádání se o pravdu nebo komunikace o pravdě, to není špatný.

A myslíte si, že v České republice je rasismus a xenofobie?

... Nevím, zas takhle na té úrovni jsem se s tím nesetkala.

Nezaznělo něco, co byste mi chtěla říct?

Tady z toho tématu o vyloučených lokalitách bysme se mohly bavit ještě čtrnáct dní a napsat knihu, ale je to zase subjektivní názor.

Ale já se ptám na subjektivní názor.

To bysme musely tady najít někoho proti mně, abysme třeba došli ke stejnému názoru, takže tohle je opravdu jen můj, já nevím, já jsem na severu dvacet let, na Moravě něco takového třeba vůbec není, takže tam já jsem vyrůstala.

Jestli mohu něco podotknout, tak asi jak kde na Moravě, pokud bychom se bavily o sociálním vyloučení, tak Morava je poměrně dost postižená tímto fenoménem.

Ale Morava Severní, tam je zase to jen kvůli tomu, že tam je průmyslová zóna, byli tam narvaný lidi odkudkoliv a to samý je tady v Severních Čechách, byly tady Sudety, byly tady problémy, ale tady ti starousedlíci, ty se s tím těžko smiřují tady s téma novinkama a takovýhlea věcmi, ale já jsem vlastně půl na půl, do jednadvaceti jsem byla na té Moravě a to byl úplně jako jiný pohled na svět, za prvé jsem byla mladá a tady, a jenom kvůli tomu, že dělám, kde dělám, mám docela širokej přehled, ale nebaví mě nějaký hádky nebo nějaký vylučování, nemám je ráda, tak s nima nekomunikuju, není to možná správný, ale nebaví mě hádky.

Dotazovaný č. 8

Co si představíte pod pojmem národnostní menšina?

Já už si dneska představuju: národnostní menšina-Češi, protože s tím, co se tady děje ve světě, to opravdu nemá obdoby a nebudeme se nechat usurpovat. Myslím si, že ta Visegrádská čtyřka, která neplní, to co si slíbila, ale byla dobře založená. Takže snad ty Češi se probudí, nebudeme budít Blanické rytíře, to nebudeme, ale myslím si, že by se lidi měli už konečně probírat.

Takže tedy jako národnostní menšinu v Čechách vnímáte Čechy? Pokud bychom to brali dle čísel, tak nejvíce je v České republice Čechů, z toho nějak vyplývá, že to není menšina, takže jestli byste věděl, kdo je?

Odpočítáme-li Slováky, Ukrajince a nepřizpůsobivé občany, ty co teda tenkrát to prošvihli v tom centru, že jo, na Sluníčkách, takže když budeme nepočítat cikány, tak ano, to jsou ty naše menšiny.

Znáte se osobně s příslušníky jedné z těch národnostních menšin?

Jo, znám se konkrétně s cikánem, kterého jsem dostal do vlastně trvalého pracovního poměru, protože toho kluka si vážím, on je opravdu pracovitej, ale to je jeden snad z okresu, který chce dělat a který pracuje, opravdu pracuje...

K tomuto tématu se ještě dostaneme, teď bych pokročila k otázce, jaký je váš názor na chování těch konkrétních národnostních menšin v České republice.

...Takhle, špatně se o tom mluví, pokud je to ve věci zákona. To, co bysme mohli a to co bysme chtěli je úplně něco jiného, než to, co se může. To, co bysme chtěli, tak věřte tomu, že by to šlo daleko rychleji, produktivněji a mělo by to větší účinek než, když se podíváte do parlamentu na ty jejich schůze. Takže o tom to je. A kolik si necháme líbit, tak tak to bude vypadat a to je špatně.

Já z té odpovědi vnímám, že to chování tedy nevnímáte úplně dobře?

No, určitě ne.

A jaké byste měl tedy řešení, pokud to stát neřeší dobře? Pokud máte nějakou vizi.

Ano, já neodpustil bych nikomu vůbec nic. Je to, proč my tady budeme stále hořekovat nad něčím, že tohle to udělal cikán, kterej je zrovna v nějaký insolvenční, kterej je nějaký takovejhle a více méně je státem chráněnej, protože je to diskriminace, ale proč si to dovoluje? Udělejte to vy nebo já a jsme okamžitě soudně

postizitelný, tak ne, na všechny stejný měřítka, ne zákon, ale měřítka.

Pomyslné otázky stejného metru se ještě budeme věnovat, teď se Vás zeptám na to, co si myslíte o soužití majority s těmito národnostními menšinami?

Já si myslím, že tohle to funguje hrozně, hrozně špatně. Já bych opravdu si přál, aby naše soudnictví, i když nemám ty Spojené státy rád, ale velice dobře je to, že soudnictví, dnes Vás zatknou, zítra jdete před soudce a zítra dostanete trest. A tohle to by mělo platit hlavně pro tyhle ty, kteří jsou tady mezi námi. Kteří se nedokážou přizpůsobit, nebo nechtějí, nebo já nevím, z jakýho důvodu tohle to jako oni nerespektují.

Já bych ráda, aby se to nevztahovalo pouze na Romskou menšinu. Myslíte si, že ty problémy jsou stejné i u ostatních menšin?

Takhle, odpovězte mi, kdo vymyslel, to musel bejt taky pěkný paranoik, nebo musel bejt dobře zaprodanej, kdo vymyslel, že cikán, že je Rom? Dokažte mně, já jsem se o to zajímal a dokažte mně, že Rom je cikán. Nikdy Rom nebyl cikán. A cikáni, pravý cikáni se za to stydí, to se na mě nezlobte.

Tak jednak Rom je v romštině muž pak si toto označení odsouhlasili sami v rámci Svazu Cikánů-Romů v 70. letech...

Ne, to vymyslel někdo, kdo za to, si myslím, dostal velmi slušnej peníz. Rom nikdy nebyl a nikdy není.

Já to používám jakožto oficiální označení této komunity.

Ne, mluvíte o cikánech. A bude dobře.

Jak jsme to tedy vyřešili, vztahujeme to na všechny menšiny nebo pouze na tu jednu skupinu? Myslíte si, že třeba soužití Čechů a Vietnamských funguje lépe?

Takhle, já si myslím, že po Babišově zavedení EET nás velká většina vietnamských přátel opustí. Ano.

A třeba soužití ukrajinské menšiny a české majoritní společnosti?

Nevím, jestli je tohle to dobře, že tohle to sem taháme, ale ty Ukrajinci, ať šikovní, nebo nešikovní, není to dobře, že to sem jde, není to dobře, podlé mého názoru není dobře, že tomuhle tomu umožňujeme přístup. Tomuhle tomu, v tom se skrývá další a další náběhy a může to být opravdu složitější.

Další otázka se týká přístupu národnostních menšin k různým oblastem, s tím, že první oblastí je bydlení. Jaký si myslíte, že mají

zástupci národnostních menšin přístup k bydlení?

Já si myslím, že ať jsou to Vietnamci, Turci, ať jsou to Ukrajinci, že tu možnost bydlení u nás dneska i přes ty vlastně překupníky a lichváře mají, ale stojí je to víc peněz, samozřejmě. Oni chtějí, takže za ty peníze to své dostanou, to ano. Není to spravedlivý zase pro naše lidi, protože, nevím, jak bych se vyjádřil, ty jejich hmotné prostředky nedosahují ani na to, co ty běženci nebo ti vlastně nastěhovalci tady dokážou jim splatit. Není to správný, určitě ne.

Takže myslíte, že ten přístup je horší?

Ano, určitě ano.

Vy jste jmenoval Ukrajince a Vietnamce, myslíte si, že se toto týká i Romů?

Cigán tohle to řeší po vlastní linii a ten to řeší jenom přes úřady, ne přes nějaký lichváře nebo překupníky nebo přes tohle to. Ten to řeší jenom v otázce toho, že on ví, na co má nárok a na co nemá nárok. Hloupost je v našem státu, že jim na to skáčem.

Ted' se zeptám na možnosti k získání zaměstnání.

No, setkal jsem se i vlastně za sféry, kdy jsem pracoval, já jsem tedy s cikány neměl problém, ale vytvořil jsem jim podmínky, domluvili jsme se na nich s tím, že cikán měl denní výplatu. On dostal vyhraněnou část pracoviště nebo já nevím, úseku, který musel udělat nebo odpracovat a on ten den, když vyfáral, vykoupal se, tak na pokladně měl připravené peníze. Můžu Vám říct, já jsem neměl problémy s fluktuací cikánů a naopak jeden druhého hlídali, jestli ten udělal víc nebo ten udělal víc. Ale je to daný jejich, ne režimem, ale způsobem života, jo, praktičností, tím, co oni si vytvořili, on jeho denní peníze měl tady a všechno bylo dobře. Ten den se mám a ten den pudu domu. S tím, když bude někdo chtít pokračovat, tak by se měl zaměřit na to, jestli teda ty cikány využít, aby pracovali, nebo aby se nechali živit od státu, ale to je zase věc další. To už je zase na vás.

Takže myslíte, že někteří lidé je třeba odmítnou zaměstnat?

Ano, věřím tomu. Cikán přece nebude pracovat za nějakých, já nevím, sedm osm tisíc za měsíc, když on má devět tisíc na podporách, tak to ne. Byl by hloupej? Cikán je akorát přizpůsobivej (smích).

Další otázka se zabývá možnostmi v přístupu k zdravotní péči.

Cikánů nebo našich?

Celkově těch národnostních menšin.

Řeknu Vám to krátce, nemůžu sloužit, nevím. K týhle otázce se nemůžu, já jsem, nevím, šestnáct let v důchodu a nebudu, nebo nemůžu říct, kdo a jak se ke komu zachoval. Na tom je to passé, nevím, je pravdou, že každý druhý cikán má nějaký důchod, to je pravdou.

Myslíte invalidní?

Ano. Není to normální, protože oni znají veškeré paragrafy, oni to mají čas si nastudovat a proti našim lidem je to zase řehole, ano. A revolta k tomu, že takhle on to má, já to nemám, to je zase mlácení prázdné slámy, že jo.

O posledním okruhu jste již trochu mluvil, ale jedná se o přístup k určité sociální podpoře. Myslíte si, že je možnost dosažení sociálních dávek pro všechny stejná?

Určitě ne, určitě ne, protože diskriminace sociálních skupin, co jsou cikáni, se samozřejmě odráží v dalších a dalších, kteří se chtějí zastat cikánů, a který na tom chtějí vydělat, tak proto je to jinak než normální člověk, který, já nevím, dvacet let dělá a přijde na něj nějaká nemoc nebo nějaká nehoda, tak on to nedostane, protože všichni tyhle ty nebo devadesát procent těch našich inostránců, jak se říká, ty důchody mají. A nelíbí se mi to, nelíbí se mi to a na to, aby si přijeli taxikem pro podporu, tak to opravdu snad ne.

Tak bychom pokročili k další otázce, máte vy konkrétně přátele mezi příslušníky jednotlivých národnostních menšin v České republice?

Ano, ano a zrovna mám a je to s cikánem a toho cikána jsem já konkrétně dostal do trvalého pracovního poměru a je to zlatičko. Zlatičko, on opravdu pracuje. Je pravdou, že jeho ženu, tu bych zrušil. Jeho ženu bych zrušil, jak bych to nikdy neudělal, tak ano, ta si zaslouží opravdu, aby ji někdo zničil, protože to není ženská.

A co dělá, pokud se mohu zeptat.

Karban. Karban, nebo jak se tomu říká?

Asi myslíte gamblerství.

Ano, ano, ano, gamblerství. Já vim, že je to jejich problém, ale je mi opravdu Ferinka líto, protože on opravdu dělá, on skončí svojí práci,

on jde tady, on jde tam, hele, to je milionovej kluk, no. Už jsme se mu snažili to nějak vysvětlit, aby, no, zatím se nám to nepodařilo.

Takže vy se nebráníte situaci přátelit se s někým z národnostní menšiny?

Ne, takhle u mě v práci, kterou já jsem vykonával, kdo pracoval, ten měl. A kdo nepracoval, neměl, neměl, opravdu neměl a já jsem měl tři sta sedmdesát lidí pod sebou, takže ano, takhle to bylo.

Já se Vás ted' zeptám, co si představíte pod pojmy rasismus a xenofobie?

Ne, já si myslím, že tohle to nechali zajít tak strašně daleko, že ten rasismus se zase začíná projevovat, jo? Což vůbec není dobře, museli bysme se vrátit asi dost daleko do historie, když Nostradamus prorokoval, že nástup islamistů a těhle těch, že bude, ano, ono se to stalo, ale kdyby se tomu zabránilo před třemi, čtyřmi lety, tak tohle to nemuselo být. Nemusely být ty útoky a různý uprchlický tábory a ubytovny a podobně. Ta Merkelová to taky vzala za špatnej konec, že jo, ale to je jejich boj. Zatím se mě to netýká, zatím, zaplat' pán Bůh, že máme to, co máme tady, tak je dobře, díky teda Zemanovi a díky naší vládě, že nebudeme se přizpůsobovat nějakým uprchlickej kvótám, takže tak. Tady nebude rasismus. U nás nikdo nechce být, zaplat' pán Bůh, že jsme jenom ta přestupní stanice. Kdo tady je, tak od nás chce samozřejmě pryč, protože my jsme jeden ze států, kde se musí ještě malinko pracovat, už ne tolik, ale musí se.

A myslíte si, že v současné době tedy je v České republice rasismus?

Já si myslím, že asi vůbec ne. To, jestli jsou nějaký revolty, nebo tady, nebo tak tohle to nemá s rasismem vůbec nic společného, to ne.

A kdybyste ten pojem měl úplně laicky vysvětlit, jak byste to řekl?

No, já si myslím, to ano, někdy se tady stane, že někdo někoho přepadne, a když se zjistí, že je to ten a ten, tak se zkrátka vybydlí ten barák, vypálí a podobně, to já si představím nějak pod rasismem, ale tohle to se, zaplat' pán Bůh, u nás neděje.

Máte něco, co nezaznělo?

Asi ne, v pohodě, díky.